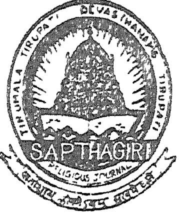

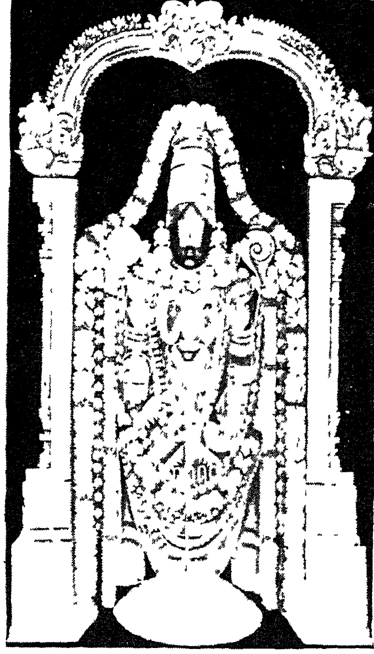
సప్తగిరి

మార్చి, 1994

వెల : రు. 2/-

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల సచిత్ర మాసపత్రిక

ఎఱిఁగితి నమ్మితి నితఁడు దయానిధి!
మఱుఁగులు మొరఁగులు మరి యిఁక లేవు

వేదోద్ధరణుఁడు! విశ్వరక్షకుఁడు!
ఆదిమూర్తి! శ్రీ అచ్యుతుఁడు!
సోదించి కొలిచితి సుముఖుఁడై మమ్మేలె
యే దెస మాపాల నితఁడే కలఁడు!

పరమపురుషుఁ డాపన్నివారకుఁడు!
హరి శాంతుఁడు! నారాయణుఁడు!
శరణంటే మితఁడు చేకొని కాచెను
తరవాతి పనులఁ దప్పఁ డితఁడు.

హృదయాంతరంగుఁడు! యీశ్వరేశ్వరుఁడు!
ఇదివో శ్రీ వేంకటేశ్వరుఁడు!
వెదకితి మీతఁడు విడువఁడు మమ్మిఁక
తుదకును మొదలికి దొరకినవాఁడు!

—అన్నమయ్య అధ్యాత్మ సంకీర్తన : 502,
రాగం : శ్రీరాగం, సంపుట : 2 (1981)

చదవండి! చదివించండి!!

సప్తగిరి

చందాదారులకు మనవి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వారి ఆధ్యాత్మిక సచిత్ర మాస పత్రిక 'సప్తగిరి'. తెలుగు, తమిళం, కన్నడం, హిందీ, ఆంగ్లం మున్నగు ఐదు భాషల్లో విడి విడిగా నెల నెలా వెలువడుతున్న పత్రిక 'సప్తగిరి'. ఆధ్యాత్మిక వ్యాసాలు - పండుగలు - పిల్లల కథలు - వేంకటేశ్వర లీలలు - మన దేవాలయాలు ఇలా ఎన్నో విషయాలతో, విశేషాలతో మీ ముందుకు వస్తున్న పత్రిక 'సప్తగిరి.'

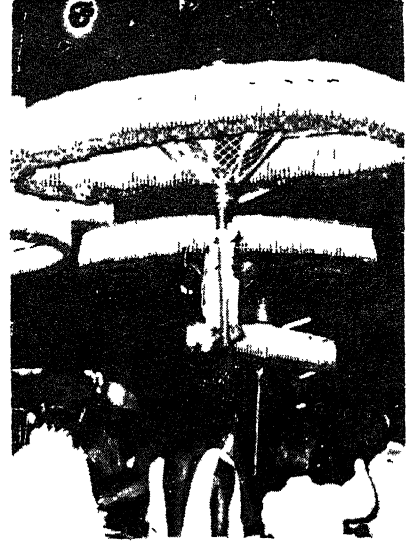
మీరు 'సప్తగిరి' పత్రిక కొత్త చందాదారునిగా నమోదు చేయించుకోదలచారా?

అయితే క్రింది సూచనలను జాగ్రత్తగా గమనించండి.

1. సంవత్సర చందా రు. 24-00లు మాత్రమే.
   ఈ చందాను ఎన్ని ఏండ్లకైనా ముందుగనే కట్టవచ్చును.
2. తమ చందా మొత్తాన్ని "ఎడిటరు, సప్తగిరి, తి.తి. దేవస్థానములు, తిరుపతి" వారి పేర మనియార్డరు గానీ, డిమాండు డ్రాఫ్టుగానీ, పోస్టలు ఆర్డరు గానీ పంపవచ్చును. (చెక్కులు అంగీకరింపబడవు).
3. <u>మీకు ఏ భాషా సప్తగిరి కావలెనో స్పష్టంగా రాయండి.</u>
4. మీ పూర్తి చిరునామాను విడి విడి అక్షరాలలో స్పష్టంగా రాయండి.
5. చందా పంపిన మరుసటి నెలనుండి మీకు సప్తగిరి పంపబడుతుంది.
6. చందా మొత్తాన్ని పంపిన 30 రోజులలోగా మీకు సప్తగిరి రానిచో, ఎం.ఓ. రసీదు నంబరు లేదా డి.డి. నంబరు, పంపిన తేదీ వగైరా వివరాలతో, మీ పూర్తి చిరునామాతో స్పష్టంగా రాయండి.

మీరు ఇంతకు ముందే చందాదారులా? అయితే క్రింది సూచనలను గమనించండి

1. మీ చందా ముగియుటకు ఒక నెల ముందుగానే సప్తగిరి పత్రికలో తెలియజేస్తున్నాం.
2. మీ చందా ముగిసిపోయే నెలకు - ఒక నెల ముందుగనే చందా మొత్తాన్ని పంపి మీ చందాను పునరుద్ధరిచుకోండి.
3. మీ చిరునామాలో మార్పుగాని, మీరు చందా పంపటంగాని చేసేటప్పుడు, మీ చందా నంబరుతో కూడ పూర్తి చిరునామాను తెలపండి.

ప్రకటన

గొడుగుల పంపిణీ

మైకుసెట్లవలెనే ఏభైశాతం సబ్సిడీతో గొడుగుల జతను కూడా ఆలయాలకు విరాళంగా ఇవ్వాలని తేది 6-3-82న తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన నిర్వాహక మండలిలో తీర్మానించటం జరిగింది. కనుక గొడుగులు అవసరమైన ఆలయాల అధికారులు తమ అభ్యర్థనలు పంపుకొనవలసిందిగా కోరటమైనది. గొడుగుల జత సగం వెల: రూ. 900 అవుతుంది. కనుక తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం కార్యనిర్వహణాధికారి పేరిట ఆ మొత్తానికి డిమాండ్ డ్రాఫ్టు తీసుకొని ఆయా జిల్లాల అసిస్టెంట్ దేవాదాయ కమీషనర్‌ల ద్వారా తమ దరఖాస్తులను పంపిన క్షణంలో, అలాంటి వారికి గొడుగులు మంజూరు చేయబడుతవి.

కార్యనిర్వహణాధికారి,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు,
తిరుపతి.

విడిప్రతి - రు. 2-00
సం|| చందా - రు. 24-00
అన్నివివరాలకు:
సంపాదకులు,
సప్తగిరి, తి.తి. దేవస్థానం,
తిరుపతి. ఫోను. 22294.

ఈసంచికలో.... మార్చి 1994

సంపుటి 24 సంచిక 10

సంపాదకీయం

శివరాత్రి అనగానే మనకు జ్ఞాపకం వచ్చేది దేవాలయాలు, దర్శనాలు, ఉపవాసాలూ, జాగరణలూ, నందనారు, చిరుతొండనంబి, సిరియాళులవంటి భక్తుల జీవితాలు. విష్ణుభక్తుల పరంగా చూస్తే ఇలాంటి కథలే కొద్ది మార్పులతో కన్పిస్తాయి. ఇక పూర్తిగా శివభక్తులను గూర్చి ఆలోచిస్తే కన్పడేవాళ్ల సంఖ్య హిరణ్యాకశిపుడు, హిరణ్యాక్షుడు, రావణుడు, కుంభకర్ణుడు, వృత్రాసురుడు, భస్మాసురుడు, బాణాసురుడు ఇలా ఎందరెందరో. వీరంతా బ్రహ్మనో భోలాశంకరుణ్ణో ప్రార్థించి వరాలు పొంది లోక భయంకరులన్పించుకుంటే రెండో ప్రక్కన దేవగణమంతా మహావిష్ణువు వెనకచేరి అవకాశం దొరికినప్పుడల్లా వాళ్లని, అంటే రాక్షసులను అణగదొక్కాలని ప్రయత్నించారు. ఇలా ఈ దేవరాక్షస వైమనస్యం యుగయుగాలుగా సాగుతూనే వుంది. మరి ఆధునిక సమాజంలో కొట్టుమిట్టాడుతున్న మానవుడు పైవాటినుంచి తెలుసుకోవలసిన, అనుసరించి ఆచరించవలసిన చైతన్యదీప్తి ఏదైనా వున్నాదా?

ఒక తండ్రి బిడ్డలే అయినా, అంగబలం, అర్థబలం ఎక్కువగా వుండి అజ్ఞానంతో బుద్ధిబలంమీద శ్రద్ధలేనివారు ఒకవర్గంగా, ఏమి ఉన్నా లేకపోయినా బుద్ధే బలంగా గలవారు మరొక వర్గంగా గిర్రులు గీసుకొని శత్రు భావంతో అగ్నిగుండాలను ఆవిష్కరించుకుంటున్నప్పుడు తమ ప్రత్యర్థి సమాజాన్ని వంచి, చేజిక్కించుకోవటమో, తుంచి నాశనం చేయాలని ప్రయత్నించటమో జరుగుతుందే తప్ప సమాజంతో రాజీపడటమంటూ వుండనే ఉండదు. అన్ని ప్రాణుల మాదిరి తమ ఆటకు కూడా ముగింపు ఉంటుందని వాళ్లకీ తెలిసినా ప్రతీకారం కోసమే బ్రతుకుతారు తప్ప వేరే ధ్యాస ఉండదు. ఆ వరమిచ్చే దేవతకు కూడా ఈ సంగతి తెలుసు కనుక వాడి చావు వాడే కోరుకునే వరమిచ్చి చేతులు దులుపుకోవటం జరుగుతుంది. అందుకు ఫలానా రాక్షసుడు తపస్సు చేస్తున్నాడంటే పరుగెత్తుకు వచ్చి వరం ప్రసాదించిన ఏ వేల్పూ రక్షించేందుకు ముందుకు రాదు. అయినా రాక్షస నాయకుల ఉగ్రత, వ్యగ్రత, ఔద్ధత్యం తరతరాలుగా సాగుతూనే వచ్చింది. దేవతలకు మంత్రబలమే తప్ప మరో బలంలేదు కనుక మహావిష్ణువును శరణుపొంది వాళ్లపదవులూ కాలం వెళ్లదీసుకోవటం జరుగుతున్నది.

ఇదీ దేవదనుజవైరుధ్య విశ్లేషణం.

మరి రాక్షసులంతా పాపిష్టివాళ్లైతే, ప్రతి కథలోనూ వాళ్లను ఆకాశానికెత్తి అలా క్రిందకు వదిలేయుటమెందుకూ!

ఇక్కడే ఉన్నది విశేషం. మంచి చెడ్డలు రెండూ మనఃకృతాలు, మనో విచేష్టితాలు. అనకూడదు కానీ, అటు దేవతలవీ, ఇటు రాక్షసులవీ సగం సగం పుణికి పుచ్చుకొని మధ్యే మార్గంలో బ్రతుకు వెళ్లదీస్తున్నది మానవులే. కనుక ఏమైనా నేర్చుకోవాల్సిన అవసరం ఈ ఆధునిక జనాళికి ఎంతైనా ఉంది.

మన పురాణ కథలో క్రింది విషయాలు స్పష్టంగా కన్పిస్తాయి. సురలైనా, అసురులైనా ఇద్దరికీ కామగమనం, కామరూపం, పరకాయప్రవేశంలాంటి శక్తులు సమంగా ఉన్నాయి. రాక్షసులలో లక్ష్యం, దీక్ష, కష్టాలను సహించగల శక్తి, అన్నిటికి మించి కఠోరమైన క్రమశిక్షణ ఉండటం వల్ల లోకభయంకరులు కావటంచేత, వాళ్లను జయించలేక, మహావిష్ణువును ప్రతిదానికి శరణువేడాల్సి వచ్చేది. మనం మన ఇళ్ళల్లోనికి అడుగుపెట్టినంత అవలీలగా రాక్షసులందరూ స్వర్గంలో అడుగుపెట్టినవాళ్లే. లోక కంటకులని పేరు తెచ్చుకున్నా, తమ తమ రాజ్యాలను శోభాయమానంగా చేసుకున్నారు. లంకానగర శోభ, తీరు ఆంజనేయస్వామినే ముగ్ధుణ్ణి చేశాయికదా! రాక్షసులందరూ యుద్ధాలు చేస్తున్నా వాళ్ళ అంతరాంతరాలు శాంతినే కోరాయన్న దానికి కూడా సాక్ష్యాలున్నాయి.

హిరణ్య కశిపుని దృష్టిలో, జీవితబంధం, బాటసారులు మంచినీటి బావి దగ్గర చేరి, చీలటం లాంటిది. వృత్రాసుర, బలిచక్రవర్తుల దృష్టిలో, జీవి కాలానికి బానిస. కనుక అహంకరించినవాడు అధఃపతనం పొందుతాడని, సుఖదుఃఖాలు, మానావమానాలు శత్రుమిత్రులు - అన్ని విషయాలలోనూ సమదృష్టితో, ఏ చెట్టు తొర్రలోనో కూర్చొని శివ, శివ అంటూ కాలక్షేపం చేయటం రావణునికి గల తాత్త్విక దృక్పథం.

(48వ పేజీలో)

తిరుమల క్షేత్రము -- మహాశివరాత్రి పర్వము

శ్రీ జూలకంటి బాలసుబ్రహ్మణ్యం

పరమాత్ముడు పరమపురుషుడు
పరికింపగ కృపాలుడు
తిరువేంకట విభుడు కాక
మరి దేవుడు కలడా!

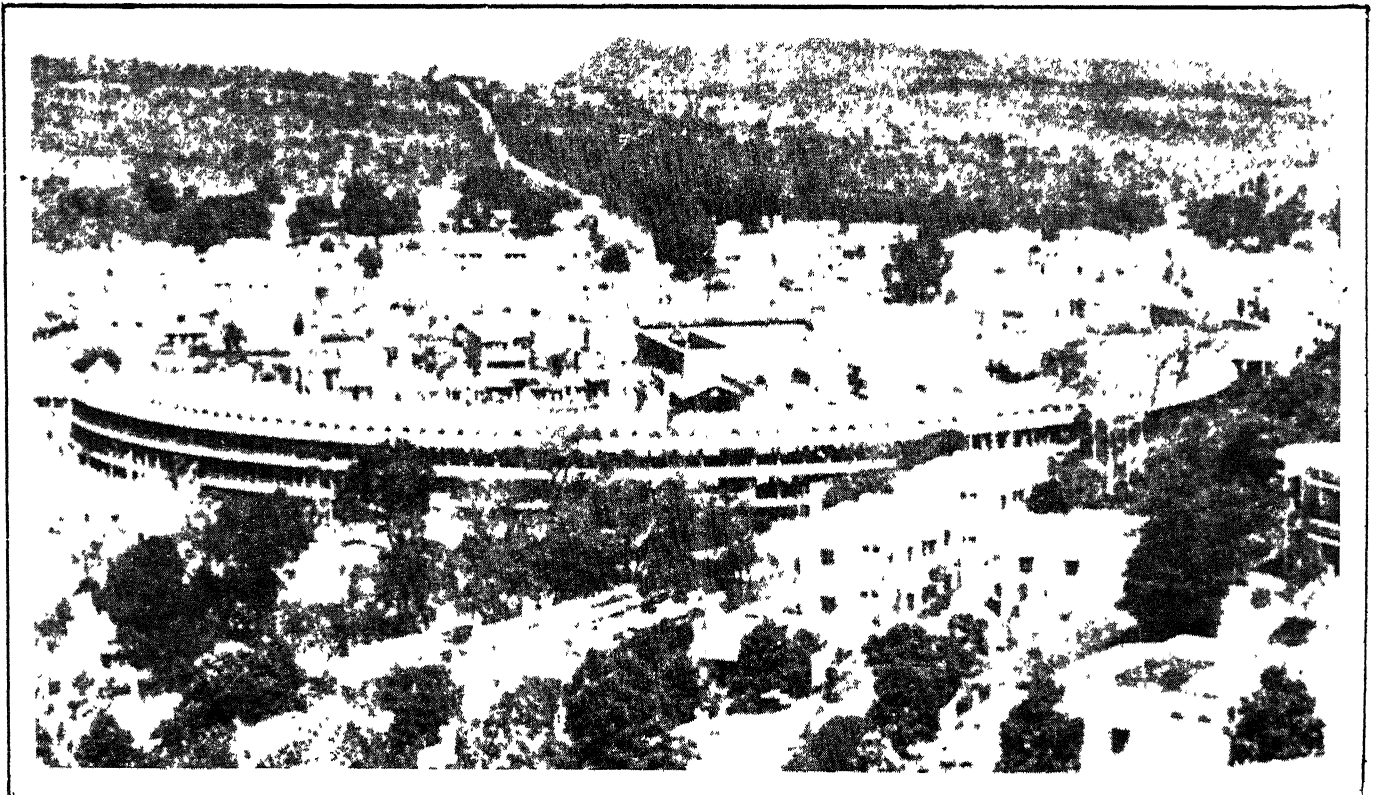
అని ప్రసిద్ధికెక్కిన భక్తప్రియుడైన దేవుడు ఎక్కడైనా వున్నాడా! అంటే లేదు, లేదు, లేనే లేడని ఘంటా పథంగా చెప్ప వచ్చు. ఎందుచేతంటే ఈ కోనేటిరాయుడు కోరి ఏలునట్టి కులదైవం! ఈ తిరుమల సన్నిధి తరగని పెన్నిధి! దప్పి దీర్చే కాలమేఘం! భావించేవారి పాలి పారిజాతం! కాచి రక్షించే చింతామణి! కోరికలు తీర్చే కామధేనువు! చెడనీక బ్రతికించే సిద్ధమంత్రం! పాయక వెంట దిరిగే ప్రాణ బంధువు!

అందువల్లే భూలోకవైకుంఠమైన వేంకటాచల క్షేత్రంలో ఘనవేంకటేశుడు స్వయంభువై వెలసిన నాటినుండి బ్రహ్మాది దేవతల నుండి సామాన్య పసులకాపరియైన గోపాలునివరకు శ్రీస్వామివారికి సేవచేశారు. ఇష్టార్థ సిద్ధిని పొందారు. అప్పటినుండి ఎందరో ఎందరెందరో భక్తులు తిరుమల క్షేత్రాన్ని దర్శిస్తూ వున్నారు. మొక్కులు చెల్లించుకుంటూనే వున్నారు. "నీటి కొలది తామర" అన్నట్లుగా భక్తులందరి కోరికలను తీర్చి అందరినీ ఆనందిరపజేస్తూ 'కలౌ వేంకట నాయకః' అనే ప్రసిద్ధిపొందిన దేవుడు ఈ ఆనందనిలయుడు.

> మార్చి 10వ తేదీ 'మహాశివరాత్రి' పర్వదిన సందర్భంగా ఈ వ్యాసాన్ని ప్రచురిస్తున్నాం.
>
> సం॥

మొట్టమొదట శ్రీవైకుంఠాన్ని వదలి భూలోకానికి వచ్చి, లక్ష్మికోసం వెదకి, వెదకి వేసారి పుట్టలో దాగివున్న శ్రీనివాసునకు బ్రహ్మదేవుడు గోవుగాను, శివుడు దూడగాను మారి పాలుగార్చి సేదదీర్చి సేవ చేశారు. ఆ తర్వాత మరికొంత కాలానికి బ్రహ్మరుద్రులిరువురూ పెళ్లిపెద్దలై పద్మావతీ శ్రీనివాసులకు ఘనంగా కల్యాణం జరిపించారు. వెంకటేశుడు, తనకు సేవచేసిన బ్రహ్మదేవునకు, శివునకు ఘనంగానే వరాలనిచ్చి సత్కరించాడు.

శ్రీనివాసుడు నిత్యం బ్రాహ్మ ముహూర్తంలో తనను అర్చించడానికి బ్రహ్మదేవునకు అనుమతించాడు. ఈ అర్చన ఆనాటినుండి 'బ్రహ్మారాధన'గా ప్రసిద్ధి గాంచింది. నేటికీ ఏకాంతసేవానంతరం అర్చకులు, బ్రహ్మదేవుడు వచ్చి శ్రీ వేంకటేశ్వరుణ్ణి అర్చించడానికిగాను ఒక పెద్ద బంగారు గిన్నెతో నీళ్లుపెట్టి, బంగారు వాకిళ్లు మూసి వెళతారు. ఆ తర్వాత బ్రహ్మాదిదేవతలు వచ్చి శ్రీస్వామివారిని అర్చించి వెడతారని ప్రతీతి! ఆ తర్వాతి సుప్రభాతసేవలో బ్రహ్మ

అర్పించి మిగిల్చి వెళ్లిన తీర్థాన్ని భక్తులకు 'బ్రహ్మతీర్థం'గా ఇవ్వటం జరుగుచున్నది.

అంతేగాక బ్రహ్మదేవుడు శ్రీనివాసునకు చేసిన ఉత్సవాలు 'బ్రహ్మోత్సవాలు'గా ప్రసిద్ధిచెంది, కలియుగాంతంవరకు నిరాఘాటంగా కొనసాగుతాయని స్వామివారు వరమిచ్చారు. అలనాటి తొట్ట తొలి బ్రహ్మోత్సవంలో బ్రహ్మ ఆనందనిలయంలో వెలిగించిన 'బ్రహ్మ అఖండం' అనే దీప ద్వయం వెలుగుతూన్నంతవరకు, ఈ భువిపై శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు దర్శనమిస్తూ భక్తుల కోరికలు తీరుస్తూ వుంటానని కూడ వరమిచ్చాడు.

అలాగే పరమశివునకు కూడ తగిన స్థానమిచ్చి గౌరవించాడు తిరుమలస్వామి. తాను నెలకొనివున్న వేంకటాచల క్షేత్రానికి పాలకుడుగా శివుణ్ణి నియమించాడట! ఆ నాటి నుండి రుద్రుడు సంపూర్ణమైన కళలతో ఒక గొప్ప గండశిలగా ఆవిర్భవించి తిరుమల ఆలయంచుట్టూ తిరుగుతూ (దొర్లుతూ) కాపలా కాసేవాడు.

ఈ క్షేత్రపాలకుని గూర్చి వ్యవహారంలో ఒక గాథ ఇలా వినవస్తున్నది. పూర్వం శ్రీ స్వామివారి కైంకర్యపరులగు అర్చకులు పూజా కార్యక్రమాలు అన్నీ ముగిసిన తర్వాత ఆలయ తాళం చెవులను క్షేత్రపాలకుడైన రుద్రునిమీద (గుండుమీద) ఉంచి 'ఆలయసంరక్షణభారం మీదే స్వామీ' అని నమస్కరించి తిరుమల కొండదిగి వెళ్లేవారు. (ప్రాచీన కాలంలో రాత్రి కొండపై ఎవ్వరూ ఉండేవారు కాదు). మళ్లీ మరునాటి ఉదయం వచ్చిన అర్చకులు యథాక్రమంగా ఆ రుద్రునకు నమస్కరించి బీగాలగుత్తిని గైకొని ఆలయద్వారాలు తెరచి శ్రీస్వామివారి పూజకు ఉపక్రమించేవారట. ఇలా సాగుతూ వుండగా ఒకనాడు, ఆలయం చుట్టూ తిరుగుతూ కాపలాకాస్తూవున్న ఈ గుండు క్రింద పడి ఒకపిల్లవాడు మరణించాడు. భక్తులకు మళ్లీ ఇలాంటి ప్రమాదం, విపత్తు కలగకుండా శ్రీస్వామివారి ఆదేశంతో, తపశ్శక్తి సంపన్నులైన అర్చకస్వాములు, మహర్షులు ఈ క్షేత్రపాలక గుండును సమీపంలో వున్న గోగర్భ (పాండవ) తీర్థానికి తరలించారట. కాని రుద్రాంశ కలిగిన ఆ శిల యొక్క చిన్న భాగాన్ని మాత్రం ఆలయంలో ప్రతిష్ఠించారు. ప్రస్తుతం తిరుమల ఆలయంలో ధ్వజస్తంభ బలిపీఠాలకు ఈశాన్యదిశను నాలుగు అడుగుల సమీపంలో క్షేత్రపాలకుడిగా చెప్పబడుతున్న క్షేత్రపాలక శిలను భక్తులు తిలకించవచ్చును.

ఆ నాటినుండి నేటివరకు, ఇప్పటి వరకు శ్రీస్వామివారి అర్చకులు ఆలయం తాళం చెవులను గైకొని తెల్లవారుజామున ఆలయం ప్రవేశించినపుడు, ఆలయంలో వున్న ఈ క్షేత్రపాలక శిలకు తాకించి నమస్కరించి ధ్వజస్తంభ బలిపీఠాలకు ప్రదక్షిణంగా లోపలికి ప్రవేశిస్తారు. అన్ని పూజాకార్యక్రమాలు ముగిసిన తర్వాత బంగారు వాకిళ్లు మూసి, ఇంటికి వెళ్లే సమయంలో అర్చకులు తాళం చెవులను మళ్లీ ఈ క్షేత్రపాలకునికి భక్తితో తాకించడం నేటికి విధిగా జరుగుతున్న ఆలయ సంప్రదాయం.

తిరుమలలో శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారికి ప్రతిరోజు మూడు పూటలా నివేదన జరుగుతుంది. ఈ మూడుపూటలా నివేదనానంతరం ఆలయంలోవున్న క్షేత్రపాలకుడైన రుద్రునకు 'బలి'గా అన్నాన్ని మంత్రపూర్వకంగా సమర్పించడం జరుగుతుంది.

ఇలా ప్రతిదినం ఆలయంలోని క్షేత్రపాలకునికే గాక ప్రతి సంవత్సరం మహాశివరాత్రి పర్వంనాడు గోగర్భ (పాండవ) తీర్థంలో పూర్ణాంశంతో వెలసిన క్షేత్రపాలకుడైన రుద్రునకు (క్షేత్రపాలకగుండు) అభిషేకాలు, అర్చనలు, నివేదనలు ఘనంగా నిర్వహింప బడుతున్నాయి.

ప్రతి సంవత్సరం మాఘమాసంలోని 'మహాశివరాత్రి' పర్వంరోజు మధ్యాహ్న సమయంలో ఆలయ అధికారులు, అర్చకులు, వేదపండితులు తిరుమల వాసులు, యాత్రికులు పూజాద్రవ్యాలతో, మంగళవాద్య పురస్సరంగా బయలుదేరి క్షేత్రపాలకుడైన రుద్రుడు పూర్ణాంశతో 'క్షేత్రపాలకగుండు'గా వెలసిన గోగర్భ తీర్థానికి తరలివెళ్తారు. అక్కడ వేద పండితులు నమక చమకాలను పఠిస్తూ వుండగా, మంగళవాద్యాలు మోగుతూ వుండగా క్షేత్రపాలక గుండుకు శుద్ధజలం, పాలు, పెరుగు, నెయ్యి, తేనె, పంచామృతాలతో ఏకాదశ రుద్రాభిషేకాన్ని అత్యంత ఘనంగా నిర్వహిస్తారు. అభిషేకం పూర్తి అయిన తర్వాత ఆ గుండుకు వెండితో తయారు చేసిన కండ్లను, నామాలను (ఊర్ధ్వ పుండ్రాలను) అతికిస్తారు. (వైష్ణవక్షేత్రం కాబట్టి, ఇక్కడి క్షేత్ర సంప్రదాయం ప్రకారం శివునకు నామం పెట్టడం ఆచారం.) ఆ తర్వాత పూలమాలలతో అలంకరించి ధూప

గోగర్భతీర్థంలోని క్షేత్రపాలక గుండు

దీప అర్చనలతో శాస్త్రోక్తంగా పూజిస్తారు చివరగా వడపప్పు, పానకం, కొబ్బరికాయలు, పండ్లు, పులి హోర మున్నగునవి నివేదన చేసి ఘనంగా కర్పూర నీరాజన మిస్తారు. ఇలా పరమశివునకు ఆరగింపు అయిన ప్రసాదాలను స్థానీయమైన సంప్రదాయం ప్రకారం అర్చకులు, అధికారులు స్వీకరించిన తదుపరి, అచ్చట చేరివున్న భక్తులకు, యాత్రికులకు ప్రసాదవితరణ జరుపబడుతుంది.

ప్రతి సంవత్సరం మహాశివరాత్రి పర్వం నాడు తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ధర్మ ప్రచార పరిషత్ వారు ఈ గోగర్భ తీర్థంలోని క్షేత్రపాలక గుండు వద్ద శివునికి సంబంధించి కథా కాలక్షేపాన్ని జరిపిస్తున్నారు.

ఆ తర్వాత ఆలయ అధికారులు, అర్చకులు, వేదపండితులు మంగళవాద్యపు రవ్వంగా తిరుమల శ్రీవారి ఆలయాన్ని చేరుకొంటారు.

తిరుమలకు విచ్చేసే యాత్రికులు శ్రీస్వామివారి ఆలయానికి సమీపంలోనే వున్న గోగర్భ తీర్థానికి వెళ్లినప్పుడు ఈ క్షేత్రపాలకుణ్ణి తిలకించవచ్చును.

పూర్వం పాండవులు ఈ తీర్థంలో కొంత కాలం వుండినారట. అందువల్లే ఇది పాండవ తీర్థమని కూడ పేరు పొందింది. ఇటీవల శ్రీ సద్గురు మళయాళస్వామివారు కూడ ఈ తీర్థంలో తపస్సు చేశారు. వారి ఆశ్రమం ఇక్కడ ఈ తీర్థానికి వెనుక భాగంలో వైభవంగా నిర్మింపబడింది.

ఇలాగ ప్రతి సంవత్సరం మహాశివరాత్రినాడు తిరుమల క్షేత్రపాలకుడైన రుద్రునకు ఘనంగా అభిషేకార్చనలు జరుగుతున్నై. ఇంతమాత్రమేగాక ఈ క్షేత్ర పరిధిలోనే, ఈ వేంకటాచల పర్వతసానువుల్లోనే, శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి ఆలయానికి తూర్పున 15 కి.మీ. దూరంలో శ్రీ కపిలేశ్వర క్షేత్రం, పశ్చిమాన 20 కి.మీ. దూరంలో తలకోన శ్రీ సిద్ధేశ్వర క్షేత్రం అనే అత్యంత ప్రాచీనమైన శైవక్షేత్రాలు నెలకొనివున్నాయి. ఈ క్షేత్రాలు నిరంతరం భక్త జనసందోహంతో సందడిగా వుండటమేగాక మహాశివరాత్రి పర్వదిన సందర్భాల్లో విశిష్టోత్సవాలతో వైభవంగా విరాజిల్లుతున్నాయి కూడ.

పూర్వం యాత్రికులు తొలుత వేంకటాచల క్షేత్రమూలంలోగల కపిలేశ్వరుని దర్శించిన తర్వాతే తిరుమల నెక్కేవారట. ఈ కపిల తీర్థ మహత్యాన్ని గూర్చి శ్రీ వేంకటాచల మాహాత్మ్యంలో గొప్పగా వర్ణించబడింది. లోకకల్యాణం కోసం వేంకటేశ్వరునకు పద్మావతిని ఇచ్చి వివాహం చేయమని ఆకాశరాజును అడగటానికి నారాయణ వరం వెళుతూ వకుళమాలిక, ఈ కపిలతీర్థంలో స్నానమాడి, తన ఈ ప్రయత్నం నెరవేరేటట్లుగా అనుగ్రహించవలసిందని శ్రీకామాక్షీసమేత కపిలేశ్వరస్వామిని ప్రార్థించిందట!

తిరుమల శ్రీనివాస ప్రభువులవారి పర్యవేక్షణలోనే వున్న ఈ కపిలతీర్థం నిత్యం అభిషేకార్చనలతో, పూజానివేదనాదులతో భక్తుల రద్దీతో కోలాహలంగా వుంటుంది. ప్రతి మహాశివరాత్రి పండుగకు కపిలతీర్థంలో వారం రోజులపాటు కపిలేశ్వరస్వామివారికి బ్రహ్మోత్సవాలు వైభవంగా జరుపబడుతున్నాయి.

జగత్ప్రభువైన శ్రీనివాసచక్రవర్తి మహోన్నతులైన బ్రహ్మదేవుణ్ణి, పరమశివుణ్ణి అనుగ్రహించడం మాత్రమేగాక, అజ్ఞానంవల్ల తన శిరస్సుమీద కర్రతో తాడించి, పరమభీతితో, పశ్చాత్తాపంతో సాగిల పడిన పసులకాపరియైన గొల్లని బత్తికి కూడ పొంగిపోయిన కరుణామయుడు తిరుమల గోవిందుడు. ఈ గొల్లని కొక్కనికేగాక, కలియుగాంతం వరకు పారంపర్యంగా ఆతని వంశజునికి ప్రతిదినం తొలిదర్శన భాగ్యాన్ని అనుగ్రహించిన భక్తప్రియుదు! ఆశ్రితవత్సలుదు! వరాలరాయుదు! ఈ కొండలరాయుడు!! అందువల్లే అందరి చేతా--

వృషశైలాధిప ఏవ దైవతం నః!
వృషభాద్రీశ్వర ఏవ దైవతం నః!
ఫణి శైలాధిప ఏవ దైవతం నః!
భగవాన్ వేంకట ఏవ దైవతం నః!!

అని అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుడు సాటిలేని మేటిదేవుడుగా కీర్తింపబడినాడు. భక్తులపాలిటి కొంగుబంగారమై అను

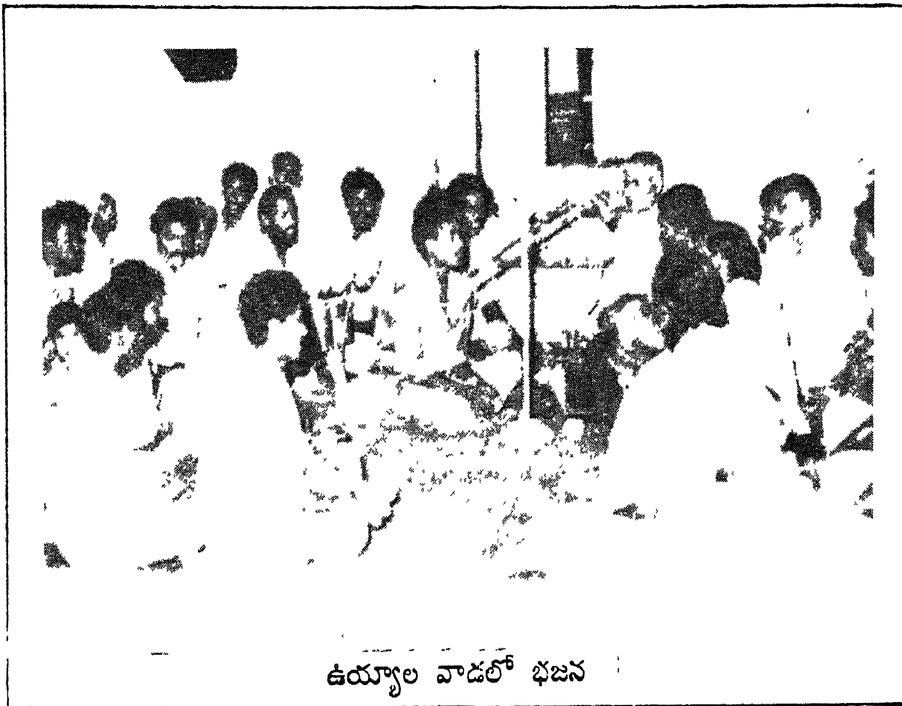

నిత్యం కన్నులపండువుగా దర్శనమిస్తూ, లక్ష్మాది భక్తులను తన కడగంటి చూపులతో సంపూర్ణంగా అనుగ్రహిస్తున్న ఆశ్రియఃపతి దివ్యమంగళముఖారవిందాన్ని ఒక్కసారి మన సారా స్మరిద్దాం.

హైమోర్ధ్వపుండ్ర, మజహన్మకుటం! సునాసం!
మందస్మితం! మకరకుండలచారుగండమ్!
బింబాధరం! బహుళదీర్ఘకృపాకటాక్షం!
శ్రీ వేంకటేశముఖ మాత్మని సన్నిధత్తామ్!!

తెల్లని నామం, పాయనికిరీటం, సాగసైన నాసిక, తొలుకాడేచిరునగవు, మకర కుండలాల కాంతితో నిగనిగలాడే చెక్కిళ్లు, కళకళలాడే దొండపండువంటి పెదవులు, మిగుల నిడుదలై దయతోగూడి కాంతులీనే కడగంటి చూపులు కలిగి ప్రకాశిస్తూ వున్న శ్రీవేంకటేశుని వదనబింబం నా మనస్సులో నిరంతరం నెలవుకొని ఉండుగాత!!!

ఉయ్యాల వాడలో భజన

కర్నూలు జిల్లాలో

కర్నూలు జిల్లా ధర్మప్రచార పరిషత్తు వారి ఆధ్వర్యంలో జనవరినెలలో ఎట్టిగుంట్ల, బొల్లవరం, ఉయ్యాలవాడ గ్రామాల్లో ధార్మిక ఉపన్యాసములు, భజనలు, హరికథలు జరిగాయి. ప్రతి శుక్రవారం గ్రామాల్లో జరిగే కుంకుమార్చన కార్యక్రమంలో స్త్రీలు ఎంతో భక్తి శ్రద్ధలతో పాల్గొన్నారు.

మరియు పట్టణంలోని కృష్ణానగర్ శ్రీనివాస మందిరంలో శ్రీ డి. హయగ్రీవాచార్యులు, శ్రీ టి. శ్రీనివాసులు, శ్రీ హెచ్. హీరాలాల్ ధార్మిక ప్రసంగాలు చేశారు. శుక్రవారంనాడు నిర్వహించిన కుంకుమపూజ కార్యక్రమంలో మహిళలు విశేషంగా పాల్గొన్నారు. ప్రతి దేవాలయంలో స్త్రీలను వారానికోసారి సమావేశపరచి, సత్సంగము నిర్వహించడం, భగవదారాధన, గీతాపారాయణము, లలితాసహస్ర నామ పారాయణము నిర్వహించిన మంచి చైతన్యం కల్గుతుందని, పరస్పర అనురాగము, ఐకమత్యం విలసిల్లుతాయని పరిషత్తు ఆర్గనైజరు వై. సూర్యచంద్రారెడ్డి అన్నారు.

మండపాకలో ఇటీవల జరిగిన తి.తి.దే. అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టువారి కచ్చేరి

గోవిందమాల దీక్షావ్రతం

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ధర్మప్రచారపరిషత్, తూర్పు గోదావరిజిల్లా శాఖ ఆధ్వర్యంలో సామర్లకోట మండలం జి. మేడపాడు గ్రామంలో 2-2-94న 60 మంది భక్తులు గోవిందమాలాధారణ చేశారు. గీతాశ్రమవాసులు శ్రీ కృష్ణానంద స్వామివారు ఈ కార్యక్రమాన్ని పర్యవేక్షించారు. జిల్లాశాఖ పరిషత్ ఆర్గనైజర్ శ్రీ బి. దుర్గేశ్వర ప్రసాద్ గోవింద మాలాధారణ తద్వారా వ్యక్తి ధార్మిక విలువలు పెంపొందించుకొని ఇహపర సౌఖ్యము పొందగలరన్న లక్ష్యంగా తి.తి.దే. వారు ఇట్టి దీక్షకు ప్రచారం చేస్తున్నారని తెలిపారు.

21 రోజుల దీక్షలో నిత్యం గీతా పారాయణ, విష్ణు సహస్రనామపారాయణ, గోవిందనామాలతో పసుపు వస్త్ర ధారణ గావించిన ఈ 60 మంది భక్తులు 23-2-94న తిరుపతి చేరుకున్నారు. తి.తి.దే. సంయుక్త కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ బి. వెంకట్రామయ్య గోవిందమాల గురించి ప్రసంగించారు. 24న తిరుమలలో ఈ బృందం వారిచే ఆస్థానమండపంలో సంకీర్తన నిర్వహించారు.

సంగీత శిరోమణి రామస్వామి దీక్షితులు

శ్రీమతి ద్వారం వి.జె. లక్ష్మి

గాంధర్వం చ కవిత్వం చ
దాతృత్వం బలశాలితా
అభ్యాసేన న లభ్యతే
చత్వార సహజగుణాః"

సంగీతం, కవిత్వం వంటి కళలూ, దాన గుణం, దృఢత్వం ఈ నాలుగు శక్తులూ సహజంగా జన్మతః రావలసిన గుణాలనీ, కేవలం అభ్యాసం వల్ల వచ్చేవికావని ప్రాచీనులైన మన లాక్షణికులు చెప్పియున్నారు. ఐతే భాగ్యశాలియైన, సుందరమైన మన భారతీయ సంగీతవనంలో వికసించిన వాగ్గేయకార, సంగీతజ్ఞ, లక్షణకారపుష్పాలెన్నో! ఎందరో మహానుభావుల సంగీత సేవ వలన ఈనాడు మనకు మిగిలిన ప్రపంచ దేశాలన్నింటికంటే ఉత్కృష్టమైన సంగీత రచనలతో నిండియున్న సంగీత ఖజానా ఉంది. వైవిధ్యమైన మార్గాల్లో ఆయా వాగ్గేయకారులు చేసిన సంగీత సేవవల్ల మన జాతి సంపద సుసంపన్నమై, చరిత్రలో చిరస్థాయిగా నిలిచింది.

సంగీత చరిత్రలోనే అతి పెద్దదైన రచన ఐన అష్టోత్తరశత (108) రాగతాళమాలికను రచించి, వాసిగాంచిన రామస్వామి దీక్షితుల వర్ధంతి (మహాశివరాత్రిదినం) సందర్భంగా, ఆయన కర్ణాటక సంగీతానికి చేసిన సేవ, శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి కరుణాకటాక్షాలు పొందిన సంఘటనతోబాటు వారి జీవిత విశేషాలను, సంగీత రచనలోని ప్రత్యేకతలనూ స్మరించుకుందాం.

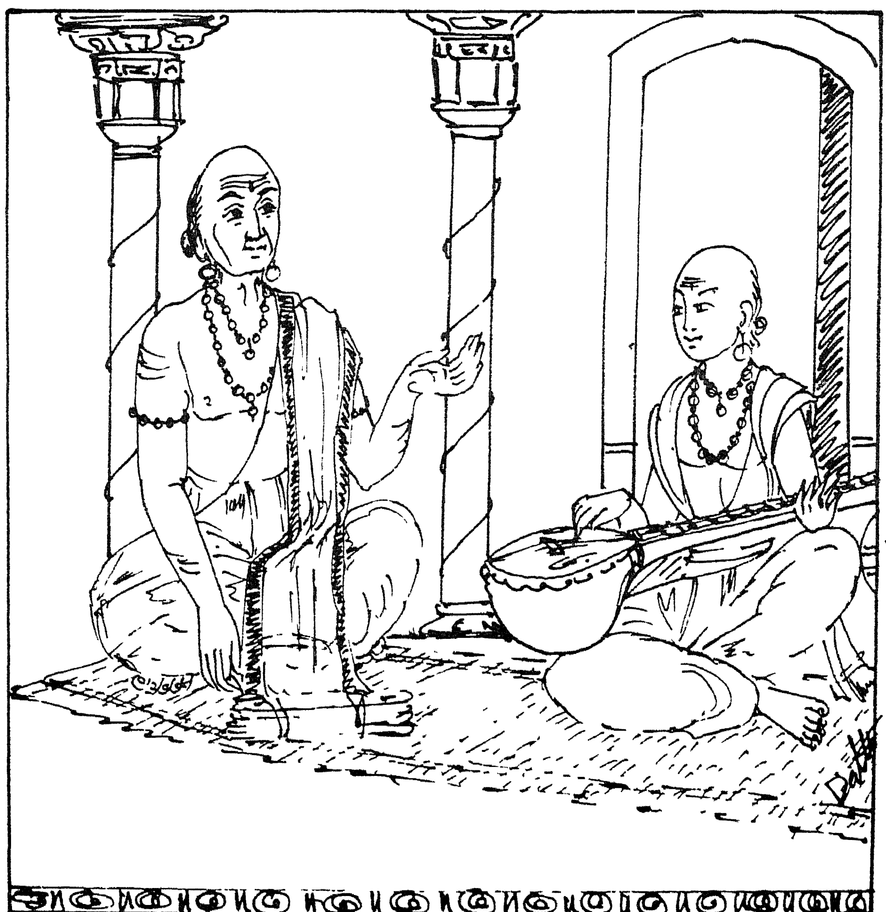
సంగీత కుటుంబం

తాను స్వయంగా ఉత్తమ స్థాయికి చెందిన వాగ్గేయకారునిగా గుర్తింపుపొందిన రామస్వామి దీక్షితులు తన సత్సంతానం వలన కూడా ఖ్యాతి గడించిన మహాభాగ్యశాలి. సంగీత త్రిమూర్తులుగా మనం కొలిచే త్యాగరాజస్వామి, ముత్తుస్వామి దీక్షితులు, శ్యామా శాస్త్రులలో రెండవవారైన ముత్తుస్వామి దీక్షితులు (క్రీ.శ. 1776-1835) ను ప్రథమ సుపుత్రుడుగా పొందిన అదృష్టవంతుడైన తండ్రి రామస్వామి దీక్షితులు.

> 'మహాశివరాత్రి' నాడు రామస్వామి దీక్షితుల వర్ధంతి సందర్భంగా ఈ వ్యాసం ప్రచురిస్తున్నాం.
>
> సం॥

సంగీత వాగ్గేయకారుడైన చిన్నస్వామి దీక్షితుల (క్రీ.శ. 1778-1823) ఈయన రెండవ కుమారుడు. ఈయన రచించిన తోడి 'గానలోల కరుణాలవాల' వంటి కృతులు సుపరిచితాలే.

వయొలిన్ వంటి పాశ్చాత్యవాద్యాన్ని కర్ణాటక సంగీతానికి పరిచయం చేసి, ఆ వాద్యం నేడు సంపాదించుకున్న ప్రాముఖ్యతకి, పొందిన ప్రధానవాద్యస్థానానికి బీజం వేసిన బాలుస్వామి దీక్షితులు (క్రీ.శ. 1786-1858) కూడా ఈయన సుపుత్రులే. రామస్వామి దీక్షితులు మణలిలో నివసించినప్పుడు జార్జ్ అనే బ్యాండ్‌మాస్టర్ వద్దకు తన కుమారుడైన బాలుస్వామిని పంపి, వాయులీనవాదనా విధానాన్ని, ప్రత్యేకతలను నేర్పించారు. కర్ణాటక సంగీతబాణీకు వయొలిన్

వాద్యాన్ని మలచిన ఖ్యాతి, వీరిద్దరికే దక్కు తుంది.

ఈ విధంగా తన బిడ్డలకు కూడ సంగీ తపు ఆస్తిని అందించిన భాగ్యశాలి, రామ స్వామి దీక్షితులు, ఈయన కాంచీపురానికి సమీపానగల 'విరించీపురం' గ్రామంలో వెంక టేశ్వర దీక్షితులు భాగీరథీ అమ్మ పుణ్యదంప తులకు క్రీ. శ. 1735లో జన్మించారు. కాశ్య పస గోత్రం, ఆపస్తంబ సూత్రానికి చెందిన వడదేశత్తు వడమాల్ అనే తెగలోని తమిళ బ్రాహ్మణుడీయన. దైవానుగ్రహంవల్ల పుట్టు కతోనే ఈయన ఏకసంథాగ్రాహి. తంజా వూరుకు చెందిన చౌకమ్ వీరభద్రయ్య, తిరువడమరుదూర్‌కు చెందిన వెంకట వైద్య నాథ దీక్షితులు వద్ద విద్య నభ్యసించారు. వెంకట ముఖి రచించిన 'చతుర్దండి, ప్రకా శికను' క్షుణ్ణంగా నేర్చుకున్నారు. చిన్నతనం లోనే తెలుగు, తమిళ, సంస్కృత భాషల్లో ప్రావీణ్యం సంపాదించి, సంగీత రచనలను ప్రారంభించారు.

రచనలు:

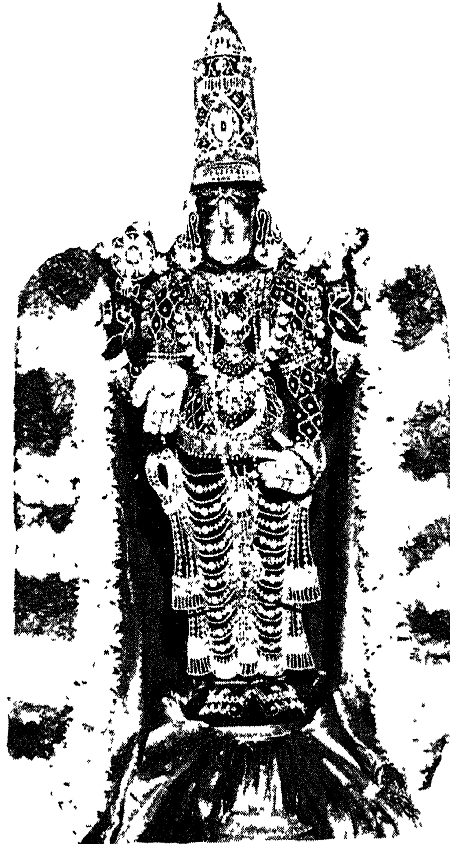
అష్టోత్తరశత (108) రాగతాళమాలిక:- 'నాటకాది' విద్యల అనే 108 వివిధ రాగాలతో, 108 వేర్వేరు తాళాలతో కూర్చబడిన ఒకే ఒక అతిపెద్ద రాగతాళమాలిక ఇది. దీనిని గానం చేయడానికి కనీసం 2 గంటలు సమయం పడుతుంది. ఇందులో ముందుగా సూళాది సప్త తాళాలు, తర్వాత ప్రాచీన 108 తాళాలలోని కొన్నింటితోపాటు లాలి, లక్షణ, శ్రీమత్కీర్తి, అక్షర, కళ, శ్రీ అనే నూతనమైన తాళాలు కూడా ఉపయోగించబడ్డాయి. ఇటువంటి అద్భుతమైన రచన చేసినందుకు వెంకట కృష్ణ ముదలియార్ శ్రీరామస్వామి దీక్షితు లను కనకాభిషేకంతో సన్మానం చేశారు.

హంసధ్వని - రాగ ఆవిష్కరణ

వందసేళ అనే ప్రబంధ రచనతో హంస ధ్వని రాగస్వరూపాన్ని ఆవిష్కరించి, దానిని సంగీతలోకంలో వ్యాపింపచేసిన ఘనత రామ స్వామి దీక్షితులకే దక్కింది. ఈనాడు జరు గుతున్న సంగీత కచేరీల ముందు భాగంలో హంసధ్వని అతి తరచుగా విన్పిస్తుందంటే అతిశయోక్తి కాదేమో-

ప్రబంధము -- మధ్యతాళము

ఇందులో హంసధ్వని 'ఉపాంగ' రాగమనే లక్షణమూ, శ్రీరంగప్రబంధమని కూడా చెప్ప బడ్డాయి. జతిశబ్దాలు చాలా ఆకర్షణీయంగా విన్పిస్తాయి. చిన్నదైనది, అందమైనదీ ప్రబంధ రచన.

రామస్వామి దీక్షితుల రెండవకుమారు డైన చిన్నస్వామి దీక్షితులకు కంటిచూపు పోయింది. ఆ సమయంలో వారు తిరు పతికి వెళ్ళి, శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారినే నమ్ముకొని, కీర్తనం చేస్తూ 48 రాగాలతో కూడిన 'మనసా వేరితరుల' అనే రాగ మాలికనూ, 'వేగవాహిని' రాగంలో 'ఇంకా దయరాకున్నను' అనే కృతినీ ఆ స్వామిపై రచించి, ప్రార్థించగా, స్వామి కరుణాకటా క్షాలవల్ల, చిన్నస్వామికి పోయిన కంటిచూపు తిరిగి వచ్చింది. ఈ సంఘటనను రామ స్వామి దీక్షితుల నిజభక్తికి, భక్తరక్షకుడైన శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి కరుణకు మరో నిదర్శనంగా పేర్కొనవచ్చును.

ఈ సంఘటనలో రామస్వామి దీక్షితులు రచించిన 'ఇంకా దయరాకున్నను'-- వేగవా హిని రాగంలో మొట్టమొదటి కృతికావటం సంగీతపరంగా మరో విశేషం. ఇందులో పల్ల వితో బాటు 3 చరణాలూ, ప్రతి చరణానికి కొంత మధ్యమ కాల సాహిత్యంతోబాటు అందమైన స్వరసాహిత్యం కూడా ఉండడం ప్రశంసనీయమైన రచనా విశేషం. ఈ కృతి సాహిత్యాన్ని పరిశీలిద్దాం.

ఇంకా దయరాకున్నను హరిహరి
యేమని యిక దెలుపుదునయ్యా హరిహరి

పంకేరుహలోచన శేషాచల
భవ్య భవన శ్రీ వేంకటరమణా

కరిరాజేంద్రుడు మకరిచేత పలు
గాసిజెంది నీ శరణాగతియని
మొఱలు బెట్టు చుండగ వేవేగమె
మొసలిద్రుంచి బ్రోవగ లేదా

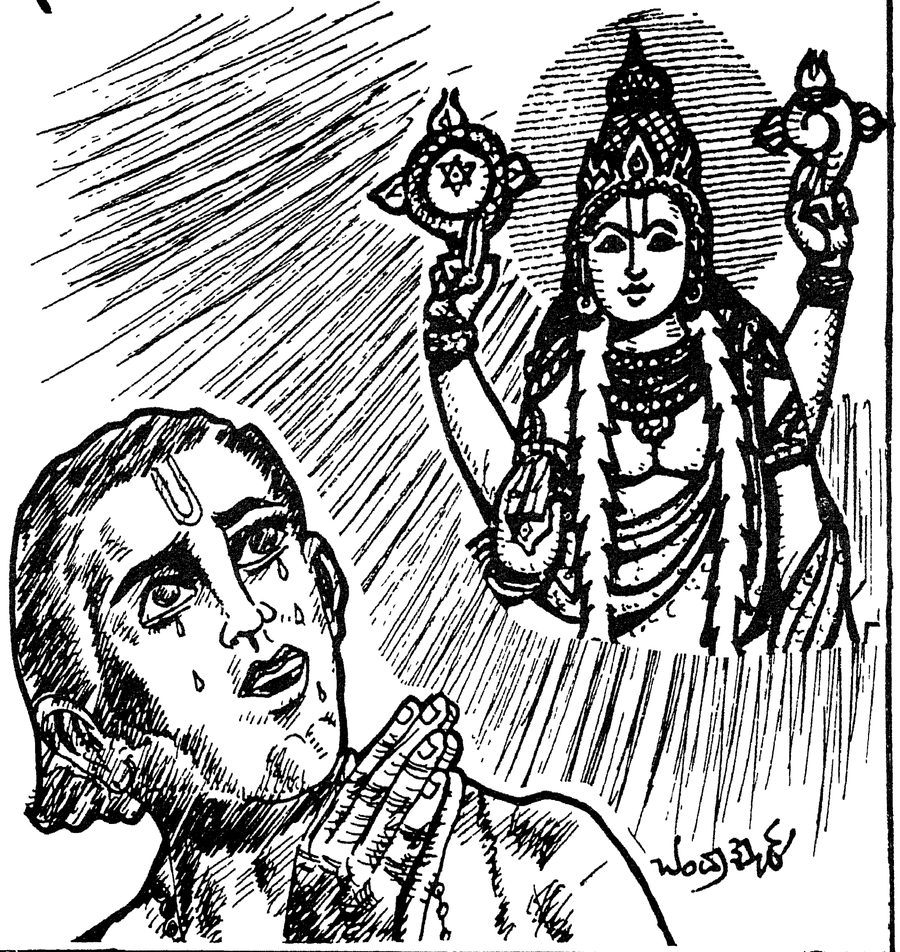
ధరణీధర నీ దివ్యనామ కీర్తనము
లెప్పుడును సేయుచుపిలువగ
కరుణాకరుడైయును విని
వినములుగాకుండుటకాశ్చర్యమయ్యిడిని.

పుట్టుచీకు ధృతరాష్ట్రునిపయి దయ
బొడమి నీదు విశ్వరూప మగపడ
నెట్టనదృష్టుల నొసగి భరించిన
నీలమేఘ గాత్రుడు గావా.

మట్టుమీరునీ కలికాలంబున
మనుప నీవె ప్రత్యక్షదైవమని
గట్టిగ నెరనమ్మితి ముమ్మాటికి
కన్నులొసగి మన్ననముబ్రోవగ

అలనాడల ద్రౌపది నా పథలో
అభిమానము గాచుటకై యక్షయు
వలువలొసంగి సంరక్షణ జేసిన
వరవెంకటకృష్ణుడు నీవే
సలలితముగ కోరిక లీడేర్చుచు
సద్భక్తుల నెలమిని పాలింపుచు
వెలయుదు విలసల నలమేలు
మంగతో వేదవేద్య వెంకటరమణా యిటు.

(39వ పేజీలో)

వేదాంతములైన ఉపనిషత్తుల్లోని యోగ సూత్రాలను సేకరించి మొదట పుస్తకరూపం కల్పించిన మహాయోగి పతంజలి మహర్షి. యమ, నియమ, ఆసన, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధారణ, ధ్యాన, సమాధులను అష్టాంగములతో కూడినది రాజయోగము. అన్ని యోగములలో రాజయోగమే ఉత్త మము. సామాన్య మానవుడు మొదట హఠయోగము నభ్యసించి, ఈ హఠయోగ మనే నిచ్చెనతో రాజయోగమనే మహావృక్షాన్ని అధిరోహించ వచ్చునని హఠయోగ ప్రదీపిక యను యోగ గ్రంథమున చెప్పబడియున్నది. కాబట్టి రాజయోగ సాధనోపకరణమైన హఠ యోగం గురించి తెలుసుకోవడమే ఈ సప్తాంగయోగము. చిత్తవృత్తులను నిరోధిం చడం ద్వార సమాధిని సాధించడం రాజ యోగ పరమావధి. అయితే ఇంద్రియాలను జయించి, తద్వార మనసును వశపరచుకొని సమాధిని సాధించడం హఠయోగలక్ష్యం.

పదునారవ శతాబ్దమునకు చెందిన శ్రీ ఘేరండమహాముని విరచితమైన ఘేరండ సంహితయమను హఠయోగ గ్రంథమున ఈ సప్తాంగ యోగము సవివరంగా చెప్పబడియు న్నది. చండకాపాలి అను శిష్యుడు గురువు గారైన శ్రీ ఘేరండమునిని సామాన్య జనో పయోగమైన హఠయోగమును గూర్చి తెలియ జేయుమని సవినయంగా ప్రశ్నించగా, దయా మయుడైన గురువు శిష్యవాత్సల్యంతో చెప్పిన సమాధానములే ఈ సప్తాంగయోగము. ఏడు అంగములతో కూడి యుండుటచే సప్తాంగ యోగమని, శరీరమునకు సంబంధించి దగు టచే ఘటస్థయోగమని చెప్పబడినది. ఘట మనగా కుండ. మనశరీరం భగవంతుడనే కుమ్మరివాడు చేసిన పచ్చికుండ. ఈ పచ్చి కుండవంటి శరీరాన్ని హఠయోగమనే అగ్నిలో ఏడు విధములైన పద్ధతులలో కాల్చినప్పుడే గట్టిపడి జీవితకాలం మనగలుగుతుంది.

శోధనం దృఢతాచైవ
స్థైర్యం ధైర్యం చ లాఘవమ్,
ప్రత్యంక్షం చ, నిర్లిప్తం చ
ఘటస్య సప్తసాధనమ్
(ఘే.సం.ప్ర.డ. 9)

1. శోధనం - శుభ్రత, 2. దృఢత - గట్టితనం, 3. స్థైర్యం - నిశ్చలత, 4. ధైర్యం - ధీరత్వము, 5. లాఘవం - తేలిక, 6. ప్రత్యక్షం - అనుభవం, 7. నిర్లిప్తం - ఏకాంత వాసము, అనునవే సప్తాంగములు. పై ఏడు ప్రక్రియలను ఈ క్రింది ఏడు పద్ధతులతో సాధించవచ్చును.

షట్కర్మణా శోధనం చ
ఆసనేన భవే ద్దృఢమ్
ముద్రాయ స్థిరతాచైవ
ప్రత్యాహరేణ ధీరతా
ప్రాణాయామా ల్లాఘవం చ
ధ్యానా త్ప్రత్యక్షమాత్మనః
సమాధినా నిర్లిప్తంచ
ముక్తి రేవ న సంశయః
(ఘే.సం.ప్ర.ఉ. 10,11)

1. ధౌతి, 2. బస్తి 3. నేతి, 4. లౌలికి, 5. త్రాటకం, 6. కపాలభాతి అను షట్కర్మలచేత మొదట శరీరమును శుభ్రపరచాలి. అప్పుడే మిగిలిన సాధనలు సత్ఫలితాన్నిస్తాయి. రెండవ ప్రక్రియ ఆసనం. దీనివల్ల శరీరానికి ధృఢత్వం కలుగుతుంది. మూడవదైన ముద్రలచే స్థిరత్వము నాల్గవదైన ప్రత్యాహారంచేత ధీరత్వము సిద్ధిస్తాయి. ఇక ఐదవదైన ప్రామాయామం వల్ల శరీరానికి తేలికదనం, దానివల్ల జీవిత ప్రమాణం పెరు గుతుంది. ఆరవదైన ధ్యానం వల్ల ఆత్మ ప్రత్యక్షము, ఏడవదైన సమాధివల్ల మోక్షము లభిస్తాయి.

రాజయోగం, హఠయోగం, మంత్ర యోగం, తంత్రయోగం, లయయోగం, జ్ఞాన

తిరుమలలో యాత్రికులు చేయవలసినవి

- ❇ తిరుమలకు బయలుదేరేముందు మీమీ ఇష్టదేవతలను పూజించండి
- ❇ మీ ప్రయాణానికి కావలసిన టిక్కెట్లను, తిరుమలలో వసతిని ముందుగా ఏర్పాటు చేసుకోండి.
- ❇ శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామిని దర్శించే ముందు శ్రీవారి పుష్కరిణిలో స్నానంచేసి, శ్రీ వరాహస్వామిని పూజించండి.
- ❇ స్నానం చేసి శుచిగా, శుభ్రమైన వస్త్రాలతో శ్రీవారి ఆలయంలోకి ప్రవేశించండి
- ❇ ఆలయంలో ఉన్నపుడు స్వామివారిపైనే మీ ధ్యానం వుంచండి.
- ❇ ఆలయంలో పూర్తిగా నిశ్శబ్దాన్ని పాటిస్తూ 'ఓం శ్రీవేంకటేశాయ నమః' అని మీలో మీరు శ్రీవారిని స్మరించండి.
- ❇ తిరుమల సమీపంలోవున్న ఆకాశగంగ, పాపనాశనం తీర్థాలలో స్నానం చేయండి.
- ❇ తిరుమలలో ఉన్నపుడు మన ప్రాచీన ఆచార వ్యవహారాలను విధిగా పాటించండి.
- ❇ సాటి యాత్రికులను గౌరవించి వారిలో భక్తి భావాలు పెంపొందించండి.
- ❇ మీ కానుకలు శ్రీవారి హుండీలోనే సమర్పించండి.
- ❇ శ్రీవారి ఆలయంలో మీరు జరిపించ దలచిన పూజలకు గాని వలసిన సమాచారంకోసంగాని తిరుమలలోని లేదా తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములవారి ఏ సమాచార కేంద్రంలో అయినా అడగండి.

తిరుమలలో చేయకూడనివి

- ❇ విలువైన ఆభరణాలు, ఎక్కువడబ్బు మీవద్ద వుంచుకోకండి.
- ❇ మాంసాహారాన్ని భుజించకండి.
- ❇ ఏ విధమైన మత్తు పదార్థాలు సేవించకండి
- ❇ పొగత్రాగకండి.
- ❇ వసతి సౌకర్యంకోసం అపరిచితులను ఆశ్రయించకండి.
- ❇ శ్రీవారి సులభ దర్శనంకోసం దళారీలను ఆశ్రయించకండి.
- ❇ ఆలయంలో సాష్టాంగ దండప్రణామాలు చేయకండి.
- ❇ వీధి వర్తకులనుంచి నకిలీ ప్రసాదాలు కొనకండి.
- ❇ శ్రీవారి దర్శనంకోసం కాకుండా వేరే ఇతర ఉద్దేశములతో తిరుమలకు రాకండి.
- ❇ శ్రీవారి దర్శనంకోసం త్వరపడకండి. క్యూలో మీవంతు వచ్చేవరకు ఆగండి.
- ❇ ఆలయ ప్రాంగణంలో ఉమ్మివేయటంవంటి అసహ్యకరమైన పనులు చేయకండి.
- ❇ ఆచార వ్యవహారాల ప్రకారం ఆలయార్హత లేని సందర్భాలలో ఆలయంలోకి రాకండి.
- ❇ తిరుమలలో పువ్వులు పెట్టుకోకండి. పువ్వులన్నీ శ్రీవారి **పూజకే.**

యోగం, కర్మయోగం, భక్తియోగం అను పలువిధములైన యోగ విద్యలుండగా, ఏ యోగవిద్యతో సమాధిని సాధించవచ్చునని సామాన్యునికి సందేహం కలగడం సహజం. అప్పుడు పిపాసి సద్గురువును ఆశ్రయించాలి. అతనిపై పరిపూర్ణమైన విశ్వాసముంచి, అతడు ఉపదేశించిన మార్గదర్శక సూత్రాల్ని అభ్యాస వైరాగ్యములతో అభ్యసిస్తూ అంతిమలక్ష్యం సాధించవచ్చు. సమాధి అను చివరి మెట్టు సాధించకనే అభ్యాసి అకాలమరణం పొందినచో, అతడు మరుజన్మలో తన యోగాన్ని ఆగిపోయిన దగ్గరనుండే ఆరంభించి చివరకు జన్మ రాహిత్యాన్ని పొందగలడు అని భగవద్గీతలోనూ చెప్పబడింది.

ఏ యోగవిద్యకైన అంతిమ లక్ష్యం సమాధిని సాధించడం. మనసును శరీరంనుండి వేరుచేసి పరమాత్మ స్వరూపమైన ఆత్మలో లయం చేయడమే సమాధి. ఇది జాగ్రత్త, స్వప్న, నిద్రావస్థలకు అతీతమైనది. ఈ బ్రహ్మానందానుభూతి, అనుభవైక వేద్యమేగాని అనిర్వచనీయం.

అంగవైకల్యం కలగిన సామాన్య మానవుడు హఠయోగంతో సాఫల్యాన్ని సాధించలేనప్పుడు భక్తియోగంతో సమాధిని సాధించవచ్చునని సప్తాంగయోగ సారాంశము.

స్వకీయే హృదయేధ్యాయే
దిష్టదేవ స్వరూపకమ్,
చింత యేద్భక్తి యోగేవ
పరమాహ్లాద పూర్వకమ్
ఆనందాశ్రు పులకేన
దశాభావః ప్రజాయతె
సమాధిః సంభవేత్తేన
సంభవేచ్ఛ మనోన్మణీ (ఘే.సం.స.ఉ. 13.4)

అభ్యాసి తన హృదయంలో ఇష్టదేవతా స్వరూపాన్ని భావించాలి. పరిపూర్ణమైన భక్తిభావంతో చింతన చేయాలి. అపుడు ఆనందాశ్రువులు కలిగి మనసు మైమరచి సమాధి స్థితిని చేరుకుంటుంది. సప్తాంగములతో కూడిన హఠయోగం కన్న భక్తి యోగమే భగవంతుని చేరుకోవడానికి అత్యుత్తమ మార్గమని, ఇదే అందరికీ అభిలషణీయమని అభిప్రాయము.

నీ సేవ యెరీతి చేసేదయా

రాగం : సారమతి

—— అవధూత దత్తపీఠాధిపతి శ్రీ శ్రీ శ్రీ గణపతి సచ్చిదానంద స్వామీజీ

పల్లవి : నీ సేవ యెరీతి చేసేదయా
నా దేవ ఇవ్వంత అవకాశమీవా

అనుపల్లవి : ఓ పార్వతీశా! ఓ కామనాశా!
హాలాహలోద్రేకహర కంఠదేశా

చరణం : జడకట్టి ముడివడ్డ నీ కొప్పు జూచి
ఆ చిక్కు విడదీసి సరిదిద్దబోతే
ఏ పాయలోగాని పెనునీటి పరవళ్ళు
పొంగెత్తె నేనేమి యిక చేతును .....

నట్యాన నీ కంఠహారాలు ముడుతెత్త
గమనించి నే చిక్కు సవరించ బోగా
ఈ పాము హారాలు కస్సంచు బుస్సంచు
అదలించి బెదరించి తెగ నవ్వెనే

పాదాల నొత్తంగ పడిగాపు నేనుండ
ఈ దేవ మకుటాగ్ర సమ్మర్దంబూ
ఏ నాటికే తగ్గ దేమందును
వేలాను సంద్రైన తేదెందును

ఈ చూపు లోద్రిప్పి నీ రూపు కనబోగ
యే రూపు లేకుండి మిరుమిట్లుతై
ఇక నేను నీలోన కలబోత ఐపోయి
శ్రీ సచ్చిదానంద మై పోదునే.

శ్రీ రామలింగేశ్వరస్వామి - కీసరగుట్ట

శ్రీ మునుగోటి యాదయ్య

ప్రాచీన కాలంలో మానవుడు ఆధ్యాత్మిక చింతన కొరకు రమణీయ ప్రకృతికి ఆలవాలమైన కొండ గుహలను, అడవులను ఎంచుకొని ఆశ్రమాలు నిర్మించుకొని తపస్సు చేస్తుండేవాడు. కాలక్రమమున ఆ ప్రాంతాలు క్షేత్రాలుగాను, ఆ ఆశ్రమాలు దేవాలయాలుగాను వెలసినవని మనం భావించవచ్చును. ఆ కోవకు చెందిన పుణ్యక్షేత్రం శ్రీ రామలింగేశ్వరస్వామి కీసరగుట్ట ఒకటి.

హైదరాబాద్‌కు 35 కి.మీ. దూరంలోనున్న ఈ క్షేత్రం చారిత్రాత్మకంగా ప్రసిద్ధి చెందినది.

చారిత్రక ప్రాశస్త్యం

క్రీ.శ. 4,5 శతాబ్దాలలో కీసరగుట్ట ప్రాంతమును విష్ణుకుండినుల వంశం రాజధానిగా చేసుకొని పరిపాలించినట్లు పురాతత్త్వ శాఖ త్రవ్వకాలవల్ల తెలుస్తుంది. ఇచ్చట లభ్యమైన బుద్ధుని విగ్రహావశేషాలాధారంగా ఇచ్చట బౌద్ధమతం వ్యాప్తిలో ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. తానీషా వద్ద మంత్రులుగా వున్న అక్కన్న, మాదన్నలు తమ స్వస్థలమైన ఓరుగల్లుకు ప్రయాణము చేయుచున్న కాలంలో మార్గమధ్యమున అనేక శివాలయములను కట్టించిరి. శివభక్తుడైన మాదన్నమంత్రి ఈ క్షేత్రమును దర్శించి స్వామిని సేవించిరి. ఔరంగజేబు వీరిని హత్య జేయుటచే ఈ ఆలయముల నిర్మాణము నిలిచిపోయినట్లు తెలుస్తుంది. అత్యంత నైపుణ్యంగల వాస్తు శాస్త్రకారులచే నిర్మించబడిన ఈ దేవాలయంలో హిందూ మహమ్మదీయ సాంప్రదాయముల సమ్మేళనం ఉన్నట్లు కనపడ్తుంది.

ఈ పర్వతానికి క్రింది భాగంలో కొన్ని ఇటుకలు పురాతన భవన శిథిలములు అచ్చటచ్చట బయల్పడుచున్నవి. ఈ క్షేత్రంపై గల పెద్దబండను గోపరాజులకోట లేక గోన బుద్దా రెడ్డిబండ అని వ్యవహరింతురు. దీనిని బట్టి ఈ ప్రాంతాన గోంక నాయకులు కోటను కట్టిరని ఊహింపవచ్చును. చరిత్రాంశములను బట్టి చూచిన 12వ శతాబ్దాన భవనములు, కోటలున్నట్లు తెలుస్తుంది. కానీ ఈ క్షేత్రం త్రేతాయుగం నుండి వెలసిల్లినదనియు, దివ్యక్షేత్రమనియు తెలుస్తుంది.

నామప్రసస్తి

అరణ్యవాస నిమిత్తమై వెళ్ళిన శ్రీరామలక్ష్మణులు దండకారణ్యంలో నివసించుచుండిరి. ఒకప్పుడీ ప్రాంతమంతయు దండకారణ్యంగా చెప్పబడుచుండెను. కొమరవెల్లి, కొలనుపాక, పాలకుర్తి, కీసరక్షేత్రాలు, దండకారణ్యంలో ఉన్నట్లు భావింతురు. శ్రీరామచంద్రుడు రావణ సంహారం తర్వాత అయోధ్యకు తిరిగి వెళ్తు మార్గమధ్యమున ఇక్కడి ప్రకృతి రామణీయకతకు పులకించి బ్రహ్మహత్యా పాతక నివారణార్థం (బ్రాహ్మణుడైన రావణాసురుని హతమార్చినందుకు) శివుని పూజించి ఇక్కడొక శివలింగాన్ని ప్రతిష్ఠించాలనుకున్నాడు.

మరొక కథ శ్రీరామచంద్రుమూర్తి లంకకు బయలుదేరి పోవుచు, అఖండ గోదావరిని దాటి ఈ మార్గాన పోవుచున్నప్పుడు ఈ పరిసర ప్రాంతమును పరికించి ఇచ్చట శివలింగం ప్రతిష్ఠచేయసంకల్పించి వాయుసుతుని కాశికి వెళ్ళి ఒక జ్యోతిర్లింగం తీసుకురావల్సిందిగా శ్రీరాముడు కోరాడు.

అప్పుడు అంజనీసుతుడు వారణాసికి వెళ్ళి సమయాభావంవల్ల 101 లింగములను తీసుకొని వచ్చుచున్న సమయమున ఇటు

ముహూర్త సమయం మించి పోవుచున్న దని రాముడు సంకల్పించి సైకత లింగమును తయారుచేసి ప్రతిష్ఠింపబోగా శివుడే స్వయంగా ప్రత్యక్షమై రామచంద్రునికి ప్రతిష్ఠకై లింగమును ఇచ్చెను. రాముడు యథావిధంగా ఆ లింగాన్ని ప్రతిష్ఠించెనట. ఇంతలో వాయుసుతుడు లింగ ప్రతిష్ఠ జరిగి పోవుట గమనించి కినుక చెంది తాను తెచ్చిన 101 లింగములను చెల్లా చెదురుగా తోకతో విసిరివేసెను. అందుకు నిదర్శనముగా నేటికి అనేక శివలింగములు అక్కడక్కడ పడి ఉన్నాయి. హనుమంతుని అలుకను గమనించిన శ్రీరామచంద్రమూర్తి అతనిని ఓదార్చి సంతృప్తి పరచెను. ఈ క్షేత్రం పేరుతో ప్రఖ్యాతి గాంచిన క్షేత్రానికి 'కేసరిగిరి' అని నామకరణం చేసెను. కేసరి అనగా ఆంజనేయుడు. గిరి అనగా గుట్ట. ఈ కేసరిగిరి రానురాను కీసరగుట్టగా మారింది.

స్వామి మహిమలు

ఈ క్షేత్రమునందలి లింగం శ్రీరామచంద్ర ప్రతిష్ఠితం. పశ్చిమాభిముఖంగా ఆలయం ఉండుట యొక్క వైశిష్ట్యం.

శ్రీరామ లింగేశ్వరుని గుడిలో ఆశ్చర్యకరమైన విషయమేమనగా దేవుని శత సహస్రాది ఘటాభిషేక జలం ఏమగునో ఎటు పోవునో ఇంతవరకు ఎవ్వరు కనుగొనలేక పోయినారు.

రాత్రి సమయమున దేవాలయ మండపంలో కూర్చుని నిశ్చలంగా ధ్యానిస్తే నటరాజ నర్తన ధ్వనులు వినిపిస్తాయి. సంతానం లేని వారికి సంతానం కల్గునని దీర్ఘ వ్యాధులున్న వారికి మ్రొక్కగానే వ్యాధి నయమగునని భక్తుల నమ్మకం.

దర్శనీయ స్థలాలు

ఈ గుట్ట సమీపంలో రెండు పెద్ద ఆలయములును అక్కన్న, మాదన్నలు నిర్మించినట్లు తెలియుచున్నది. స్వామి వారి ఎడమ ప్రక్క పుష్కరిణి ఉంది. రెండు కొండల నడుమ తెల్లతామర కొలను ఉంది. దేవాలయానికి మరో ప్రక్కన సీతమ్మ గుడి ఉంది. ఇందులో మహిషాసురమర్దిని విగ్రహం ఉంది. గుడికి ఫర్లాంగు దూరంలో చిన్నరాతి మండపంలో బుద్ధ విగ్రహం ఉంది. పాలబుగ్గ, కాశిబుగ్గ అనే నీటి బుగ్గలు కలవు. ఏకశిలా స్తంభంపై మత్స్య, కూర్మ, వరాహ, వినాయక, ఆంజనేయ విగ్రహములు చెక్కబడి ఉన్నవి. ఈ విజయ స్థూపం రెడ్డిరాజుల విజయ చిహ్నంగా గోనకోటారెడ్డి నెలకొల్పినట్లు తెలుస్తుంది. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారి ఆధ్వర్యంలో ఒక వేదపాఠశాలను నడుప బడుచున్నది. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వారి గురుకుల పాఠశాల స్థాపించబడింది.

బ్రహ్మోత్సవాలు

ప్రతి సంవత్సరము మహాశివరాత్రి పర్వదినం నాడు శ్రీ భవానీ రామలింగేశ్వరస్వామి దేవాలయంలో ఆరుదినములు బ్రహ్మోత్సవాలు నిర్వహిస్తారు. ప్రతి నిత్యం అభిషేకములు, వ్రతములు, పూజలు నిర్వహిస్తారు. ఈ ఉత్సవాలకు దాదాపు మూడు లక్షలకు పైగా భక్తులు వస్తారు. శ్రావణ, కార్తీక మాసాలలో నెల మొత్తం పూజలు జరుపుతారు. శివరాత్రి దినమునకు ముందే గ్రామప్రాంతాలనుండి ఎడ్లబండ్లపై ఎక్కువగా వస్తారు.

అభివృద్ధి

కీసరగుట్ట దేవాలయ పునర్నిర్మాణానికి ఆలయ అభివృద్ధికి 1978లో 12 లక్షల రూపాయలను కామన్ ఫండ్‌నుండి మంజూరుచేసి కార్యక్రమములు చేపట్టినారు.

ప్రతి ఏటా శివరాత్రి బ్రహ్మోత్సవాలకు ఒక కమిటి మరియు ప్రభుత్వ సహకారంతో అన్ని శాఖల అధికారులు ఘనంగా ఉత్సవాలు నిర్వహిస్తారు. పారిశ్రామిక ప్రదర్శనలు, క్రీడలు నిర్వహిస్తారు. ఇటువంటి రామలింగేశ్వరులను పూజించి తరించండి!

దర్శించండి!

శ్రీ వేంకటేశ్వర మ్యూజియం ఆలయకళ తిరుపతి

SRI VENKATESWARA MUSEUM ON TEMPLE ART TIRUPATI

తరించండి!

కాలము:
ఉదయం 8 గం.
నుండి రాత్రి 8 గం.
వరకు

ప్రవేశ రుసుము:
పెద్దలకు రు. 1.00
పిల్లలకు రు. 0.50

చరిత్రకు మానవ సంస్కృతికి సాక్ష్యంగా నిలిచేవి శిల్పాలు, శాసనాలు, సాహిత్యం, కళలు మొదలైనవి. ఇవన్నీ ఒకే కప్పు క్రింద కనిపించే ప్రదేశం పురావస్తు ప్రదర్శన శాల

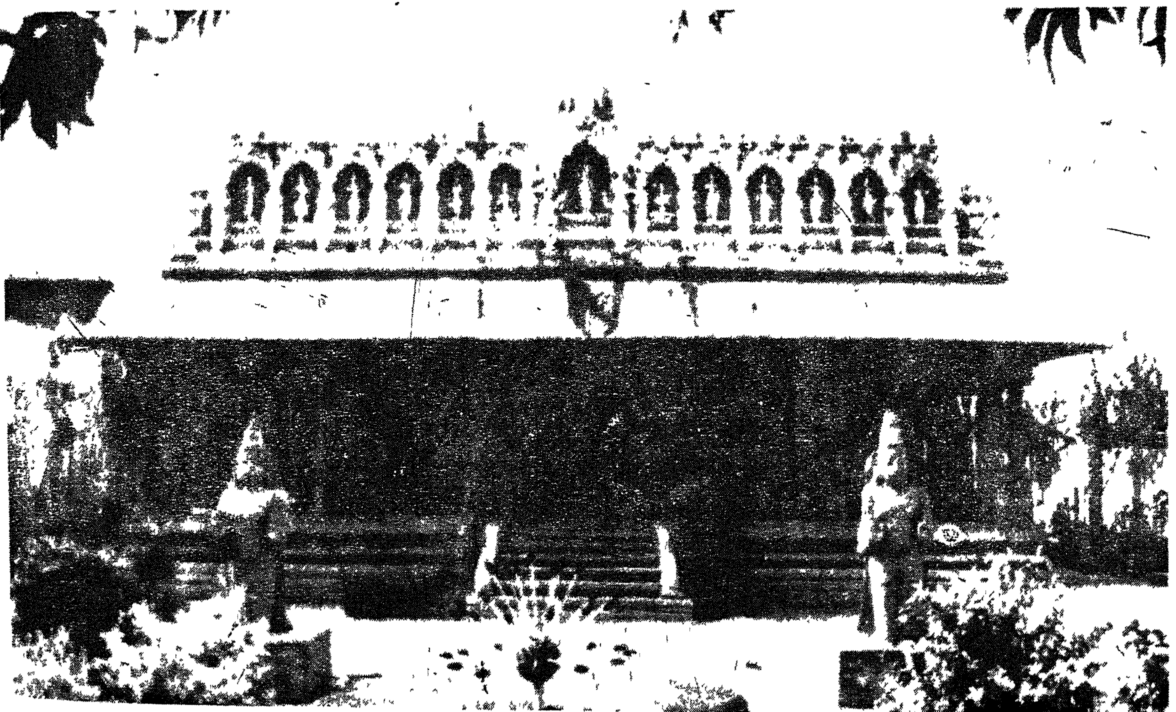

శ్రీ గోవిందరాజ స్వామి వారి ఆలయానికి ఉత్తరం వైపున తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వారి పురావస్తు ప్రదర్శన శాల ఉంది.

ఇందులో వైష్ణవం యొక్క ఆవిర్భావము, అభివృద్ధి, వాస్తు శాస్త్రము, శిల్ప ప్రమాణ శాస్త్రము, శిల్ప శాస్త్రము, ఆళ్వారుల వివరాలు, వైష్ణవ ఆచారాలు, 108 దివ్యక్షేత్రాల ఫోటోలు, ఆయుధాలు, శాసనాలు, సంగీత సాధనాలు మొదలైన ఎన్నో విషయాలు చూడవచ్చు. 8వ. శతాబ్దం నుంచి నేటి వరకు లభించిన ఎన్నో అపూర్వ శిల్పాలు ఛాయాచిత్రాలు దారు మూర్తులు కూడ ఇందులో దర్శించవచ్చు.

రావుల రామాయణము

(గత సంచిక తరువాయి)

"వివిధదేశాల గ్రుమ్మరి విశదభంగి
తెలిసికోదగు దేవి వైదేహి జాడ
తిరిగి రండు మీ రొక నెల తిరుగకుండ"
అనుచు కపులకు సుగ్రీవు డాజ్ఞ నిచ్చె.

ఆంజనేయుని సుగ్రీవు డరసి అతని
ప్రతిభయును విక్రమము మెచ్చ రాము డిచ్చె
స్వీయనామాంకిత మ్మంగుళీయకమ్ము
ఆనవాలుగ జూపింప అవనిసుతకు.

దిశల కేగిరి వానరాధిపులు వేగ
రామకార్యార్థసిద్ధి కారాటపడుచు
రాము డడిగె "సఖా! వివరాలు చెప్ప
తెలిసె నెట్టులు నీ కుర్వితల మదెల్ల!"

ఆతనికి మ్రొక్కి సుగ్రీవు డనియె నిట్లు
"వినుము చెప్పెద రామ! తద్వృత్త మెల్ల
కలిగె దుందుభి అనెడు రాక్షసునితోడ
మున్ను వాలికి వైరమ్ము ముదిత కతన.

వారి కొకనాడు జరిగిన పోరిలోన
రాక్షసుడు పారి మలయపర్వతము దరిని
దూరె గుహను; అన్న నిలుప ద్వారముకడ
కనులు కాయలు కాయగ కాచియుంటి.

రక్తమయమయ్యె గుహ వత్సరమ్ము గడువ
భ్రాతృమరణ మూహించి విభ్రాంతి నంది
చేరి కిష్కింధ రాజ్యముచేయుచుంటి
దోషమనుమాట లేక మిత్రులను గూడి.

దుందుభి దునిమి విజయదుందుభిని చఱచి
వచ్చి వ్రాలెను మా అన్న వాలి పురికి
తరిమి కొట్టెను దుష్టు డాతండు నన్ను
ఎంత చెప్పిన వాస్తవ మెరుగ డయ్యె.

వేగమున పారు మమ్ముల వెంబడించి
వివిధదిశలను తిరిగిన వీడకున్న
వాలికి మతంగు డిడిన శాపంబు హనుమ
చెప్పగా ఋశ్యమూకము చేరినాము.

కాన ధరణీమండల మెల్ల కాంచినాడ
అట్టు లుపయోగపడెను స్వీయానుభవము;
జనకజాన్వేషణార్థము చనిన కపులు
రాదొడంగిరి శ్రమలు వ్యర్థములు కాగ.

వానరేశుడు సుగ్రీవు డానతీయ
కాలవిజ్ఞుడు ప్రాజ్ఞుడు కపివరుండు
హనుమ అమితబలుండేగె జనకదుహిత
వెదుక తారాంగదాదులు వెంటరాగ.

డాక్టర్
రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి

వేళ్లు దుంపలు ఫలములు నీళ్లు లేని
విపినసీమల నెల్లను వెదకి వెదకి
వీరు లావల నేగిరి వింధ్యగిరికి
నిర్భయులు వారి శ్రమము వర్ణింపదరమె?

అలసిన కపుల నోదార్చె నంగదుండు
"గహన వీథుల సెలయేళ్ల గుహల గిరుల
కలయ వెదుకంగ కాలమ్ము గడచిపోయె
విడిచి నిద్ర యాహారంబు వెదకుటొప్పు."

జానకీదర్శనాకాంక్ష సందడింప
ఆంజనేయాది కపులు వింధ్యాద్రి నెల్ల
వెదక జొచ్చిరి, దాహమై బిలము గాంచి
దుర్గమంబగు దాని ముందునకు చనిరి.

కటిక చీకటి నచ్చట కదల లేక
కోలు పోయిరి ఆశ ప్రాణాలపైన
అంత కనబడె నొక కాంతిమంత మడవి
తపము సాగించు చుండెను తన్వి యొకతె.

ఆ తపస్విని గని యనె హనుమ యిట్లు
"చొరగ దాహమై సలిలంబుకొరకు మేము
భీతియొదవించె తిమిర సంవృత బిలంబు
పొదలు నద్భుతదృశ్య సంపదల నిద్దీ.

పురమిది సమస్త వస్తు సమ్మోహకమ్ము
తపమున ఘటిల్ల జేసిన ధన్యు లెవరొ
తెలియ జెప్పుము మాకు సాధ్వీమతల్లి!"
అనిన న త్తపస్విని వారి కనియె నిట్లు.

"మయుడు దానవశ్రేష్ఠుడు మాయచేత
దీని నిర్మించి వసియించె దివిజవనిత
హేమయనుదానితోడ ననేకసమలు
ఆమె సఖిని స్వయంప్రభ యనెడు దాన.

కాంచన వనంబు హర్మ్యంబు కాంచు డదిగొ
నిర్మలోదకములు గ్రోలి నిర్భయముగ
ఫలములును మూలములు తిని పలుకుడయ్య
ఎందులకు వచ్చినారొ మీ రెల్ల రిపుడు."

"తల్లి సీతమ్మ వెదకు యత్నమ్ములోన
తిరిగి తిరిగి దగంగొని తీర్చుకొనగ
వచ్చినార మిచ్చటికి మీ పరమకరుణ
తీరె ఆకలి దప్పు లాతిథ్య కలన."

అట్లు వచియించి హనుమంతు డామె కనియె
"కాంత! సుగ్రీవు డిచ్చిన గడువు ముగిసె
దుర్గమంబగు గుహలోన దూరి నంత
మమ్ము దాటించు బిలము నీ మహిమచేత."

ముదిత చెప్పగ కన్నులు మూసికొనిరి
ఎటులు బయలు చేర్చెనొ ఆమె ఎరుగ రెవరు
చింత నొందిరి వింధ్యకు చేరివారు
అంగదుడు తాల్చు ననె నిరాహారదీక్ష.

సలుప నెంచ ప్రాయోపవేశంబు నతడు
వానరవరుండు తారుడు పలికె నిట్లు
"భీతివీడి ప్లవగులార! బిలము చేర
జీవనమ్ములు సాగును స్వేచ్ఛమీర.

ఆంజనేయుడు ధర్మవాక్య మిటు పల్కె
"మనకు సుగ్రీవు వీడ క్షేమంబు కాదు
బిలమునం దాగి ప్రాణాల వెలయ గలమె?
బిలము భేదించు సౌమిత్రి సులభ గతిని."

"అన్న జీవింపగా కూడె నతని సతిని
రామకార్యము మరచెను కామవశత
అట్టి సుగ్రీవు నమ్మ శక్యమ్ము కాదు
అరయ ప్రాయంబు శ్రేయ" మం చంగదు
డనె.

సర్వకపులు దీక్ష వహించు సమయమందు
సంతసంబున గృధ్రరాజంబు వచ్చి
కడుపు నిండంగ భక్షింతు కపుల ననగ
అంగలార్చె నీ తీరున అంగదుండు.

"కాలుడే సీత సాకున కపుల జేరె
ఆమె కొరకె జటాయువు అసువు వీడ
స్వర్గము లభించె; మనకేల భయపడంగ
విధివశమ్ములు బాధలు వేయునేల?"

అనుజుడగు జటాయువు గూర్చి అటులు విన్న
భవ్యుడగు గృధ్రరాజు సంపాతి వేడె
కరుణతో దింప శిఖరిశృంగంబు నుండి;
అంగదుడు వృద్ధు కోరిక నపుడు తీర్చె.

వానరుల నోట సంపాతి పక్షిరాజు
భ్రాతృమరణవార్తను విని వ్యథను చెంది
తన అనుగుతమ్ముడె జటాయు వనుచు
నుడివి
కనుల బాష్పాలు రాలగ అనియె నిట్లు.

"వృత్రు వధకు వైళమ నభోవీథి నేగ
సూర్యకిరణాల కెంతయు సుక్కి కూడ
కప్పితి జటాయువు పయి రెక్కలను నేను
పక్షములు దగ్ధములు కాగ పడితి గిరిని.

కూలి యిటులుంటి ఈ వింధ్య కుధరమందె
ఎరుగ నా జటాయువు జాడ నింతవరకు
రావణుని, భ్రాతృమరణకారకుని నేను
ప్రాణములు తీయ ముదిమి భారమున
తగను."

ఆలకించి ఆ సంపాతి జాలి గాథ
అనియె నిట్లు మహాప్రాజ్ఞు డంగదుండు,
"దయను రావణ రాక్షస స్థావరంబు
ఎచట నున్నదొ సంపాతి! ఎరుగ చెపుము."

పలికె నీ భంగి సంపాతి భవ్య బుద్ధి
"అతివ వైదేహి హరణ మే నరసినాడ
అధిక శోకాకులమనస్క అంబరాన
ఆమె "రామ! లక్ష్మణ!" అని అరచె నపుడు.

ధనపతి యగు కుబేరుని తమ్ము డతడు
కాపురము రావణునకు లంకాపురమ్ము
సంద్రమును యోజనశతమ్ము దాట వలయు
వెలయు నద్దాని నిర్మించె విశ్వకర్మ.

దివ్యదృష్టి కంటిని సీత దీనురాలి
యత్న మొనరింప, రాగల రామె జూచి
వానరులు మీరు దాటుడు వార్ధి నెట్లొ
ప్రతికృతి జరుగగా నాదు భ్రాతృవధకు."

వేగిరమె సాగరము చేర వీరకపులు
పలికె నర్థ భరితముగ వాలిసుతుడు
"కార్యసిద్ధికి వార్ధిని క్షణములోన
దాట నర్హు డెవండొ ముందరకు రండు."

వారి వారి గమనశక్తి బలుక కపులు
జాంబవంతు డనె కని అంజనసుపుత్రు
"ప్రాకటగుణాఢ్య! వానరలోకవీర!
ఊరకుంటివి నీ వేమి కారణమ్ము?

వాయుసుతుడవు నీవ కాపాడవలయు
దుముకుటయు దాటుటయు మహాత్మునకు
నీకు
జన్మ సిద్ధగుణంబులు సత్త్వమూర్తి!
విక్రమ విజృంభణము చూపి వేగ చనుము.'

(సశేషం)

కాకతీయ రాజులనాటి శాసన విశేషాలు

శ్రీ ఎ.కె.వి.ఎస్. రెడ్డి
అనువాదం : జి. శ్రీమతి

(గత సంచిక తరువాయి)

అదియే 'త్రిమూర్త్యాత్మక') అన్ని దేవుళ్లను సమానంగా పూజించేవారికి 'త్రికూటాలయాలు బాగా ఆకర్షిస్తాయి. కాకతీయరాజులు త్రికూటాలయాలపట్ల మక్కువ చూపేవారని ఆ కాలంనాడు వారిచేత చెక్కించబడిన శిలాశాసనాలు, దేవాలయాలు చెపుతున్నాయి. వారిచే చెక్కించబడిన శాసనమొకటి 'తరికూటాలాయాని', 'త్రేతాగ్నుల'తో పోల్చుతోంది. (ప్రాసాద-త్రితయం-అభాత్-త్రికూట తుంగం త్రేతాగ్ని - ప్రతిమాం).

త్రికూటాలయాలు అసలు ఏ విధంగా మొదట నిర్మించబడి, పరిణితి చెందిందో ఆ విషయాలన్నీ ఈ చిన్న వ్యాసంలో వివరించ లేము. ఈ సందర్భంగా శ్రీ ఎమ్. రాధాకృష్ణ శర్మ గమనించిందేమనగా "త్రికూటాలయాలు ప్రథమంగా ఇక్ష్వాకు వాస్తునిర్మాణాల సంప్రదాయానికి చెందినవి. త్రికూటాలయాలు ఇటుకతో కట్టిన కట్టడాలు, పొడవైనటువంటి దీర్ఘచతురస్రాకారాన్ని పోలిన గర్భగుడి కలిగి, ముందువైపు పొడవైనటువంటి పై కప్పు కలిగి రెండువైపులా చిన్న ఆలయాలు కలిగి ఉంటాయి."

త్రికూట దేవాలయాల పరిణామంలో విజయవాడలోని అక్కన్న, మాదన్న గుహలు మరియు మొగలిరాజపురం గుహనెం.4ల ప్రణాళికలు ఇమిడి ఉన్నాయి. కల్యాణ చాళుక్యుల కాలంలో ఈ త్రికూట వర్గానికి చెందిన దేవాలయాలు సాధారణమైనవి. హేరలహల్లిలోని "సోమేశ్వరాలయం", బలగాంవే లోని 'కేదారేశ్వరాలయం', మగలలోని 'వేణుగోపాలస్వామి ఆలయం', నీలగుండ లోని 'భీమేశ్వరాలయం' మొదలైనవి కల్యాణ చాళుక్యులచేత నిర్మించబడిన మూడు గర్భ గుళ్లుగల ప్రణాళికకు నిదర్శనంగా నిలచి ఉన్నాయి.

ఆ తర్వాత కల్యాణ చాళుక్యులు, హోయసాలులు పలు త్రికూటాలయాలను నిర్మించారు. మొట్ట మొదటగా త్రికూటాలయాలను నిర్మించాలనే ఆలోచన కలిగిన రాజులు హోయసాలులు. అంతకు మునుపు ఈ త్రికూట దేవాలయాలు వున్నప్పటికీ వాటి నిర్మాణం చేసిన ఘనత, చరిత్ర ఆధారాన్ని బట్టి చూస్తే హోయసాలులకే దక్కింది.

హోయసాలుల త్రికూటాలయాలు మూడు రకాలుగా విభజింపబడి ఉన్నాయి.

1. ప్రత్యేకంగా విష్ణువు కోసం నిర్మించిన ఆలయాలు.
2. శివుని కొరకై నిర్మించిన ఆలయాలు.
3. శివ, విష్ణువులు ఒకే ఆలయంలో నెలకొని వుండి, కొన్నిసార్లు మరియొక దైవం కూడి ఉంటాడు.

పై మూడు వర్గాలకు చెందిన ఆలయాలలో విష్ణువుకోసం నిర్మించబడిన ఆలయాలు ఎక్కువ సంఖ్యలో నెలకొని వుండడమే గాక, వాస్తు నిర్మాణరీత్యా కూడ ఉత్సుకతను రేకెత్తిస్తున్నాయి. ఇంకొక ఆసక్తికరమైన అంశమేమనగా, కాకతీయుల కాలానికి చెందిన త్రికూట దేవాలయాలను మనము రెండువర్గాలను మాత్రమే చూడవచ్చును.

1. మొదటి వర్గానికి చెందిన త్రికూటాలయాలు శివ, విష్ణు, సూర్య భగవానునికి చెందినవి.
2. శివునికి మాత్రం చెందిన ఆలయాలు. హోయసల రాజుల కాలంలో విష్ణువుకు మాత్రమే నిర్మించిన ఆలయాల

గురించి మనకు శాసనాధారా లెక్కడా లేవు.

క్రీ.శ. 12 వ శతాబ్దానికి చెందిన "పంచదేవత" దేవాలయాల గురించి ఒక చోట మాత్రమే ప్రస్తావించబడివుంది. క్రీ.శ. 1179 అనంతపురం జిల్లా, మలయనూరుకు చెందిన శాసనం తెలుపుతున్న విషయమేమ నగా, హోంజేరు ప్రభువైన త్రిభువన మల్ల మల్లిదేవ చోడమహారాజ రాణి అయిన లక్ష్మీ దేవి, మల్లికార్జునదేవ, లక్ష్మణేశ్వరదేవ, ఇరుం గోళేశ్వరదేవ, మహాదేవేశ్వరదేవ మరియు సూర్యదేవుళ్లను ప్రతిష్ఠగావించి, వారికి దేవా లయాలను 'సిరెనాడు' లోని మలయనూరు గ్రామంలో నిర్మించింది. ఈ దేవాలయాలే శాసనంలో "పంచదేవత దేవాలయం"గా వర్ణిం చబడింది. ప్రస్తుతం "ఐదు దేవరగుడి"గా ప్రసిద్ధికెక్కింది. ఇది కన్నడ పదం.

రుద్రకాలానికి చెందిన క్రీ.శ. 1171వ నాటి శాసనం, గంగాధర చేత నిర్మించబడిన పలుదేవాలయాల నిర్మాణాన్ని గూర్చి తెలియ చేస్తోంది. గంగాధర "సబ్బినాడు" ప్రాంతాన్ని పాలించేవాడు. "సబ్బినాడు" ప్రాంతం క్రింద హీండింబాచల, నగరూరు, అనుమకొండ మొదలగు ప్రాంతాలు వస్తాయి. అతనిచేత నిర్మించబడిన దేవాలయాలలో ఒకటి అనుమ కొండలో నిర్మించబడిన "త్రికూటాలయం". ఈ దేవాలయంలోని దైవమైన శివుడు, రుద్రే శ్వర అని పిలువబడుతున్నాడు. బహుశా కాకతీయరాజైన రుద్ర I తర్వాత ఆ పేరు స్థిరపడి వుండవచ్చును. చతుర్వింశతి రూపా లకు చెందిన ఇతర ఆలయాలు ప్రసన్నకేశవ, పున్నేశ్వర, కేశవ, భీమన, కటేశ్వర, అచ్యుత మొదలైనవి నిర్మింపబడినాయి. ఈ కాలంలో విష్ణువు రూపంలో బుద్ధుని కూడ పూజించేవా రని తెలుస్తోంది. ఈ దేవాలయాలు వివిధ ప్రదేశాలలో నెలకొని ఉన్నాయి. ఈ శాసనం చాలా ముఖ్య విశేషాలైన దేవాలయ నిర్మాణ విశేషాలను, రుద్ర కాలానికి సంబంధించిన విషయాలను తెలియచెపుతోంది. ఈ శాసనం వలన మనకు తెలిసే రెండవ అంశమేమనగా, గవర్నర్ హోదాగల వ్యక్తిచేత అరుదుగా వివిధ ప్రదేశాలలో ఆలయాలు నిర్మించబడేవి.

ఈ శాసనం వల్ల మనకు ఖచ్చితంగా తెలుస్తున్న మూడవ అంశమేమనగా, విష్ణువు రూపంలో బుద్ధుడు చాలాకాలంగా పూజింప బడుతున్నాడు.

ఈ శాసనం వల్ల మనకు తెలిసే నాలు గవ విషయమేమనగా, చతుర్వింశతి అనేదాన్ని బట్టి విష్ణువు వేయిరూపాల్లో కొనియాడబడే వాడని తెలుస్తోంది. ఆ వేయిరూపాలలో· 24 వర్గమైన (చతుర్వింశతి) అనగా కేశవ, అచ్యుత, గోవింద మొదలైన ముఖ్యమైన రూపాలు ప్రతిరోజు భక్తులు తమ నిత్యపూజా విధానంలో కొనియాడబడేవారు. మహావిష్ణు వుకు చెందిన ఇరవై నాలుగు రూపాలైన చతుర్వింశతిని మనము వైష్ణవాలయాలలో చూడవచ్చును. కర్నాటకలోని కొన్ని విష్ణ్వాల యాలలో, హోయసల కాలానికి చెందిన 24 విష్ణువు రూపాలైన చతుర్వింశతిని చూడవ చ్చును. కొన్ని విగ్రహాలు స్థానక భంగిమలో దర్శనమిస్తున్నాయి. ఆ విగ్రహాలన్నీ నాలుగు చేతులను కలిగి, కిరీట మకుటం మరియు ఇతర ఆభరణాలతో అలరారుతూ పద్మాస నంలో దర్శనమిస్తున్నాయి. విష్ణువు ఆయు ధాలైన శంఖం, చక్రం, గద, పద్మం నాలుగు చేతుల్లో నెలవై, ఒక్కో చిత్రంలో ఒక్కో స్థానంలోకి మార్పు చెందుతూ చతుర్వింశతి రూపాల్లో మనకు దర్శనమిస్తున్నాయి.

వరంగల్ జిల్లాలోని ఆకునూరు గ్రామం లోని ఒక శాసనంద్వారా తెలుస్తున్న విషయ మేమనగా, రుద్ర I చేత అంగరంగ భోగ నిర్వహణకై రుద్రేశ్వరాలయానికి దానశాసనం గావించినట్లు సిపాయిలచేత ఆ గ్రామంలో రుద్ర పేరు మీదుగా ఆ ఆలయం నిర్మిం చబడినట్లు తెలుస్తోంది. ఈ శాసనం శివాల యానికి ముందువైపు ఒకరాతిమీద చెక్కబడి ఆ ప్రాంతంలో కనబడుతోంది. ఈ శాసనం క్రీ.శ. 1172కు చెందింది.

కాకతీయరాజుల కాలంలో నాలుగు దేవా లయాలు శివునికోసమై వరంగల్ జిల్లాలోని బెక్కల్లులో నిర్మించబడ్డాయి. క్రీ.శ. 1176కు చెందిన శాసనం ఒక స్తంభం మీద చెక్క బడి శివాలయానికి సమీపంలో కనబడు తోంది. ఈ శాసనం మనకు తెలియచె పుతున్న విషయమేమనగా, కాకతీయ రుద్ర చేత రాజ్యం పాలించబడుతున్న రోజుల్లో మల్లిరెడ్డిచేత మల్లిఖార్జునస్వామికి ఆలయం నిర్మించబడింది. శాసనంలో చెప్పబడిన మల్లి కార్జునాలయం ప్రస్తుతం వున్న శివాలయమే అయి వుండవచ్చును. మల్లిరెడ్డి తదనంతరం ఆ దేవాలయానికి ఆ పేరు ఏర్పడింది.

అదే ప్రదేశంలో క్రీ.శ. 1195కు చెందిన శాసనం దేవాలయమొకటి శివునికై నిర్మించ బడినట్లు, ఆ నిర్మాణం రాజ కుటుంబానికి చెందిన రాజుచేత జరిగినట్లు తెలుస్తోంది. ఇదే శాసనం వివరిస్తున్న విషయమేమనగా, మరి రెండు దేవాలయాల నిర్మాణం జరిగినట్లు ఒకటి గొయ్యేశ్వర, ఇంకొకటి బయ్యేశ్వర పేరుతో అదే గ్రామంలో రామేశ్వరాలయా నికి సమీపంలో నిర్మించినట్లు తెలుస్తోంది. కాకతీయ రుద్ర, సామంతరాజైన గొయ్యర వుతు, బయ్యరవుతు పేరుమీదుగా జరిగిందని తెలుస్తోంది. ఈ శాసనాన్ని ఆ గ్రామంలోని శివాలయం లోపలి గోడమీద చూడవచ్చును.

వరంగల్ జిల్లా, యల్లంపేటకు చెందిన క్రీ.శ. 1101 శాసనం (1178-79) పేరమ రెడ్డి, శ్రీ విశ్వనాథాలయాన్ని నిర్మించినట్లు చెపుతోంది. పాడుబడిన శివాలయం ప్రక్కన గల రాతిమీద ఈ శాసనం చెక్కబడివుంది.

క్రీ.శ. 1181 వరంగల్ జిల్లా, మొరిపి రాలకు చెందిన కాకతీయ రుద్రకు చెందిన శాసనం చెపుతున్న విషయమేమనగా, ప్రోల రెడ్డి శివాలయాన్ని నిర్మించినట్లు, అతని తర్వాత ఆ స్వామి ప్రోలేశ్వర అయినట్లు తెలు స్తోంది. ఆ గ్రామంలోని రోడ్డు ప్రక్కవున్న ఒక స్తంభంమీద ఈ శాసనం చెక్కబడివుంది.

క్రీ.శ. 1195 పిల్లలమర్రికి చెందిన శాసనం, నరిసిరెడ్డి అనే అతడు కామే శ్వర, కాచేశ్వర, నామేశ్వర దేవుళ్లను ప్రతి ష్ఠించినట్లు, (అతని తండ్రి, తల్లి పేరు మీదుగా, అతని పేరు మీదుగా) ఆ ఆల యమే త్రికూటాలయంగా ప్రసిద్ధి పొందింది. ఆ గ్రామంలోని ఒక రాతిమీద ఈ శాసనం చెక్కబడివుంది.

(29వ పేజీలో)

భగవంతుని యందు దృఢమైన భక్తి, మానవుని శ్రేయస్సుకు ముఖ్యమైనదని సర్వ శాస్త్రములు తెలుపుతున్నవి. ముక్తి కిదే ముఖ్య సాధనమని--

శాస్త్రేష్వియానేవ సునిశ్చితో నృణాం
క్షేమస్య సమ్యగ్విమృశేషు హేతుః,
అసంగ ఆత్మవ్యతిరిక్త వస్తుని
ధృఢా రతిర్బ్రహ్మణి నిర్గుణే చ యా.

అనే శ్లోకం వల్ల తెలుస్తుంది.

ఈ భక్తి సిద్ధాంతాన్ని త్రిమతాచార్యులే సముతోను స్నేహంతోను కొలవడమే భక్తి. దీనివలననే ముక్తి యని శ్రీ మధ్వాచార్యులు అంటారు. అంతేకాకుండా "ముక్తిర్నైజసుఖా నుభూతి రమలా భక్తిశ్చ త్సాధనమ్" మోక్షము సుఖానందమునకు భగవంతుని యెడల చేయు అమల భక్తియే సాధనమని శ్రీవ్యాసతీర్థులు అంటారు.

భక్తి అను పదము 'భజసేవాయాం' అనే ధాతువు నుండి వచ్చినదని ఆర్యుల మాట. అనగా భజించుట. భక్తి నవవిధము లని భాగవతమువలన తెలియుచున్నది. అవి పురందర విరల పరమాత్మ సిద్ధ కురుమ ధ్వమత; శృతిస్మృతి యేళు శుద్ధ" అని అంటారు. అయితే నారద భక్తి సూత్రము లలో భక్తి పదుకొండు విధములుగా చెప్పబ డింది. ప్రసిద్ధ వాగ్గేయకారుడగు అన్నమయ్య "దరిశనముల మిము నానావిధులను తలపుల కొలది భజింతురు" అని అంటారు. ఏది ఏమైనప్పటికి నవ విధ భక్తి జన ప్రచారంలో ఉన్నది. దీనితో భగవదనుగ్రహాన్ని, శాశ్వత మోక్ష పదవి అందుకొనవచ్చునని ప్రహ్లాదుని అభిప్రాయము. ఇట్లు ఎందరెందరో కొలిచి

కాక అనేకులు ఒప్పుకున్నారు. "మోక్ష సాధన సామగ్ర్యాం భక్తిరేవ గరీయసీ" అని శ్రీశంకర భగవత్పాదులంటే, శ్రీ మద్రా మానుజాచార్యులు "తత్ర భక్తిర్నామ నిరవధి కానంత అనవద్య కళ్యాణగుణత్వ జ్ఞానపూ ర్వకః, స్వస్వాత్మాత్మీయ సమస్తవస్తుభ్యః అనేక గుణాధికః, అంతరాయసహస్రేణాప్యప్రతిబద్ధః నిరంతర ప్రేమప్రవాహః" అని అంటారు. ఇక "మాహాత్మ్య జ్ఞాన పూర్వస్తు సుదృఢః సర్వతో ధికః, స్నేహోఽ భక్తిరితి ప్రోక్త స్తయా ముక్తి ర్న చాన్యథా" భగవంతుని మాహాత్మ్య జ్ఞాన పూర్వకముగా తెలుసుకొని ధృడమైన విశ్వా

"శ్రవణం కీర్తనం విష్ణోః స్మరణం పాదసేవనం, అర్చనం వందనం దాస్యం ఆత్మనివేదనమ్" -- దీనినే పోతన ఆంధ్రీకరిస్తూ-- "తను హృద్భా షల సఖ్యమున్ శ్రవణమున్ దాసత్వమున్ వందనార్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుక యున్ సంకీర్తనలో చింతనం బనునీ తొమ్మిది భక్తి మార్గముల సర్వాత్మున్ హరిన్ నమ్మి సజ్జనుడైయుండుట భద్రమంచు దలతున్ సత్యంబు దైత్యోత్తమా!" అని అన్నాడు. ఇక కన్నడములో పురందరదాసుకూడ-- "హరి కథా శ్రవణవు, హరినామకీర్తనె, హరిస్మరణె; హరిపాదసేవనె, హరిపూజె, ముక్తపథతత్త్వ; మోక్షాన్నందు కొన్నారు.

అయితే నవవిధములుగా కొలుచు టెట్లు? అది సాధ్యమా? అది ముఖ్యమా? అని మనలో మనం ప్రశ్నించుకొనిన-- ముఖ్యమే. అవి ఒక దానితో ఒకటి ముడి పడియున్నవి. నవవిధములలో ఏ ఒకటి ఆచరించినను తద్వార మిగిలిన ఎనిమిది రకాల భక్తి అదంతటదే సాగును.

నవవిధ భక్తిలో మొదటిది శ్రవణము అంటే వినడము. భగవంతుని గురించి మాహాత్మ్య జ్ఞానపూర్వకముగా పెద్దలవల్ల శ్ర

Statement about ownership and other particulars about

S A P T H A G I R I

(MONTHLY)

FORM IV

See Rule 8

1.	Place of Publication	...	TIRUPATI
2.	Periodicity of its Publication	...	Monthly
3.	Honorary Editor	...	Sri D.V.L.N. Murthy, I.A.S. Executive Officer, TTD.
4.	Printer's Name	...	Sri M. Vijayakumar Reddy, L.P.T.
	Whether citizen of India	...	Yes
	Address	...	Manager, T.T.D. Printing Press, Tirupati
5.	Editor & Publisher's Name	...	Sri K. Subba Rao, M A
	Whether citizen of India	...	Yes
	Address	...	Editor, Sapthagiri T.T.D. Journal, Tirupati
6.	Name and addresses of individuals who own the Newspaper and partners or shareholders holding more than one per cent of the total capital		Board of Trustees represented by the Executive Officer on behalf of T.T.D., Tirupati

I, K. Subba Rao, hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

TIRUPATI

Date: 28-2-1993

(Sd.) K. SUBBA RAO,

Signature of the publisher

ణము చేసినపుడు లేదా తెలుసుకున్నప్పుడు కీర్తన స్మరణాదులు, అదంతటదే ఆచరించుటకు వీలు కలుగును. క్రియాత్మకంగా మనమెన్ని సత్కర్మలను చేసినప్పటికిని దాని తర్వాత ఆ కర్మలకు తగిన శ్రవణము తప్పనిసరిగా ఉండే ఉంటుంది. ఉదాహరణానికి శ్రీ సత్యనారాయణ వ్రతముకాని, వరసిద్ధి వినాయక వ్రతముకాని మరే వ్రతములను చేసినప్పటికిని చివరిలో అర్దానికి సంబంధించిన కథాభాగాన్ని ఆచార్య ముఖేణ శ్రవణము చేస్తూ, తద్వార విన్నవారికి కూడ పుణ్యము వస్తుందనే ఫలశ్రుతిని వింటున్నాము.

అయితే శ్రవణ భక్తి కెందు కింత ప్రాధాన్యమనిన--

జ్ఞానం యదా ప్రతినివృత్త గుణోర్మిచక్ర
మాత్మ ప్రసాద ఉభయత్ర గుణేష్వసంగః,
కైవల్య సంభృత పథస్త్వథ భక్తియోగః
కో నిర్వృతో హరికథాసు రతిం న కుర్యాత్.

భగవంతుని చరిత్రను వినుటచే మనస్సు ప్రసన్నమగును. షడూర్ములు అనగా ఆకలి, దప్పిక, శోక, మోహ, రాగ, ద్వేషాది బాధలు దూరమగును. క్షణిక సుఖమునందు విరక్తి పుట్టును. మోక్షానికి వలసిన జ్ఞానాన్ని కలిగించి దైవమందు భక్తిని పుట్టిస్తుంది. కనుక నిటువంటి కథాశ్రవణము నెవరు చేయకుందురు!

పిబంతి యే భాగవత ఆత్మనః సతాం
కథామృతం శ్రవణపుటేషు సంభృతమ్
పునంతి తే విషయవిదూషితాశయం
వ్రజంతి తచ్చరణ సరోరుహాంతికమ్.

భాగవత కథా శ్రవణముచే చెవులు పవిత్రములగును. కలుషిత మనస్సు శుద్ధమగును. భగవత్పాదారవింద ప్రాప్తికల్గును.

అంతేకాదు భాగవతంలోనే శ్రవణ భక్తి ప్రాశస్త్యాన్ని గూర్చి ఇట్లున్నవి.

నివృత్తతర్షై రుపగీయమానా
ద్భవౌషథా చ్ఛ్రోత్రమనోభిరామాత్
క ఉత్తమశ్లోక గుణానువాదాత్
పుమాన్ విరజ్యేత వినా పశుఘ్నాత్.

విషయాసక్తరహితునికి ఈ చరిత్ర శ్రవణము రుచిస్తుంది. సంసారమహారోగానికి దొక దివ్యౌషధము.

కో నామలోకే పురుషార్థసారవిత్
పురా కథానాం భగవత్కథాసుధామ్,
ఆపీయ కర్ణాంజలిభి ర్భవాపహా
మహో విరజ్యేత వినా నరేతరామ్.

ఎల్లప్పుడు కథాశ్రవణాన్ని చేయుటయందాసక్తులై యుందురు. ఇతరులకది రుచించదు.

శ్రీమద్భాగవతే మహాముని కృతే
కింవా పరై రీశ్వరః
సద్యో హృద్యవరుధ్యతే త్ర కృతిభిః
శుశ్రూషుభి స్తక్షణాత్.

అంతేకాదు భాగవత శ్రవణంచే మానవుడు నిర్మత్సరుడగును. అంతేకాకుండా ఆధ్యాత్మికము, ఆదిభౌతికము, ఆది దైవికము అనే త్రివిధతాపములు నాశనమగును. అంతేకాకుండా శ్రీహరి వారి హృదయంలో నుండి జ్ఞానానందాన్ని ప్రసాదిస్తాడు.

శ్రీమద్వాలీకి రామాయణమున కూడ--

యః కర్ణాంజలి సంపుటై
రహరహ స్సమ్యక్పిబత్యాదరాత్,
వాల్మీకే ర్వదనారవిందగళి తం
రామాయణాఖ్యం మధు
జన్మవ్యాధి జరావిపత్తి

మరణైరత్యంతసోపప్రదమ్
సంసారం స విహాయ గచ్ఛతి
పుమాన్ విష్ణోః పదం శాశ్వతమ్.

వాల్మీకి మహర్షి ముఖమునుండి జాలు వారిన రామాయణమనే తేనెను చెవులనెడి దోసిళ్ళతో త్రాగిన లేదా వినిన ఏ వ్యాధులుకాని జననమరణములు కాని లేకుండ అత్యంతానందమును కలిగి యుండుటయే కాక శాశ్వతమైన విష్ణుపదం కలుగుతుందని ఫలశ్రుతి.

అదే విధంగా శ్రవణ మహత్త్వాన్ని గూర్చి భారతంలో కూడ "ఆయురర్థులకు దీర్ఘాయురవాప్తియు, నర్థార్థులకు విపులార్థములును, ధర్మార్థులకు నిత్య ధర్మ సంప్రాప్తియు, వినయార్థులకు మహావినయమతియు బుత్రార్థులకు బహుపుత్రసమృద్ధియు, సంపదర్థులకిష్టసంపదలును గావించు నెప్పుడు భావించి వినుచుండువారల కిమ్మహాభారతంబు" అట్లే ఆంధ్ర మహా భాగవతంలో పోతన కూడ--

భవములకు మందు చిత్త
శ్రవణానందము ముముక్షు జనపదము హరి
స్తవము పశుఘ్నుడు దక్కను
జెవులకు దనివయ్యె వనెడి చెవిటియు గలడె.

అంతేకాకుండా ఈ శ్రవణభక్తి ప్రాశస్త్యాన్ని పోతన తన కృతిలో పలు సందర్భాలలో నిట్లు చెప్తాడు.

భూషణములు చెవులకు బుధ
తోషణములనేక జన్మ దురిత తౌఘవిని
శ్శోషణములు మంగళ తర
ఘోషణములు గరుడగమను గుణభాషణముల్.

అనియు, "ఏనీ గుణములు కర్ణేంద్రియంబులు సోక దేహతాపంబుదీఱి పోవు" అనియు "ప్రాణేశ! నీమంజు భాషలు వినలేని కర్ణ రంధ్రంబుల కలిమి యేల" అనియు చెప్పుచూ శృంగార భక్తి పరవశత్వంచే వచ్చిన గోపికలను ఇంటికి వెళ్ళండని కృష్ణుడు వాళ్ళతో అన్నప్పుడు వారు అతనితో తమ మనోభిప్రాయాన్ని తెలియపరుస్తూ "నీ పాదకమలంబు" అను పద్యంలో "నీ వాగమృత ధార వింద గ్రోలగ గాని చెవులన్య భాషలు చేరి వినవు" అని గట్టిగా తన మనోభిప్రాయాన్ని తెలియపరుస్తూ మరొక చోట 'విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు' అని అంటాడు.

ఇదే అభిప్రాయాన్ని పలువురు కవులు భక్తులు తమ వాఙ్మయంలో వెలిబుచ్చారు. శ్రీపాదరాయలు "విశాల కర్ణకే భూషణ విష్ణుకథేయు" కర్ణములకు భూషణము విష్ణు కథలు వినడం అని అంటారు. సంస్కృత ములో ఒక సుభాషితం కూడ "శ్రోత్రం శ్రుతేనైవ న కుండలేన" అని అంటుంది. అట్లు శ్రవణము చేయని చెవులను గురించి చెప్పుచూ "సంతత సిరికృష్ణన చరితేయు కేళదవ జడమతి కివుడనో ఎందేందిగూ" కృష్ణుని చరిత్రను వినని వాడు జడమతి చెవిటివాడే అని వ్యాసతీర్థులు ఒక కీర్తనలో అంటారు. పురందరదాసులవారు నానిన్నొ ళన్యబేడువుదిల్ల అనే కీర్తనలో 'కర్ణగీతంగళ కేళలి' నా చెవు లెల్లప్పుడు నీ పాటలనే వినని అని అంటారు. ఈ సందర్భంలో మాండూక్యోపనిషత్తులో 'భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః' అనే వాక్యము కూడ గుర్తుకొస్తుంది.

శ్రవణ మాహాత్మ్యాన్ని గూర్చి చెప్పుచూ "శ్రవణ దింద్హోయితు బ్రహ్మత్య పాతకవు, స్మరణెయింద్హోయితు సేరిద్దపాపవు, ఎల్లిద్ద జామిళ ఎల్లిత్తు వైకుంఠ కొట్టాతనే బల్ల పురందరవిఠల" శ్రవణము వలన బ్రహ్మహత్యాపాపము స్మరణవల్ల చేసిన పాపములు దూరమగును. దీనికి అజామిళుడే సాక్షి. అంతేకాకుండా--

అది బిడదె భాగవత మిక్క పురాణాది
నుడినె కివిగొట్టు హాహా ఎనుతలి
ఒడనొడనే హరి మహిమే యలి ఇద్దు మారిగళ
అడిమాడి ఆద్యంతకాల సుఖిసువ నిత్య
భక్తి యలి నడివరివరే సుగుణరో
ముక్తియను బయసి మురారాతియ చరణదల్లి

ఎల్లప్పుడు భగవంతుని మహిమలను తెలిపే, భాగవతాది పురాణములను చెవులతో వింటూ 'హాహా' అని ఆనందించుచు భక్తితో ముక్తిని కోరే వాళ్ళే సుగుణవంతులని విజయదాసు ఒక కృతి చెప్పారు.

"శ్రవణమన కానంద వీవుదు భవజనిత దుఃఖగళ కళెవుదు, వివిధ భోగ గళిహపరం గళతిత్తు సలహోవుదు భువనపావన నేనిపలకుమాధవన మంగళ కథేయు పరమోత్సవదికి విగొట్టాలిపుదు భూసురరుదినదినది"-- వీనులకు విందు మనకానందము భవజనిత దుఃఖదూరము వివిధ భోగములిహపరంబులలో కలుగు భువన పాలకుడగు లక్ష్మీధవుని పరమ మంగళ చరితమును దినదినము విని ఆనందింపుడని శ్రీ జగన్నాథదాసు అన్నారు.

నిత్యాభిషేకం

తిరుపతి కపిలతీర్థంలోని శ్రీ కపిలేశ్వరస్వామివారికి నిత్యాభిషేకం సేవను నూతనంగా ప్రారంభించారు.

ఈ సేవలో పాల్గొనదలచిన భక్తులు సంవత్సరానికి రు.42-00లు చెల్లించాలి.

శాశ్వతంగా చేయించదలచుకున్న వారు రు. 500 + 42 లు చెల్లించాలి.

సంవత్సరానికి రెండు పర్యాయములు, ఇద్దరు వ్యక్తులను ఈ సేవను దర్శించటానికి అనుమతిస్తారు.

తన తమ్ముని ప్రాణాలు కాపాడుటకు పైకెగిరిన సంపాతి తన రెక్కలను పోగొట్టు కొని ఏడ్చుచూ అనాథుడై ఒకచోట పడి యుండగా-- 'అంగద జాంబవంతాది కపీశ్వ రులందరు కూడ సుగ్రీవుడు తమ కిచ్చిన ఒక నెలగడువు ముగిసినదని ప్రాయోపవేశము నకు బూని సముద్రతీరంలో ఉత్తరాభిముఖులై దర్భాసనములపై పరుండి, మరణ కాలంలో భగవంతుని గుణ కథనములను గానము చేయు సంప్రదాయమున్నందున రామకథ నంతా గానము చేస్తుండగా అది విన్న ఆ పక్షిరాజు తిరిగి తన రెక్కలను పొంది నది. అంతే కాక తమ్ముడగు జటాయువు వృత్తాంతాన్ని కూడ తెలుసుకున్నది. తర్వాత శక్తికొలది రామ సేవను చేసింది. కనుక కథా శ్రవణ మాహాత్మ్యం వలన సంపాతి తక్షణమే ప్రత్యక్షానందాన్ని ఇహంలోనే పొందాడు'.

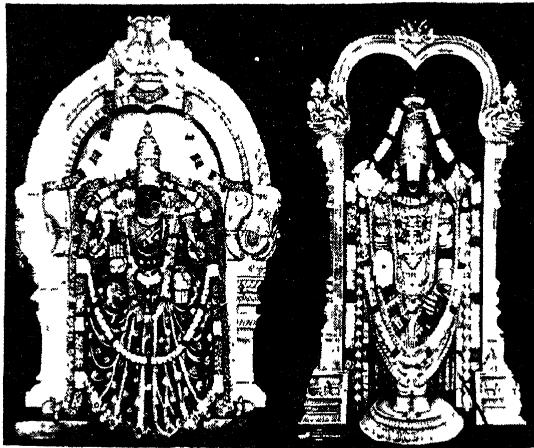
ఇక పరీక్షిత్ మహారాజు ఏడు దినములు కూడ అహోరాత్రములు భాగవత శ్రవణాన్ని చేసి శాశ్వత మోక్షాన్ని పొందాడు. అట్లే జనక మహారాజు కూడ శతానందులచే భవి ష్యోత్తర పురాణాంతర్గత వేంకటాచలమాహా త్మ్యాన్ని శ్రవణంచేసి బంధముక్తుడయ్యాడు. కాబట్టి ఏదైనా సరే మనకెంత తెలిసినప్పటి కిని పెద్దలవలన విననదే కొంత విషయము తెలియును. అందుకే వినయంగా పోతన కూడ 'విబుధ జనుల వలన విన్నంత కన్నంత తెలియపరుతు' అని అన్నాడు. అందుకే వాదిరాజస్వాములువారు కూడ 'అనుదినవు శ్రవణ మననాది సాధనమాడో, ఇన్ను సంశ యవేతకో' అని అన్నారు. మహాభక్తుడు అన్నమయ్య కూడ "వినరో భాగ్యము విష్ణు కథ, వెనుబల మిదివో విష్ణు కథ" అని ఎంతో అర్థ గర్భితంగా పాడారు.

ఎందరెందరో హరికథలను, సంగీతము లను ప్రత్యక్షంగాను, పరోక్షంగాను ఆనందాన్ని అనుభవించుట సర్వజనవిదితమే.

పర్వతారోహణము

కీ॥శే॥ ఆచార్య పింగళి లక్ష్మీకాంతం

వసుమతి నెల్లచో సపరివారముగా విహరించు
నిందిరా
రసికున కాంధ్ర కానన ధరాధర సాను
విహార లీల లిం
పొసగగ బోలు, నాంధ్రకవితోక్తుల
జేరికమై వినన్ ముదం
బొసగగ బోలు-- కోరి వసియించెను శేషగిరిన్
ప్రసన్నుడై.

ఆ పరంజ్యోతి కుపనిషదర్థమునకు
బేరుపెట్టిరి ఆంధ్రులు 'వేంకన' యని
అలజడుల వేళ 'కో' యని పిలిచినంత
'ఆ' యనుచు బల్కి వెంకన్న యాదుకొనును.

సచ్చిదానందు నిలయమ్ము సత్యలోక
మాటులోకాలపై నున్నదనిరి బుధులు;
వేంకటేశ్వరు భూతల విష్ణులోక
మాటుకొండల పైన ప్రత్యక్షమగును.

కమలబాంధవు కిరణాంకురములు శ్రీని
వాసు గోపుర శిఖర సువర్ణ కలశ
మూర్ధమును సోకి మెఱయక మున్న కొండ
చేరవలెనని సందడించెదరు జనులు.

కడచిన యాపదల్ కథలుగా సహయాత్రికుతోడ
జెప్పచున్
గడపిన వేంకటేశ్వరుని కారుణికత్వము
నుగ్గడించుచున్
గడలు ప్రతిధ్వనింప భజనల్ పచరించుచు
నేడుకొండలున్
గడియల మీద ప్రాకెదరు కంజదళాక్షుని భక్తు
లయ్యెడన్!

పోయిన ప్రాణముల్ మరలబోసి సుతున్
బ్రతికించి యిచ్చె 'నం
భా' యని యీన మోపయిన యావు నదిన్
సుడిలో మునుంగ దె
ప్పై యొక యొడ్డు సేర్చెను దయానిధి వేంకట
నాయకుండు మా
నాయన యంచు మ్రొక్కుదురు నమ్మినవారు
విశుద్ధచిత్తులై.

మహాకవి ఆచార్య పింగళి లక్ష్మీకాంతం శతజయంతి సందర్భంగా మే 1934 నాటి వారి 'తిరుమలయాత్ర'లో దొరలిన పద్య సముచ్చయాన్ని ప్రచురిస్తున్నాం.

సం॥

సింహశైల నృసింహస్తవము

డా॥ వారణాసి శివరామకృష్ణయ్య

శారద నాయెద మెదలుచుఁ
జారు సుధా మధుర మృదుల శబ్దఝరీమం
జీరమహిత నాదమ్ము, ప్ర
సారించును గాక, సింహశైల నృసింహా!

నేనేమి పల్కుచుంటినొ
కానీ, యెఱుఁగను, మనమ్ము కర్కశమయి, స్వా
ధీనమ్ముదప్పె, నిరతము
స్థాణుడనై యుంటి సింహశైలనృసింహా!

ఆమని రాగాఁ బ్రొద్దున
మామిడి చివురులను, మెసవి, మత్తిల్లి, పిక
స్తోమము, మేలుకొలుపులను
స్వామి, పలుకుగాదె, సింహశైలనృసింహా!

సొంపగు నీ దేహము, నై
లింపులు, మానవులు, గంధలేపనములఁ దే
లింపగ, నొప్పెద, వున్నత
ఝుంపాభోగోగ్ర! సింహశైలనృసింహా!

ఓం కృతి భక్తు లొనర్పగఁ
గ్రేంకృతి కేకు లొనరింప, ఘీంకృతి కరులున్
భాంకృతి ధేనువు లీయగ
ఝుంకృతి, యళు, లొసఁగు, సింహశైలనృసింహా!

కమ్మని సంపెగ వాసన
లిమ్మగఁ జిమ్మగ, మధుపము లెంతయు ఝుంకా
ర మ్మొనరింపగ, నాకా
శమ్మున నోంకృతియె, సింహశైలనృసింహా!

తెలుఁగుం దేశము తూరుపు
మలుపునఁ బొలుచుఁ గమనీయ మారుతలహరీ
కలితము, చంపక చలితము
జలగళిత మచలము, సింహశైలనృసింహా!

మలపైఁ బాఱు ఝరుల గల
గలలు ఫణుల బుసబుసలు, పికమ్ముల రొదటుం
జిలుకల కిలకిలలు, వినగఁ
జలనము నొందు నెద, సింహశైలనృసింహా!

రంభా స్తంభ ఘుమఘుమలు
రంభా భంగ నటనములు, రంభా ఫల సం
రంభము, లాగ్రమద్వార
స్తంభము లింపొందు సింహశైలనృసింహా!

శ్రీకూర్మ మన్వవరములు
శ్రీకరముగ నుభయదిశలఁ జెలఁగుచునుండం
బ్రాకట లింగమవై, ర
క్షాకరుడ వయితివి, సింహశైలనృసింహా!

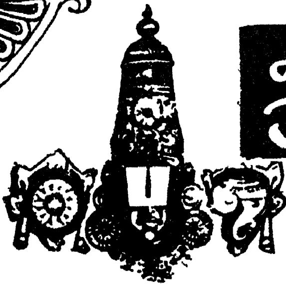
అది బ్రహ్మోత్సవమా? స
మ్మదజల నేత్రములు, మధుర మర్దల రవముల్
మృదు పులకిత గాత్రమ్ములు
సదమల మోక్షములు, సింహశైలనృసింహా!

ప్రతివత్సర దివ్యోదం
చిత సురభిళ చందనాభిషేకోత్సవముం
గుతుకముతోఁ జూడఁ బ్రజలు
సతతము వచ్చెదరు సింహశైలనృసింహా!

"పూలు గొనుఁడు, కర్పూరము
చాలునె? టెంకాయ, పండ్లు చవుకయె, అగరుల్
మే" అను పలుకుల సందడి
శైలమున వినబడు సింహశైలనృసింహా!

పులినోటం దలఁబెట్టిన
తులువలు నీ సొమ్ములు గడు, దోచిరి, పిదపం
దలఁకుచుఁ బైటపడిరి, సం
చలనము గలుగంగ, సింహశైలనృసింహా!

శివరామకృష్ణ సత్కవి
శివరామ వినమ్ర కృష్ణ చిహ్నిత సుషమా
కవితాకృతి యొసఁగఁ గొనుము
స్థవిరా! మంగళము, సింహశైలనృసింహా!

శ్రీ వేంకటేశ్వర నిత్య అన్నదాన పథకం

శ్రీనివాసుని దర్శించ కాముకొని వుండే భక్తులకు ఉచిత భోజన సదుపాయాన్ని కల్పించే ఈ పథకంలో పాల్గొనే వారందరికీ జనరూప జనార్దన పూజాఫలం దక్కుతుంది.

భక్తులకు వినతి

అన్నదానం కంటే మించిన దానం మరొకటి లేదు. అందుకే అన్నదాతా సుఖీభవ! అని అన్నారు. మన దేశంలో ఆకలిగొన్న వారికి పేదవారికి అన్నదానం చెయ్యటమన్నది కేవలం సేవ మాత్రమే కాదు. వేద కాలం నుండి వస్తున్న పవిత్ర సంప్రదాయం. అన్నదానం చేసిన వారికి దివిజుల సరసన చోటు లభిస్తుందని పెద్దలంటారు. అన్నం పరబ్రహ్మస్వరూపం అన్నారందుకే.

శ్రీ వేంకటేశ్వర నిత్య అన్నదాన పథకం ద్వారా తిరుమలకు వచ్చే భక్తులకు ఉచితంగా చక్కని భోజనాన్ని అందించాలన్నది దేవస్థాన ఆశయం. ఈ పథకం 1985 లో ప్రారంభమైనప్పటి నుండి దేశం మొత్తం అపూర్వాదరణ లభించింది. ఎందరో దాతలు తమ సహాయాన్ని ఈ పథకానికి అందించారు.

ఈ పథకం క్రింద అందిస్తున్న భోజనం ఎంతో బాగుందని కూడా ప్రజలు మెచ్చుకుంటున్నారు ఎందరో భక్తులు ఈ అన్నదాన సౌకర్యాన్ని వినియోగించుకుంటున్నారు. సాధారణ భక్తులు కూడా ఈ పథకంలో పాలుపంచుకోవాలని, తమ సహాయాన్ని అందించాలనే ఉద్దేశంతో దేవస్థానం విరాళాల పరిధిని గణనీయంగా విస్తరించింది. భక్తులు రు.1000/- నుంచి రెట్టింపు సంఖ్యలో ఎంత మొత్తాన్నయినా అన్నదాన పథకానికి ఇచ్చి, ఇది కలకాలం నిర్వహించడానికి దోహదం చేయవచ్చు.

ఎంతో దూరం నుంచి ఎన్నో కష్టాలకోర్చి తిరుమలకు వస్తున్న భక్తుల పట్ల ఆర్ద్ర భావంతో ఈ నిత్యాన్నదాన పథకంలో మీరూ భాగస్వాములై అన్నదానం చేసి ఆదుకున్నామన్న పవిత్ర తృప్తి మీ మనసుకు మిగలనివ్వండి.

అన్నే శ్రితాని భూతాని అన్నం ప్రాణ మితి శ్రుతిః ।
తస్మాదన్నం ప్రదాతవ్యం అన్నం హి పరమం హవిః ।

—బోధాయన ధర్మసూత్రం

ఆహారం జీవ శక్తి అని, అంతర్గత శక్తి అని వేదాలు ప్రవచిస్తున్నాయి. భౌతిక సుఖాతీత మైనదీ విలువలేని కొలమానం అన్నదానం. అందుకే అన్నదానం చేయాలి

—బోధాయన ధర్మసూత్రం

వందనములతో........

మీ

అన్నదానంతో ఆదుకోండి
ఆత్మతృప్తిని అందుకోండి!

డి.వి.ఎల్.ఎన్. మూర్తి,
కార్యనిర్వహణాధికారి
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు.

'చంద్రశేఖర'

శ్రీనివాస తేజము

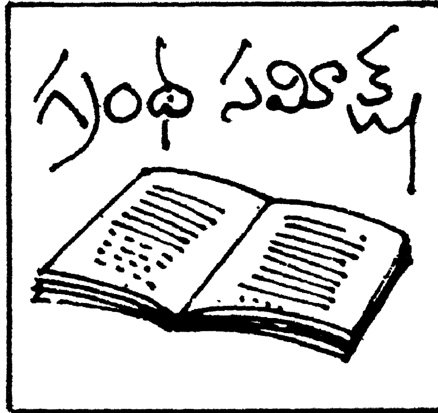
(రచయిత : ముదివర్తి కొండమా చార్యులు; వెల : 40 రూ॥ ; పుటలు : 300 ; ప్రతులకు : ఎం. కొండ మాచార్యులు, 18-1-214, కె.టి. క్వార్టర్సు, కె.టి. రోడ్, తిరుపతి-517 501.)

తాళ్లపాకవారి సంకీర్తన సాహిత్యాన్ని పద్యరూపంలో అందించే మహా ప్రయత్నంలో శ్రీ ముదివర్తి కొండమాచార్యులు రచించిన 'శ్రీనివాసతేజము' అయిదవ సంపుటము. దీనిలో కవి అన్నమాచార్య, పెద తిరుమలా చార్య కృతులతో పాటుగా చిన తిరుమలాచా ర్యుని కృతులు కూడ గ్రహించి సుమారు 250 సంకీర్తనలకు పద్యరూప మిచ్చారు.

తాళ్లపాకవారు తెలుగులో వైష్ణవసాహి త్యాన్ని, తత్రాపి, విశిష్టాద్వైత వైష్ణవ సాహి త్యాన్ని బల్లకెత్తేరు. ఈ కవులు భక్తులు, గాయకులేకాదు, ధర్మప్రచారకులైన ఆచా ర్యులు కూడ. ఈ మహా కార్యంలో ఆ కుటుంబం తన సర్వస్వాన్ని ధారపోసి శ్రీ వేంకటేశ్వరుని కృపకు పాత్రమై తరించింది.

తాళ్లపాకవారి సాహిత్యం సంగీతబద్ధం. రాగతాళలయానుగుణంగా నడిచిన ఆ సాహి త్యాన్ని, కేవలమూ ఛందోబద్ధమాత్రంగా మార్చి అందించడానికి పూనుకొన్న కొండమా చార్యుల వారి ప్రయత్నం సర్వవిధాలా జయ ప్రదమైనదనడానికి శ్రీనివాసతేజము అడుగ డుగునా సాక్ష్యమిస్తూంది.

పాట వ్రాయాలంటే ఉన్న నియమాలు సంగీత సాహిత్యాలు రెండింటికీ సంబంధించి ఉంటాయి. పద్యరచనకు సాహిత్య నియ మాలు చాలు. అంటే, ధాతురచన, రాగం, తాళం, పల్లవికి చరణాలకూ గల సూత్రా త్మకమైన సంబంధం, ఆయా చరణాల్లో సమతూకం, సామ్యం, సారూప్యంవంటి లక్ష ణాలెన్నో పాటలో రూపించాలి. పద్యంలో ఈ ధాతు మాతు సంబంధ సాహచర్యాదుల క్కరలేదు. పద్యపునడక కూడ వేరు విధమైన తీరులో ఉంటుంది. అయితే, ఆయా విధ మైన విభేదాలున్నా కొండమాచార్యులవారు తాళ్లపాకవారి సంకీర్తన సాహిత్యాన్ని పద్య రూపంలో అందించడానికి పూనుకొన్నది సాహసమేకాక, వేరు విధంగా మెచ్చుకో తగ్గ దికూడ. ముందు పేజీల్లో శ్రీమల్లంపల్లి శరభయ్య గారన్నట్లు 'ఈ రచన సంగీతపు తెరతొలగించుటవలన కలిగెడి క్షతి లేదని నిరూపించుచున్నది' అంతేకాదు, "ఇదినా న్యతో దర్శనీయమైన రచనాసిద్ధి. సూక్ష్మ ముగా చెప్పవలెనన్నచో కిలమూరిన రాగిరే కులకు పులికాపు పెట్టినట్లు, బూజుపట్టిన తాటియాకులకు కాకరాకు పసరుపూసినట్లు, దూగఱ కప్పిన అద్దమును వెలిమిడితో తుడి చినట్లు కొండమాచార్యుల పద్యరచనలో నిర్మృష్టమైన అన్నమాచార్యుల స్వరూపము

సరిక్రొత్తగా విగ్గులు తేలుచున్నది" అని కూడ వ్రాశారు. వాస్తవానికి అన్నమాచార్య సంకీ ర్తనలు ప్రచారానికి వచ్చినది సంగీతమూలం గానే, కాని ఆ సంగీతపు సొంపునింపు లలో సాహిత్యపుసౌందర్యము మరుగవుతున్న విషయంకూడ సత్యమే. ఆ సౌందర్యాన్ని నిరావరణంగా, చూపడంలో కొండమాచార్యు లవారి ప్రజ్ఞ సఫలమైంది. వారు సంకీర్తనలకు పద్యరూపమివ్వడానికి సీసపద్యాన్ని వాడుకొ న్నారు. అదిలయాన్వితమైన పద్యం. ఎత్తుగీ తిలో పల్లవి వంటి పోలికలుండే ఛందస్సు. అవసరమైనచోట్ల పంచపాదిగానో, బహుపాది గానో వ్రాసి మూలభావాన్ని పూర్తిగా అందిం చడానికి అనువైన రచన తెలుగులో మునుపు వెలసిన అనుకరణ, రచనలలో కంటె కొండ మాచార్యులవారి రచనలో మూలానుకృతులు రెండింటికీగల సంబంధము మరింత సన్నిహి తంగా ఏర్పడి కనిపిస్తూంది. ఉదాహరణకీ క్రింది సంకీర్తన, పద్యానువాదము చూస్తే చాలు.

సామాన్యమా పూర్వసంగ్రహంబగుఫలము
నేమమునఁ బెనగొనియె నేడు నీవనక.

జగతిఁ బ్రాణుల కెల్ల సంసారబంధంబు
తగులబంధించు దురితంపుఁ గర్మమున
మగుడ మారుకు మారు మగువ నీ పురముపై
తెగికట్టె రెవ్వరో దేవుండ వనక. సామా॥
పవిలేక జీవులను భవ సాగరంబులో
ముమఁగ లేవఁగ ఁజేయు మోహదోషమున
పవిపూని జలధిలోఁ బండఁ బెట్టిరి విన్ను
వెనకెవ్వరో మొదలి వేలుపనక. సామా॥
పుండనియ్యక జీవనోపాయమున మమ్ము
కొండలను గొబల తతిగొని తిప్ప ఫలము
కొండలను వెలకొన్న కోనేటి పతి వనఁగ
నుండవలెను నీకు నోపలే వనక. సామా॥

సామాన్యమా పూర్వసంగ్రహఫలమిది
నేమాన బెనగొనె నేఁడు విన్ను.
జగతిఁ బ్రాణులకెల్ల సంసారబంధమ్ము
తగులఁ జేసిన దురితమ్మువలన
మగుడ మారుకు మారు మగువ నీయుర-
ముపైఁ
దెగికట్టె రెవ్వరో దేవుఁ డనక
పవిలేక జీవుల భవసాగరమ్ములో
ముమఁగ లేవఁగఁ జేయు మోహ[illegible]
పవిపూని జలధిలోఁ బండఁబెట్టి[illegible] విన్ను
వెను కెవ్వరో తొలివేలు [illegible]
జీవనోపాయమున మమ్ము[illegible] గనీక
కొండగొబలందుఁ ద్రిప్పి[illegible]ఫలముగ
పాటిగా కొండకోనేటి[illegible]ంగ
నోపలేనన కిట్లు నీ కు[illegible]పె.

తాళ్లపాకకవులు [illegible]దువందల సంవ త్సరముల క్రిందటివా[illegible]లో ఆద్యుడు సంకీర్తన సాహిత్యానికి [illegible] పెట్టి పదకవితా పితామహుడుగా, హరికీర్తనాచార్యుడుగా కీర్తి వహించిన అన్నమయ్య [illegible]లో ఏ కవికీ తీసిపోని మహాకవి. [illegible]మయ్య కుమారుడు పెదతిరుమలాచార్యుడు [illegible]రామానుజ మత స్థాపనాచార్యుడు, [illegible]పండితుడు, తార్కి

కుడు కూడ. అన్నమయ్య మనుమడు చిన తిరుమలాచార్యుడు అష్ట భాషా కవిచక్రవర్తి. ఇంతగా బిరుదుగండ పెండెరా లున్నా ఈ కవు లందరూ తమ సంకీర్తన రచనల్లో వ్యావహారిక భాషనే వాడారు. అది వారి నాటి వాడుకభాష కావడంవల్ల, మాండలిక ప్రయోగాలు కూడ ఎక్కువగా ఉన్నందువల్ల వారి పదాలలోని కొన్ని పదాలు మన కర్థం కావు. ఈ సంపుటంలో శ్రీ శార్వరిగార న్నట్లు, ఆ యాసవేరు, ఆ బాసవేరు ఆ పాట బాస పామరుల నలరించిన యాస బాస. అయినా ఆ జటిలతను తొలగించి నందున కొండమాచార్యులవారి పద్యాలలో మూలకృతులను స్పష్టంగా అర్థం చేసుకో వచ్చు."

మరో విధంగా చూస్తే కొండమాచార్యులవారి పద్యాలు వెనుకటి భక్త కవులు వ్రాసిన సీస శతకాలను స్ఫురింపజేస్తున్నాయి. మూలకృతులలో భక్తి, నీతి, వైరాగ్యం, లోకయాత్ర, లోక సంగ్రహం వంటి వెన్నో వర్ణించబడ్డాయి. అనుకృతులుగా వెలసిన ఈ సీస పద్యాలు కూడ అలాగే భక్తి, నీతి, వైరాగ్య శతకాలుగా వన్నె గడించేవిగా ఉన్నాయి. శ్రీ కొండమాచార్యులీ సంపుటంలో పాటముందుగా ఇచ్చి, తర్వాత తాము వ్రాసిన పద్యాన్ని జతచేసి పేజీకొకటిగా చూపించారు. ప్రతి పాటకు దిగువ అది ఏ రేకులో ఎన్నవ సంఖ్యగా నున్న పదమో, ఏ సంపుటములో ఏ పుటలో నున్నదో కూడ వివరించారు. అన్నమాచార్యుల పదాలకు రేకులలో నున్న అవతారికను పూర్తిగా ఇచ్చారు. అలాగే పెదతిరుమలాచార్య, చినతిరుమలాచార్యగార్ల రచనలకు కూడ రేకులలోనున్న అవతారికలు యథాతథంగా పొందుపరచారు. ఇది చాలా ముఖ్యమైన పని. ముందు ముందీ విషయంలో పరిశోధన చేసేవారి కిది ఎంతగానో ఉపయోగపడుతుంది.

ప్రస్తుతకృతి 'శ్రీనివాసతేజము' తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారి ధార్మిక గ్రంథ ప్రకాశన సహాయనిధినుండి, ఆర్థిక సహాయమందుకొని వెలుగు చూసినది. ఈ ఉపకృతికి దేవస్థానంవారు తెలుగువారి కృతజ్ఞతకు పాత్రులు.

--డా॥ ముట్నూరి సంగమేశం

(20వ పేజీ తరువాయి)

కాకతీయ రుద్ర నుంచి పిల్లలు లేనందువల్ల, అతని తర్వాత అతని చిన్న సోదరుడు మహాదేవ రాజ్యాధికారానికి వచ్చాడు. ఇతడు చాలా తక్కువకాలం అనగా మూడేళ్లు మాత్రం పాలించాడు (క్రీ.శ. 1195-1198/99). ఇతనికి యాదవులతో వచ్చిన పోరువల్ల ఆకస్మికంగా మరణించాడు. మహాదేవ తర్వాత 'గణపతిదేవ' అధికారానికి వచ్చాడు. చాలాకాలం రాజ్యపాలన గావించిన భారతీయ రాజులలో గణపతి ఒకడు. గణపతి అరవైమూడేళ్లు రాజ్యపాలన గావించాడు (క్రీ.శ. 1199-1262). ఇతని కాలంలో పలు యుద్ధాలు సంభవించినప్పటికీ, ఇతడు దేశాన్ని శాంతి, సౌభాగ్యాలతో ఉంచాడు. చాలావరకు ఆంధ్రదేశంలోని ప్రాంతాలన్నీ ఇతని పాలనలోకి వచ్చాయి.

గణపతిదేవుని పాలన కాలంలో దేవాలయ నిర్మాణం బాగా ఉచ్చస్థితికి చేరుకుంది. ఆ కాకతీయ రాజులచేతనే కాకుండా అతని కుటుంబసభ్యులైన మేలాంబ మరియు గణపాంబచేత, అతని సామంత రాజులచేత, ప్రభుత్వ ప్రముఖులచేత కూడ దేవాలయ నిర్మాణాలు ముఖ్యంగా శివాలయాలు నిర్మింపబడినాయి. కాకతీయ గణపతి పరమ శైవమతారాధకుడు. ఆ మతాభివృద్ధికై, మతవ్యాప్తికై చెప్పుకోదగ్గ కృషి చేశాడనుటలో ఆశ్చర్యం లేదు. ముఖ్యంగా నర్మదానది ఒడ్డున నెలకొనివున్న దాహల దేశంలోని గోలకి మఠానికి చెందిన పాశుపతశైవులు సామాన్య ప్రజానీకంలో మంచి పాలకులుగా పేరు పొందారు. సాధారణంగా కళాముఖుల పేర్లు రశి, పండిత, శక్తిలతో పూర్తవుతుంది. మల్కాపురం శాసనం, కాకతీయ గణపతి గురువు విశ్వేశ్వర శంభు అని చెపుతోంది. అంతేగాక పాశుపతులచేత ప్రారంభించబడిన మఠాలు, ఆధ్యాత్మిక సంపదను గూర్చి ప్రజలకు తెలియచెపుతూ, ధార్మిక సంస్థలుగా వ్యవహరిస్తున్నాయి. మల్కాపురం శాసనం ఈ విషయానికి నిదర్శనంగా నిలుస్తోంది. పాశుపతులచేత ప్రారంభింపబడిన ఈ మఠాలు గణపతి చేత ఎక్కువగా పోషించబడ్డాయని పలు శాసనాలు మనకు తెలియచేస్తున్నాయి. కరీంనగర్ జిల్లా మంథనికి చెందిన శాసనం క్రీ.శ. 1199 గణపతికి చెందినది చెపుతున్న దేమనగా, దేవాలయ నిర్మాణాలు ఈ కాలంలో ఎక్కువగా జరుగుటయే గాకుండా, కాకతీయరాజులు మత సహనాన్ని కూడ కలిగి వుండేవారు. ఈ శాసనం విశదం చేసే విషయమేమనగా, ఆరు దేవాలయాలు వేర్వేరు గ్రామాల్లో మల్లికార్జునసూరి పండితుని కుటుంబానికి చెందిన వ్యక్తులచేత నిర్మించబడినాయి.

ఆ దేవాలయాల వివరాలు ఇలా ఉన్నాయి.

1. గణపతీశ్వర, గణపతి తర్వాత ఈ పేరు ఏర్పడింది. కోటిపల్లి వద్ద (మల్లికార్జునపురం).
2. లక్ష్మీనారాయణ, జొన్నగ్రామం (ప్రస్తుతం పిలువబడే పేరు జనగామ, అదిలాబాద్ జిల్లా).
3. అంబనారాయణ, ఇదికూడ జొన్న గ్రామం సమీపంలో వుంది.
4. నృసింహ - సింహపురి సమీపం.
5. శివలింగం.

ఈ శాసనం చాలా ఆసక్తికరమైన అంశాలను వివరిస్తోంది. మంత్రకూటంలోని స్వామి అయిన గోపీజనవల్లభుని, రామసహాయం (రామునితో కూడి) గా మరియు మధురం త్రిభంగ్యగా వర్ణిస్తోంది. మూడు అవయవ ప్రదేశాలలోని అందమైన ఒంపువల్ల జనాకర్షణ కలిగిస్తోంది. ఇది విష్ణుకృష్ణను సూచిస్తోంది. త్రిభంగి అనే పదం చాలా విశేషార్థాన్ని చెపుతోంది. ఇది వేణుగోపాలస్వామిని సూచింపచేస్తోంది. ఈ సందర్భంలో సంస్కృత నిఘంటువుల్లో లేనివి, బ్రౌన్ యొక్క తెలుగు - ఇంగ్లీషు నిఘంటువులో వివరిస్తున్న దేమనగా, ఈ పదంలో వుండే భంగిమ వేణుగోపాల స్వామికి చెందిన విగ్రహాలను సూచిస్తోంది. హింది, బెంగాలి, ఒరియ, అస్సామీ భాషలకు చెందిన నిఘంటువులు త్రిభంగి పదాన్ని ఈ రకంగా వివరిస్తాయి. నిలబడివున్న (స్థానక భంగిమ) విగ్రహానికి మోకాలు, నడుము, మెడదగ్గర వంగి వుంటుంది. (అనగా నిలబడి వున్న భంగిమలో) మూడు అవయవాల వద్ద వంపు ఉంటుంది. తూర్పు భారత దేశంలో విష్ణుకృష్ణ మిక్కిలి పేరొందిన ప్రతిమ.

క్రీ.శ. 1208 త్రిపురాంతకానికి చెందిన శాసనం చెపుతున్న దేమనగా, కాకతీయ గణపతి సోదరి మేలాంబిక త్రిపురాంతకాలయంలో లింగ ప్రతిష్ఠ గావించినట్లు, ఆ తర్వాత ఆ స్వామికి మైలాంబికేశ్వర పేర రూఢి అయినట్లు తెలుస్తోంది. అంతేగాక ఆమె కొంత భూమిని ఆ దేవాలయ నైవేద్య నిర్వహణకై సమర్పించారు. ఈ శాసనాన్ని ఆ దేవాలయంలోని లింగానికి ముందువైపుగల స్తంభంమీద, వంటశాలకు ఉత్తరదిశలో చూడవచ్చును. ఈ శాసనం, క్రీ. శ. 1208 లో లింగం, మేలాంబిక చేత ప్రతిష్ఠించబడింది.

క్రీ.శ. 1214 నల్గొండ జిల్లాకు చెందిన గణపవరంలోని శాసనం, రుద్రేశ్వర స్వామి స్థాపన గణపతిపుర గ్రామంలో జరిగినట్లు తెలుస్తోంది. ఈ శాసనం కలిగి వుండే స్తంభాన్ని వేంకటేశ్వరాలయం వద్ద చూడవచ్చును. దీనినిబట్టి శాసనంలో చెప్పబడిన గణపతీపురం, గణపతివరం ఒకటే అయివుండే అవకాశముంది. ఈ శాసనం శిథిలావస్థలో వుండేందువల్ల ఇతర వివరాలేవీ తెలియడంలేదు.

క్రీ.శ. 1213 వరంగల్ జిల్లా, చిట్యాల పాడుకు చెందిన శాసనం చెపుతున్న దేమనగా, కాటయ సేనాపతి గణపతిరాజు నుంచి మాండలికాన్ని పొంది, ఒక పట్టణాన్ని నిర్మించాడు. అందు రుద్రేశ్వరస్వామిని ప్రతిష్ఠించినట్లు తెలుస్తోంది. అయితే సేనాపతి చేత నిర్మించిన పట్టణం గురించిన వివరాలేవీ మనకు తెలియడంలేదు.

(సశేషం)

☆☆☆☆☆☆☆

యాత్రికులకు సదవకాశం!!

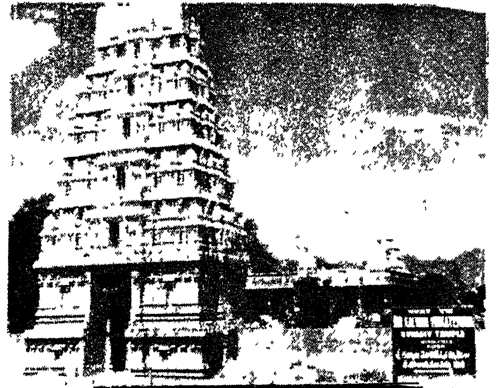
ఆలయ దర్శనం

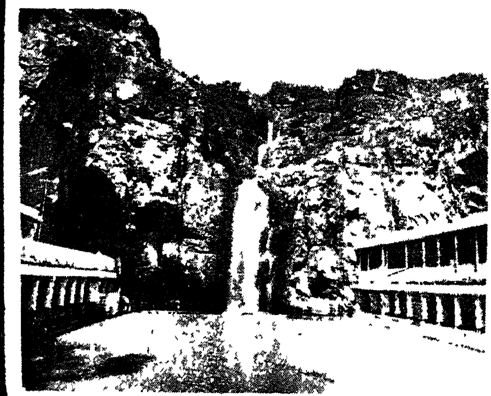
శ్రీ గోవిందరాజస్వామి ఆలయం!
స్వామి, శ్రీరామానుజులవారు
ప్రతిష్ఠించినది.

శ్రీ కోదండరామాలయం!
స్వామికి వరప్రసాది
అని పేరు.

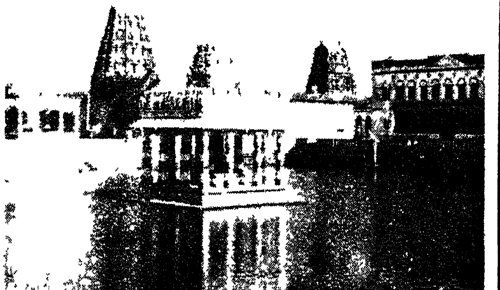
శ్రీ కల్యాణ వేంకటేశ్వరస్వామి!
-శ్రీనివాస మంగాపురం
పద్మావతితో వివాహానంతరం
కొన్ని నెలలు నివసించిన పుణ్యక్షేత్రం

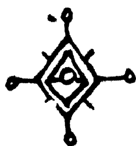
శ్రీ కపిలేశ్వరస్వామి!
తిరుపతిలోని ఏకైక శివాలయం
కపిల మహర్షి అర్చించినది.

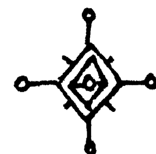

శ్రీ అగస్త్యేశ్వరాలయం-తొండవాడ.
కల్యాణి తీరాన ఉన్న పురాతన దేవాలయం

శ్రీ పద్మావతి అమ్మవారి ఆలయం! తిరుచానూరు
శ్రీనివాసుని రాణి పద్మావతి
అర్చామూర్తిగా వెలకొన్న దేవాలయం

బయలుదేరు స్థలం:-
తిరుపతి లోని దేవస్థానం
రెండవ ధర్మసత్రం
బయలుదేరు వేళలు:-
ఉదయం: 6గం॥కు, 10గం॥కు
సాయంత్రం: 3గం॥కు

టిక్కెట్టు వెల:
పిల్లలకు : రూ. 10/-
పెద్దలకు : రూ: 20/-
ప్రతిచోటా ప్రత్యేక
దర్శన సౌకర్యం కలదు

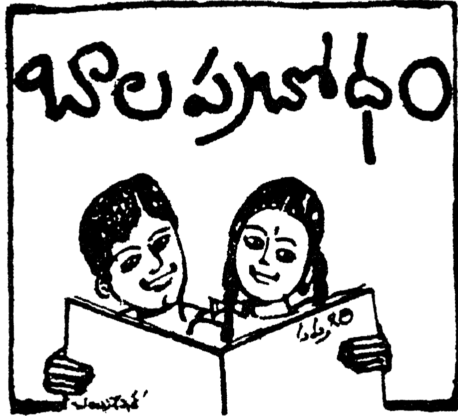
CHANDRASEKHAR_

ఎవరు గొప్ప?

— శ్రీ భైరి విశ్వనాథం

ఆ రోజు ఆదివారం బడికి శెలవు కావడం వల్ల పిల్లలంతా సాయంకాలం నాలుగు గంటలకే ఊరు చివరవున్న కోవెల ప్రక్కన ఆటకు చేరారు. దొంగాట కొంత సేపు, కోతి కొమ్మచ్చి కొంతసేపు ఆడగానే, చిన్నగా చినుకులు ప్రారంభమయ్యాయి. పిల్లలంతా పరుగెత్తుకుంటూ కోవెల లోపలికి చేరి, గర్భగుడిముందుగా వున్న గజాల తలుపుల దగ్గర నిల్చున్నారు. గడిలో వున్న శివ లింగాన్ని, దాని చుట్టూ వున్న నాగాభరణాన్ని పిల్లలంతా చూస్తూ ముచ్చటపడుతున్నారు.

“ఒరేయ్ కిట్టూ! ఆ శివలింగాన్ని చూడరా! ఎంత అందంగా వుందో. తెల్లని పాలరాయి, ఎదురుగా విభూతి కట్లూ, పైని ధారాపాత్ర, నిజంగా మూర్తీభవించివున్నాడు కదూ ఈశ్వరుడు” అన్నాడు రాఘవ. ఓ

చాల్లేవోయ్! నీ డబ్బాలు ఇదేం పెద్ద గొప్ప, మా ఇంటి ప్రక్కనున్న రామాలయం నువ్వెప్పుడైనా చూశావా! అందులో సీత, రాముడు, లక్ష్మణుడు, ఆంజనేయుడు విగ్రహాలన్నీ రంగు రంగులతో కళ కళ లాడుతూ జీవకళ ఉట్టిపడుతున్నాయ్. దేవుడంటే నిజంగా అలా వుండాలి కాని ఇలా బోడి రాయిలాగానా” వుక్రోషంగా అన్నాడు కిట్టు. ఆ.... నీ దొట్టి బూటకం మాట్లే. సర్వ ప్రపంచమంతా నిండివుండే వాడూ, సృష్టి, స్థితి, లయ కారకుడూ పరమేశ్వరుడేనని మా నాన్నగారు చెప్పారు. నిజంగా ఈశ్వరుణ్ణి మించిన దేవుడే లేడట. తెలిసిందా? అన్నాడు రాఘవ. ఓ.... గొప్ప దేవుడు కాళ్ళూ చేతులూ లేని బోడి రాయి మా రాముడికన్నా ఎందులో గొప్ప మీ ఈశ్వరుడు కళ్ళెగరేస్తూ అడిగాడు కిట్టూ. ఇలా రాఘవ, కిట్టూ మా దేవుడు గొప్పంటే మా ఈశ్వరుడు గొప్పని వాదనల్లా, కేకలుగా మారి, కొట్లాటకు సిద్ధమవగానే ఆగండి! ఆ ఇద్దరిలో ఎవరు గొప్పో ఆ వస్తున్న పూజారి నడుగుదాం అని శాంత పర్చాడు రవి. అంతలో పూజారి రాగానే వాళ్ళిద్దరి వాదననూ వివరించి రాముడు, ఈశ్వరులలో ఎవరు గొప్పో చెప్పమని ఆయన్నడిగాడు రవి. వాళ్ళ మాటలు విన్న పూజారి చిన్నగా నవ్వుతూ “వుండండి దీపం వెలిగించి వస్తా” నని గర్భగుడిలోకి వెళ్ళి, దేవుడికి ధూప దీప నైవేద్యాలు పెట్టి వచ్చారు.

పిల్లల్ని చూస్తూ, “ఆ ఏంటే రాముడు,

శ్రీ పద్మావతీ అమ్మవారి ఆలయం
తిరుచానూరు
నిత్యపూజానివేదనలు

సుప్రభాతం: ఉ. 5-00 గం. నుండి 5-30 గం. వరకు
సహస్రనామార్చన: ఉ. 5-30 గం. నుండి 6-00 గం వరకు
శుద్ధి, మొదటిగంట: ఉ. 6-00 గం. నుండి 6-30 గం. వరకు
సర్వదర్శనం. ఉ. 6-30 గం. నుండి 11-30 గం. వరకు
శుద్ధి, రెండవగంట ఉ 11-30 గం. నుండి 12-00 గం. వరకు
సర్వదర్శనం: మ 12-00 గం. నుండి సా 6-00 గం. వరకు
శుద్ధి, మూడవగంట: సా. 6-00 గం. నుండి 6-30 గం. వరకు
సర్వదర్శనం: సా 6-30 గం. నుండి రాత్రి 8-45 గం. వరకు
శుద్ధి రాత్రి 8-45 గం. నుండి 9-00 గం వరకు
ఏకాంతసేవ. రాత్రి 9-00 గం. నుండి 9-30 గం. వరకు

శుక్రవారాలలో

అభిషేకం: ఉ. 9-00 గం. నుండి 10-00 గం. వరకు
(రూ. 100-00 టిక్కెట్‌తో ఒక్కరికి మాత్రమే ప్రవేశం)
అభిషేక దర్శనం: ఉ. 9-00 గం. నుండి 10-00 గం. వరకు
(ఒక్కొక్కరికి రూ. 5-00 టిక్కెట్)

ఆర్జిత సేవలు

తిరుచ్చి ఉత్సవం	...	రూ.	63-00
గజవాహనం	...	రూ.	32-00
తిరుప్పావడ	...	రూ.	3000-00
డోలోత్సవం	...	రూ.	150-00

ఆర్జిత ప్రసాదాలు

దోసె	...	రూ.	100-00
దధ్యోదనం	...	రూ.	75-00
పులిహోర	...	రూ.	100-00
పొంగలి	...	రూ.	200-00
చక్కెర పొంగలి	...	రూ.	200-00
కేసరి బాత్	...	రూ.	300-00
శాకరిబాత్	...	రూ.	250-00
సీరా	...	రూ.	400-00

ఇవేగాక, భక్తాదులు రూ. 1-50 టిక్కెట్‌తో తమ గోత్ర, నామాదులతో అమ్మవారికి అష్టోత్తరశతనామ పూజ చేయించవచ్చును.

ఈశ్వరుడు దేవుళ్ళలో ఎవరు గొప్పనేదేనా మీ సంశయం" అని అడిగారు పూజారి. ఔను, ఔను ఏక కంఠంతో అన్నారు పిల్లలంతా. కొంచెం ఆలోచించి "ఏ దేవుడి గొప్పో మీకు తెలియాలంటే నా వెంటరండి" అని పిల్లల్ని వెంటపెట్టుకొని పూజారి నడక సాగించారు. పూజారి ఓ కంసాలి ఇంట్లోకి వెళ్ళారు. చీకటి పడిందేమో లైటు ముందుంచుకొని వస్తువులు చేస్తున్నాడు. పూజారిని చూడగానే నమస్కరిస్తూ, ఏంటిలా వచ్చారని అడిగాడు కంసాలి. వూరకనే అని చిరునవ్వుతో సమాధానమిస్తూ పిల్లలవైపు తిరిగి చూడండి బాబులూ ఈయన చేస్తున్న పని రక రకాల వస్తువులు తయారుచేస్తున్నారని చెప్తూ అక్కడున్న వుంగరాన్ని తీసి ఇందేంటి? అని అడిగారు వేలికి పెట్టుకునే వుంగరం అన్నారు పిల్లలందరూ. ఔనా మరిఇదేంటి ఇంకో వస్తువుని చూపుతూ అడిగారు. అది గొలుసు చెప్పారు పిల్లలు. సరే... సరే... మరి ఇదో? మరొక వస్తువుని చూపుతూ అడిగారు పూజారి. అది తలపై వుండే నాగరం చెప్పారు పిల్లలు కదా ఇలా రకరకాల వస్తువుల్ని ఏ లోహం తో తయారు చేస్తున్నారీయన చివరిగా అడిగారు పూజారి. బంగారంతో చెప్పారు పిల్లలు. ఔను కదా బంగారు ఒకటే కాని అనేక రకాలైన వస్తువులు తయారౌతున్నాయి. అలాగేదేవుడు కూడా ఒక్కడే రాముడని, శంకరుడని, కృష్ణుడని రూపాలు వేరు. అందులో ఒకరు గొప్పని, వేరొకరు తక్కువని వుండరు అర్థమైందా? వివరించాడు పూజారి. 'అర్థమైంది' వికసించిన ముఖాలతో మా సమస్య తీరింది. ఇహ పోట్లాడుకోం. సెలవండీ! చెప్తూ పిల్లలంతా వెళ్ళి పోయారు పూజారి ఇల్లు చేరుకున్నారు.

కాకతీయులనాటి బెజ్జంకి శ్రీలక్ష్మీనృసింహస్వామి గుడి

శ్రీ రేపల్లి వేంకటేశ్వర్లు

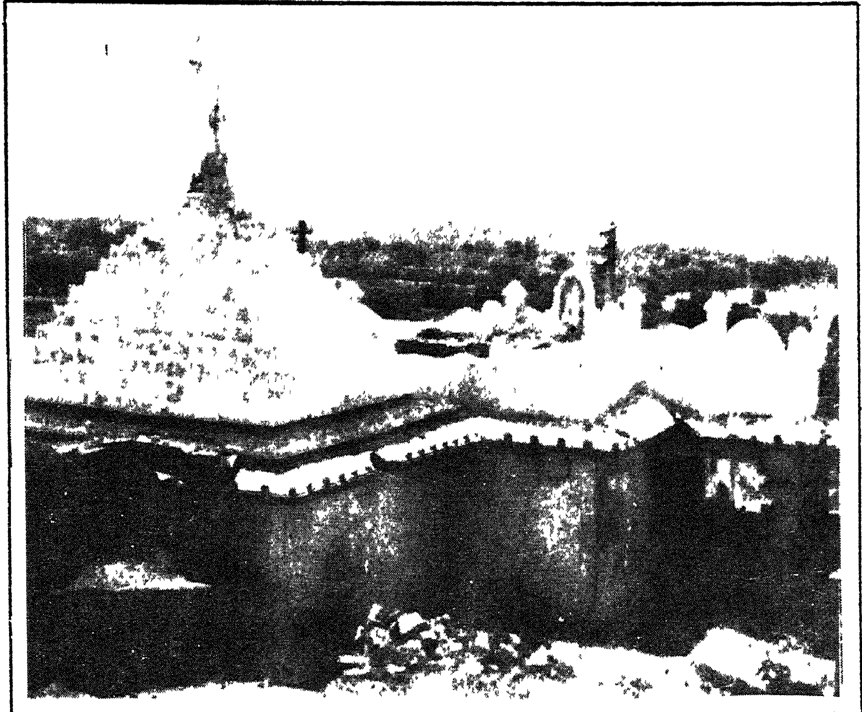
ఫోటోలు : శ్రీ ఎస్. వాసు

కరీంనగర్ నుండి హైదరాబాదు పోవు దారిలో కరీంనగర్‌కు 40 కి.మీ. దూరంలో బెజ్జంకి మండలకేంద్రం కలదు. గ్రామ సమీపమునగల విశాలమైన గుట్టపై చెక్కు చెదరక నిలిచియున్న కాకతీయులనాటి శ్రీ లక్ష్మీనృసింహస్వామి ఆలయము కలదు.

కాకతి గణపతిదేవ చక్రవర్తి సేనాధిపతి రేచర్ల రుద్రుడు క్రీ.శ. 1213 సం॥ కట్టించిన రామప్పదేవాలయ (వరంగల్ జిల్లా శాసనములు పే.141) వాస్తు, శిల్పరీతులు బెజ్జంకి శ్రీ లక్ష్మీనృసింహస్వామి గుడి నిర్మాణములో స్పష్టముగ అగుపించుచున్నవి. రేచర్ల రుద్రుని మంత్రి కాటయ ఇచట క్రీ.శ. 1236 సం॥ శివాలయము కట్టించెను. (గుడి అవశేషములున్నవి.) (కరీంనగర్ మండల చరిత్ర పే.30). కాటయ మంత్రి వేయించిన బెజ్జంకి ధర్మశాసనము పూర్తి పాఠము లభించిన శ్రీలక్ష్మీనృసింహస్వామి గుడి వివరములు తెలిసెడివి కాబోలు. (ఇపుడు శాసనము లేదు.) రేచర్ల రుద్రుని ప్రభావమున బెజ్జంకి విష్ణ్వాలయమును శైవాభిమానులైన కాకతీయుల కాలమున కాటయమంత్రి లేక మరొకరు నిర్మించి యుందురు.

ఆలయవాస్తు

బెజ్జంకి శ్రీలక్ష్మీ నృసింహస్వామి గుడి నక్షత్రాకారపు వేదికపై దక్షిణముఖముగ నిర్మింపబడింది. గర్భాలయము, అంతరాళము, ముఖమంటపము ఈ ఆలయమున కలవు. ముఖమండపము మధ్యన నాలుగు అలంకృత శిల్పస్తంభములతో, గుండ్రని నాట్యశిలతో రంగమండపము చూపరుల నాకర్షించును. ముఖమంటపమునకు మూడువైపుల ద్వారములు, ద్వారమండపములున్నవి. ద్వారములు, రంధ్రములున్న కిటికీల ద్వార ధారాళముగ వెలుతురు, గాలి గుడిలోనికి ప్రవేశించును. రంగమండపము, ద్వారమండపముల లోకప్పుల చతరస్త్రపు మూలలకు ఖాళీలు లేకుండ పేర్చిన త్రికోణ సింహ లలాటముల మధ్యన ఏకశిల పద్మములు అమర్చబడినవి. గర్భాలయముపై ఒక మెట్ల గోపురము కలదు. పై వాస్తు పద్ధతులన్నియు రామప్పగుడిని పోలియున్నవి.

శివ, విష్ణు ఆలయములు ఉత్తర, దక్షిణ ముఖముగ ఉండవు. కాని హనుమకొండ వేయిస్తంభాల గుడివలె ఇచటి ఆలయము దక్షిణ ముఖముగ నున్నది. ఇది జైనమత ప్రభావముగ తలపడుచున్నది.

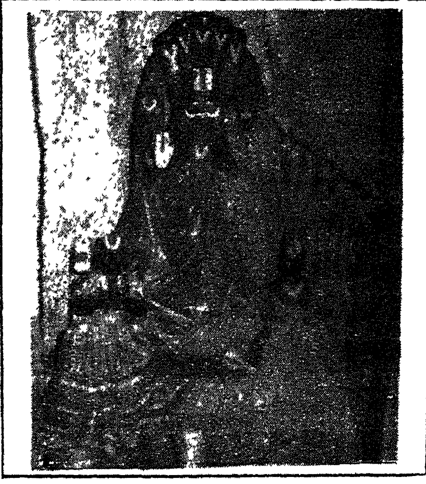
శిల్పశైలి

బెజ్జంకి గుడిలో శిల్పప్రాధాన్యముగల నాలుగు అలంకృత స్తంభములకు, లోకప్పు పద్మములకు శిల్ప వివరములు స్పష్టముగ చెక్కుటకు వీలైన నల్లరాళ్లను, శిల్పప్రాధాన్యము లేని స్తంభములకు, గుడి గోడలకు ఎర్రరాళ్లను వాడినారు.

శ్రీ మహావిష్ణువు శిల్పాలు

రంగమంటపానికి ఎడమవైపునగల రెండు అలంకృత స్తంభములపై నలువైపుల చతుర్భుజుడైన శ్రీమహావిష్ణువు అర్చశిల్పములు 14 అంగుళముల నిడివి గల స్తంభపు అడుగు భాగమున చెక్కబడినవి.

ఇది శ్రీనర్సింహస్వామి ఆలయము అనుటకు సంకేతముగా స్తంభపు ముందు భాగమున "శ్రీ యోగానర్సింహ స్వామి" శిల్పము దర్శనమిచ్చును. అంకపీఠమున అధివసించిన ఆదిలక్ష్మితో శ్రీనివాసుడు మరోవైపున

గోచరించును. భక్తజన ప్రియుడైన శ్రీహరికి ఇరువైపుల పరమభాగవతోత్తములైన ఆంజనేయస్వామి, గరుడాళ్వారులను పై శిల్పము లందు మలుచుట గమనార్హము. "కమలము రూపమున" తీర్చిదిద్దిన ఆదిశేషునిపై ఆశీనుడైయున్న శ్రీమహావిష్ణువుకిరువైపుల శ్రీదేవి, భూదేవి ఇంకోవైపు అగుపింతురు. ఆదిశేషుని కమలం వలె మలిచిన తీరు ఇచటి శిల్పుల ప్రత్యేకతను తెలుపును. నాల్గవవైపున కమలాసనుడైన త్రిముఖ బ్రహ్మ హంస వాహనముతో మనదృష్టి నాకర్షించును. దేవతామూర్తు లన్నింటికి చక్కని కిరీటము లున్నవి. ఇది కాకతీయ శిల్ప ప్రత్యేకతగా శ్రీ చలసాని ప్రసాదరావు తన గ్రంథమున తెలిపినారు.

రామప్ప రూప శిల్పాల ప్రతిరూపాలు

కుడివైపున గం మిగిలిన రెండు అలంకృత స్తంభములపై 14 అంగుళముల నిడివి గల అడుగుభాగమున నిలువెత్తు రామప్పగుడి సుందరీమణుల ప్రతిరూపములు జీవచైతన్య ముట్టిపడు నృత్యభంగిమలలో మన దృష్టిని ఆకట్టుకొనును. ఇది రామప్ప శిల్పములకు ప్రతిరూపములే అయినను శిల్పులు కొంత స్వాతంత్ర్యము వహించుట కన్పట్టును.

మొలక్రింది భాగమున ఆకులు, విల్లమ్ములు ధరించిన ఆటవిక స్త్రీ కాలిముల్లు తీస్తున్న సేవకుడు, పైకెత్తిన చేతులను కలుపుచు నొకటి; భుజములపై నొక్కకటి; కాళ్లకు చుట్టుకొన్న 'నాగులు' గల నగ్న నాగకన్యక; యువతి కటివస్త్రము లాగుచున్న కోతి శిల్పములు రామప్ప రూపశిల్పములకు సూక్ష్మరూపములు.

అలంకార శిల్పము

ఆరు అంగుళముల నిడివిగల స్తంభముల మధ్యభాగములపై చెక్కిన స్త్రీల కోలాటము, నృత్యము, సాగరమథనము "శిల్పములలో త్రిభంగి" సూత్రము (కాళ్లు, తల, నడుము వ్యతిరేక దిశలలో వంగి ఉండుట) పాటింపబడినది. శిల్పములు చిన్నవైనను వాని హావ భావములు స్పష్టముగ తెలియుచున్నవి.

స్తంభ పరిమాణము మించిన వృత్తాకారము, వృత్తమును మించిన చతురస్ర శిల్పము, దానిపై నక్షత్ర శిల్పముగల స్తంభముల పై భాగములు రంగమంటప శోభను ఇనుమడింప చేయుచున్నవి.

ముఖమంటపములోపలి గోడలకు పద్మములు, గుడి వెలుపలి గోడలకు హంసల, ఏనుగుల, సింహముల, పద్మముల వరుసలు అలంకార శిల్పములుగా వాడబడినవి.

దక్షిణముఖ ద్వారముపై మూడు ఆలయ శిఖరముల మధ్యన ఇద్దరు భక్తులు ప్రణమిల్లుచున్న శిల్పము భక్తికి ఆలయము నిలయమని తెలుపుచున్నది. ఐదు గోపురములతో తూర్పు ద్వారము పైభాగము, మూడు ఆలయ గోపురముల మధ్యన ఇద్దరు నాగకన్యల నృత్యము గల పడమటి ద్వారము ఇహపరముల సాధనకు ఆలయము సాధనమని తెలుపుచున్నవి.

కాకతీయులు గుడి వెలుపలి అలంకారానికంటె లోపలి అలంకరణకు ప్రాధాన్య మిచ్చారు. శిల్పాలు లేని ఆలయ శిఖరాలు నిర్మించారు. కనీసం నాలుగు అలంకృత స్తంభాలతో ముఖమంటపానికి అందాలు సంతరించి పెట్టారు. వీటన్నింటిని పరిశీలించిన "ఇంటి కంటె గుడి పదిలం" అన్న నాటి సామెత గుర్తుకు వచ్చును. పెళ్లిళ్లు, హరికథలు, భజనలు, ధర్మ ప్రబోధములకు ఆలయములు నేడు కూడ నిలయములై యున్నవి.

ఆలయ విశేషములు

స్వయం వ్యక్తమైన స్వామి గర్భాలయ శిలపై శ్రీ నర్సింహావతార రూపము, ముందు స్వామి తొడపై కూర్చున్న శ్రీ లక్ష్మి యుక్త స్వామివారి విగ్రహము ప్రతిష్టింపబడినది. స్వయంవ్యక్తమైన స్వామి క్రింది భాగమున 'శ్రీ పాదములు' కూడ ఉండుట ఈ ఆలయ ప్రత్యేకతగా అర్చకులు పేర్కొనుచున్నారు.

నిత్యము ధూపదీప నైవేద్యములందు కొనుచున్న స్వామివారికి చైత్రశు॥ 7 నుండి బ॥ 7 వరకు 15 రోజులు అంగరంగ వైభవంగ బ్రహ్మోత్సవములు జరుగును. చైత్రశు॥ ఏకాదశిన జరుగు కళ్యాణము, పౌర్ణమినాటి బండ్లు, బ॥ పాడ్యమిన జరుగు రథోత్సవము ప్రజలను ఎక్కువగా ఆకర్షించును.

ఆండాళు స్తంభము

ఆలయానికి ఉత్తరమున ఏకశి ఆండాళు స్తంభము ప్రతిష్ఠాపింపబడినది మ్రొక్కులున్నవారు ఈ స్తంభమునకు చీ కట్టించి ఒడిబియ్యము పోయు పూర్వాచారము నేటికి కొనసాగుచున్నది. గుళ్లలో స్త్రీ దేవతా విగ్రహములకు ఒడిబియ్యము పోయు ఆచారముండగా బెజ్జంకిలో ఆండాళ అమ్మవారి పేరిట వెలసిన స్తంభమునకు ఈ మర్యాదక్కుట గమనింపదగినది.

మ్రొక్కులున్నవారు దివిటీలు ముట్టించుట ఆలయ ప్రత్యేకతలతో నొకటి.

శిల్పము బోధించు వేదాంతము

గర్భాలయము పడమటి వెలుపలి గో లపై కొన్ని మిథున శిల్పములున్నవి. ఈ శిల్పముల మధ్యనున్న ఆంజనేయస్వామి గరుడాళ్వారుల ఇరువురి చేతులలో లిం రూపమున నున్న శివుడు కన్పట్టును. శి కేశవ అభేదాన్ని తెలుపుతు ఈ శిల్పా మనకెన్నో ధర్మ సూక్ష్మములను విశ పరచుచున్నవి.

కాకతీయుల కాలమున వెలసిన లక్ష్మి నృసింహస్వామి ఆలయ శిల్పము నాటి శైవ వైష్ణవ భక్తి సారూప్యమును, స్త్రీ ధరించిన పలు ఆభరణములు, కోలాట లాడు పద్ధతులు, నృత్య భంగిమలు, సం వాద్యములు మొదలగువానిని ప్రదర్శించు పూర్వకాలపు సాక్ష్యులుగా నిలిచి యున్నవి.

సత్సంగ ఫలం

శ్రీ జానమద్ది హనుమచ్ఛాస్త్రి

త్రిలోకసంచారి అయిన నారదునికో సమస్య ఎదురైంది. దాని పరిష్కారం కోసం ఎన్నో ప్రయత్నాలు చేశాడు. ఫలితం లేక పోవటంతో, పరమాత్ముడే గతి అనుకున్నాడు 'నారాయణతే నమో నమో...' అంటూ నేరుగా వైకుంఠపురానికి వెళ్ళాడు.

"ప్రభో, సదా నీ నామస్మరణలోనే కాలం గడుపుతున్నాను. నీవు సర్వార్చితుడవు. సర్వ లోక వ్యాప్తుడవు. నేనా, సామాన్యుడైన సన్యాసిని. ఇన్నేళ్ళు గడచినా నీ సాన్నిధ్య ఫలమేమో తెలియకున్నది. దయచేసి సత్సాంగత్య ఫలమేమో వివరించ ప్రార్థన" అన్నాడు.

నారాయణుడు చిరునవ్వు నవ్వుతూ 'నీ ప్రశ్న విచిత్రంగా వుంది. సమాధానం కావాలంటే, అదో దూరాన వున్న కంపల వద్దకు వెళ్ళండి. అక్కడ ఒక తొండ వుంటుంది. దానిని అడగండి సమాధానం లభిస్తుంది' అన్నాడా స్వామి.

నారద మహర్షి వెళ్ళి తన ప్రశ్నను విని పించాడు. విన్నవెంటనే ఆ తొండ చచ్చిపోయింది. నారదుడు భయపడి నారాయణుని వద్దకు వెళ్ళి జరిగిన కథ విన్నవించాడు.

'ఏమి నారదా, సమాధానం దొరకలేదా?' అన్నాడు స్వామి. 'లేదు ప్రభూ' అన్నాడు.

'సరే, ఈసారి అక్కడ వున్న చిలుక వద్దకు వెళ్ళు. సమాధానం తప్పక లభిస్తుంది' అన్నాడు పరమాత్ముడు.

'నారాయణ' అంటూ చిలుక వద్దకు వెళ్ళాడు నారద మహర్షి. ఆ చిలుక పంజరంలో బంధింపబడింది. నారదుడు వెళ్ళి భయంగానే, తన ప్రశ్న వినిపించాడు. చిలుక వున్నదున్నట్లే తూలిపడి, కన్ను మూసింది. నారదుడు మళ్ళా భయపడినాడు.

మరలా నారాయణునివద్దకు వెళ్ళాడు. స్వామి నవ్వుతూ 'ఈ సారి కూడా మీకు సమాధానం లభించలేదా?' అని అడిగాడు. 'అంతా విచిత్రంగా వుంది ప్రభో' అన్నాడు.

'సరే మరో ప్రయత్నం చేయి. సమాధానం తప్పక లభిస్తుంది. అదిగో, ఆ మహారాజుకు ఇప్పుడే పుత్రప్రాప్తి కలిగింది. ఉయ్యాలలో వున్న ఆ పసిబిడ్డ వద్దకు వెళ్ళు. మీ ప్రశ్నకు సమాధానమివ్వగల ఏకైక వ్యక్తి, ఆ ముద్దుబిడ్డ మాత్రమే, వెంటనే వెళ్ళు' అని పురమాయించాడు పరమాత్ముడు.

నారదుడు కదలకుండా అక్కడేవున్నాడు, "స్వామీ, నా ప్రశ్నకు సమాధానం లేకున్నా చింతలేదు. ఇప్పుడే పుట్టిన బిడ్డ చావును చూడలేను, మన్నించండి" అంటూ తలవంచుకున్నాడు.

"ఈసారి తప్పక సమాధానం లభిస్తుంది వెళ్ళు" అంటూ అభయమిచ్చాడు స్వామి.

నారద మహర్షి రాజమందిరం చేరాడు. మహారాజు మహదానందంతో మహర్షికి స్వాగతం పలికాడు. 'నవజాత శిశువును ఆశీర్వదించండి' అంటూ విన్నవించి, మహర్షిని బిడ్డవద్దకు తీసుకుని వెళ్ళాడు. మహారాజా, ఒకమాట "నన్ను ఏకాంతంగా శిశు

వును చూడనివ్వండి" అన్నాడు. రాజు అలాగే అంటూ దూరంగా వెళ్ళి పోయాడు.

ఊయలవద్దకు వచ్చిన నారదులవారిని చూచి ఆ శిశువు చిరునవ్వు నవ్వింది.

"మహాత్మా, మీ ప్రశ్నకు సమాధానం వినండి. మొట్టమొదట మీరు ఈ ప్రశ్న అడిగినపుడు, మీ దర్శనమాత్రంతో నాకు తొండ జన్మనుండి ముక్తి లభించింది. చిలుకగా జన్మించినపుడు, మరోమారు మీ దర్శన భాగ్యం లభించింది. ఆ జన్మనుండి మోక్షం లభించి, ఇపుడు నరజన్మ ఎత్తాను. క్షణ మాత్రం తమ దర్శనం, సాన్నిధ్యం లభించినందువల్ల నా పాపములన్నీ కరిగిపోయాయి. ఉత్తమ జన్మ లభించింది. సత్సంగం వల్ల ఇంతకంటే ఏం కావాలి?" అన్నదా శిశువు. నారదుడు ఆనంద బాష్పభరితుడయ్యాడు.

మరలా వైకుంఠవాసుని వద్దకు వెళ్ళాడు. 'ప్రభో, సత్సంగ ఫలం ఏమిటో తెలుసుకున్నాను' అంటూ నారాయణ నామస్మరణ చేస్తూ సంచారం ప్రారంభించాడు నారదుడు.

✲✲✲✲✲

ఎంత నల్లనివాడవో ....

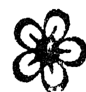
— శ్రీ రసరాజు

ఎంత నల్లనివాడవో
అంత చల్లని నీడవు.......
కొండ ఒడిలో కొలువున్నా
గుండెగుడి నీ నెలవన్నా.

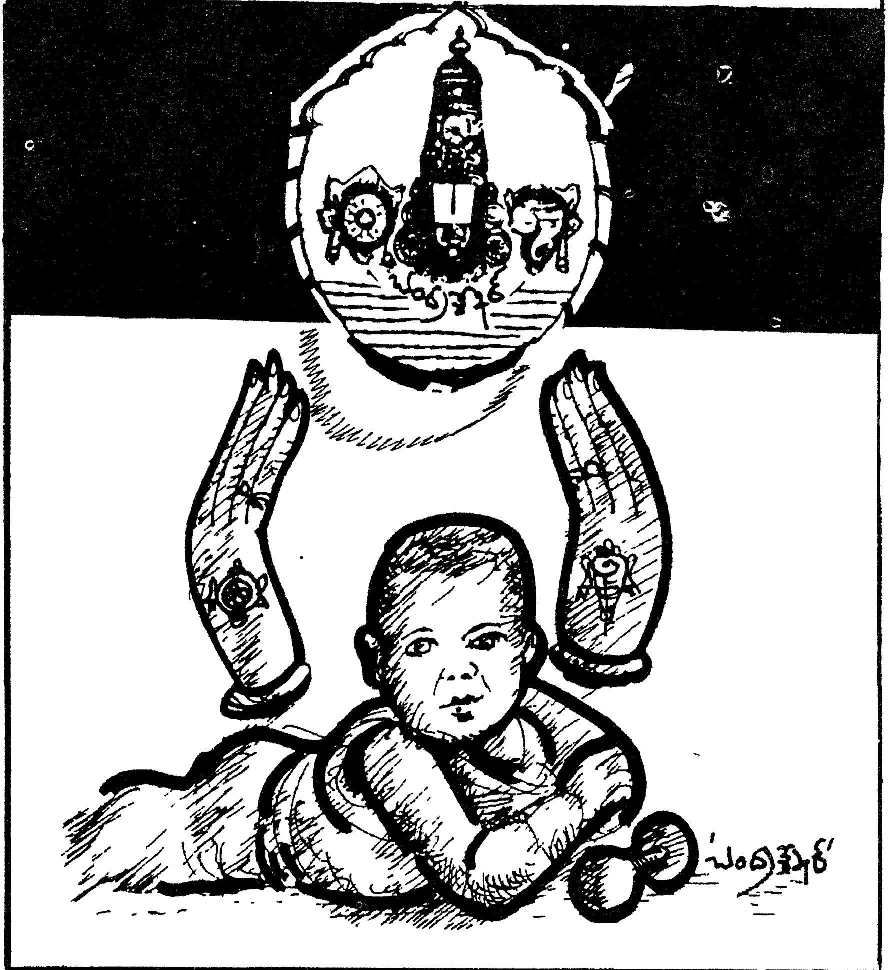
ఆర్తితో నిను తలచిన చాలు
అదే పిలుపు - ఆదుకొందువు
ఆత్మలో నిను కొలిచిన చాలు
అదేపూజ అందుకొందువు
కరిని బ్రోచిన సిరిదొరా
కలియుగేశా కావరా
తిరుమలేశా... వేంకటేశా....
శ్రీనివాసా.... గోవిందా. ॥ఎంత॥

శేషగిరిపై నిలిచిన చాలు
శిఖి తానై హృదయమాడును
కోనలోపల తిరిగిన చాలు
కోకిల యై మనసు పాడును
అన్నమయలో భావనా
అభయమిచ్చే దీవనా
శేషశయనా......కమలనయనా
గరుడగమనా.... గోపాలా. ॥ఎంత॥

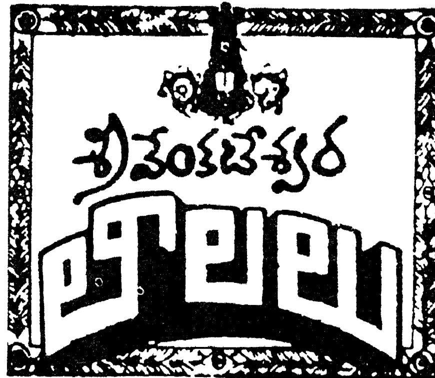

బాబును బ్రతికించిన బాలాజీ

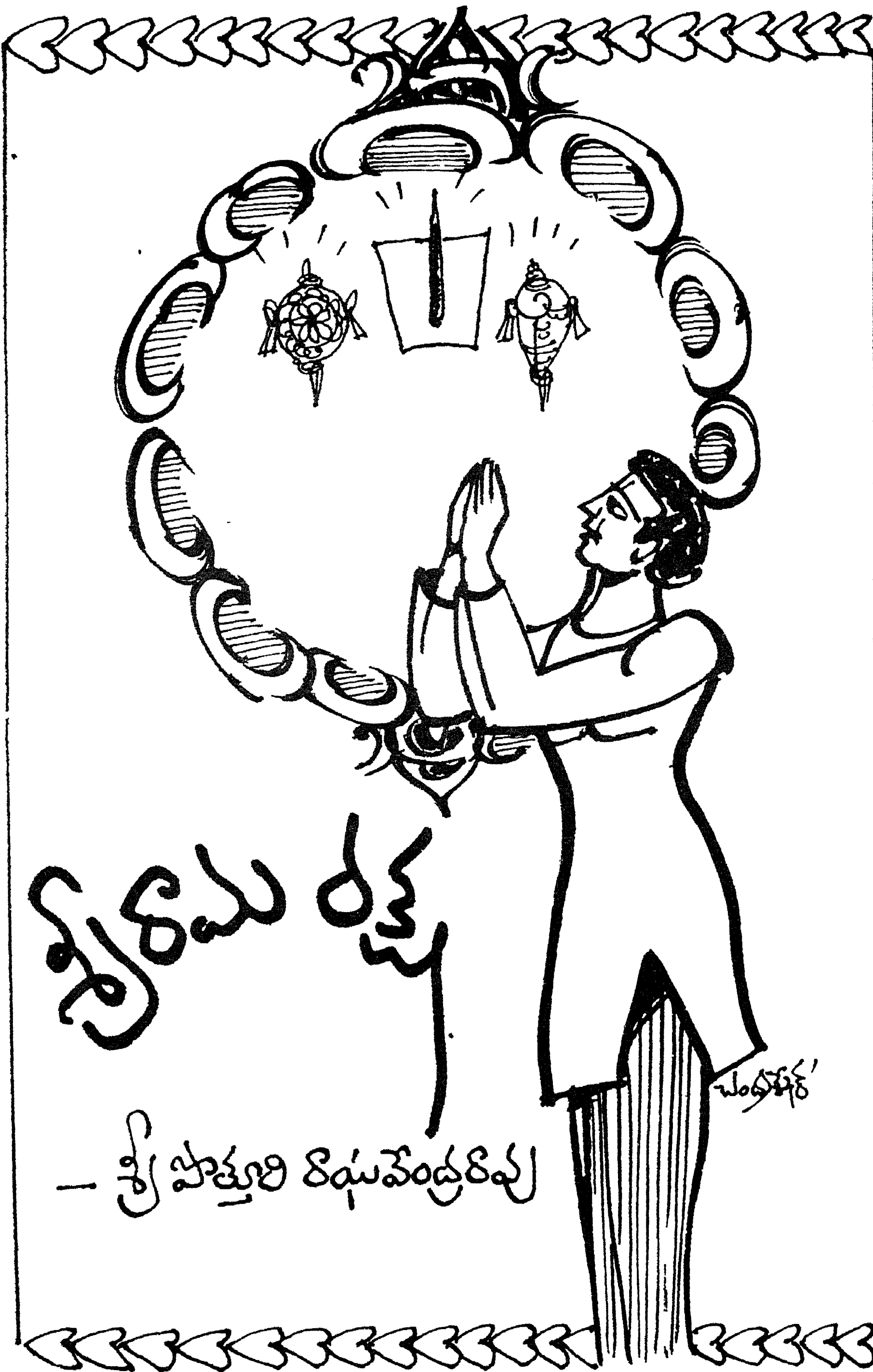
శ్రీ బి.ఇ. సంపత్‌కుమార్

నేను కడపలో 1984వ సంవత్సరంలో పనిచేస్తున్న రోజులవి. మాకు మొదట ఒక అబ్బాయి తరువాత కవలలు (మగపిల్లలు) కలిగారు. కవలలకు చి॥ అనిల్ చి॥ అరుణ్ అని పేర్లు పెట్టుకున్నాము. వాళ్ళల్లో అరుణ్‌కు సుమారు మూడునెలల వయస్సున్నప్పుడు ఉన్నట్టుండి ఒకరోజు హెర్నియా వచ్చి ఒకే విధముగా ఏడుస్తూ ఉండినాడు. డాక్టరుకు చూపించాము. వెంటనే గవర్నమెంటు ఆసుపత్రిలో చేర్చమన్నారు. ఆరోజు మధ్యాహ్నము 12 గంటల ప్రాంతములో మా బాబును చేర్చాము. డాక్టరు వెంటనే ఆపరేషను చేయాలని చెప్పారు. నేను హాస్పిటల్ సర్జన్‌తో మాట్లాడాను. ఆయన ఆపరేషన్ చేస్తానన్నారు. సాయంత్రము 6 గంటలప్పుడు హాస్పిటల్ సర్జను ఆపరేషను చేయడానికి వచ్చారు. ఆసుపత్రిలో ఆక్సిజను లేదన్నారు. ఆపరేషను చేసినా బాబు బతుకుతాడని నమ్మకము లేదు. మీ తృప్తి కోసం ఆపరేషను చేస్తామన్నారు. నాకు చాలా బాధకలిగింది. మధ్యాహ్నము నుంచి సాయంత్రం వరకు ఆక్సిజను లేదనే విషయము నాకు ఎవ్వరూ చెప్పలేదు. ప్రైవేటు ఆసుపత్రినుంచి తెచ్చుకొమ్మని కూడ ఎవరూ చెప్పలేదు. నేను ఆక్సిజను కోసం ప్రయత్నము చేస్తానన్నాను. కాని లేటవుతుంది వద్దన్నారు. నాకు డాక్టర్లపై చాలా కోపము వచ్చినది. అయినా చేయగలిగినదీ ఏమీ లేదు. "స్వామీ! ఏడుకొండలవాడా! ఈ గండం నుంచి గట్టెక్కించు స్వామి. మా బాబును బ్రతికించు స్వామీ" అని వేడుకొన్నాం. ఆ మరునాడు. మా బాబును ఆపరేషను థియేటరు లోనికి తీసుకొని వెళ్ళారు. థియేటరు బయట నేను నా భార్య ఉన్నాము. నా భార్య ఒకే ఏడుపు. ఆ సమయములో ఆపదమొక్కులవాడిని మరొక్కమారు తలచుకున్నాము. స్వామీ! మాప్రయత్నము అయిపోయినది. ఇక భారము నీదే. మా అబ్బాయిని కాపాడు. మేమంతా నీదర్శనము చేసుకుంటాము అని మనసులో అనుకున్నాను. ఆశ్చర్యము మరు నిమిషముననే ఆపరేషను థియేటరు నుంచి మా అబ్బాయిని బయటకు తీసుకువచ్చారు. ఆపరేషను చేయుటకు ముందే హెర్నియా దానంతట అదే పైకి పోయినది. ప్రస్తుతము ఆపరేషను అవసరము లేదని చెప్పారు. మా ఆనందానికి అవధులు లేవు. కరుణామయుడు, ఆపద మొక్కులవాడు, దయా సముద్రుడు అయిన పరంధాముడు మా మొర ఆలకించినందులకు స్వామికి మనసారా మొక్కుకున్నాము. ఆ మరుసటి దినము ఆసుపత్రినుంచి డిస్చార్జి చేసారు. మరుసటి సంవత్సరము మా కుటుంబము అంతా స్వామివారి దర్శనము చేసుకున్నాము. ఇప్పుడు మా అబ్బాయిలు ముగ్గురూ స్వామివారి కరుణా కటాక్షమువల్ల ఆరోగ్యముగా ఉన్నారు.

☆☆☆☆

మన హిందూ సంస్కృతిలో దేవుళ్ళు ఎందరో ఉన్నారు. శివుడు, రాముడు, కృష్ణుడు, విష్ణువు, కలియుగంలో శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ఎవరికి నచ్చిన రూపంలో వారు కొలుచుకుంటారు.

మా ఇంట్లో, మా తల్లిదండ్రులు ఎక్కువ దైవ చింతన గలవారు. దేవతార్చన చేయక పోయినా, దైవస్తోత్ర పఠనం చేసేవారు. తను హైస్కూలులో ఉపాధ్యాయునిగా చేరక ముందు, తిరుమల దేవస్థానంలో పనిచేయడం చేతనేమో మా తండ్రి గారికి మా అమ్మకు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి మీద గురి కుదిరింది. మా ఇంట్లో అందరికీ ఆయనే ప్రత్యక్షదైవం. అటువంటి వాతావరణంలో పెరగడం వలన నాకు స్వామివారి మీద ప్రత్యేకమైన భక్తి రోజూ దైవపారాయణ చేసేవాడిని ప్రతి రెండు మూడేండ్లకోసారి తిరుపతి వెళుతుం డేవాళ్లం. 1974లో విశాఖపట్నంలో ఎం. ఎస్సీ చదవడానికి వెళ్లినప్పటినుండి 1981 వరకు తిరుమల వెళ్లటం సాధ్యపడలేదు.

1979లో డెహరాడూన్‌లో డిఫెన్స్ ఎలక్ట్రానిక్స్ అప్లికేషన్ లాబ్ లో సీనియర్ సైంటిఫిక్ అసిస్టెంట్‌గా చేరాక 18 నెలల తర్వాత సీనియర్ ఆఫీసర్ గ్రేడ్ 2, ఉద్యోగాలకోసం వ్రాత పరీక్ష నిర్వహించబడ్డాయి. అందులో ఉత్తీర్ణుడనయినా, ఇంటర్వ్యూలో సెలక్టుకాలేదు. కష్టపడి చదివి, ఇంటర్వ్యూ బాగా చేసినా ఫలితం సరిగా లేకపోయేసరికి దైవం మీద నాలో ఒకరకమైన తిరస్కార భావం ఏర్పాడి, ఉదయం వేళలలో భక్తి గ్రంథాలు పఠించటం మానేసాను. దానికి తోడు ఆస్తిక, నాస్తిక భావాలు తొలచటం మొదలెట్టాయి. సెలక్షన్ వస్తే తప్ప మళ్లీ దైవచింతన ఏర్పరచుకోగూడదనుకొన్నాను.

అంతకుముందు స్వామివారిమీద వున్న భక్తిప్రభావం వలననేమో, మరో ఆరునెలల తర్వాత సెలక్టయ్యాను. 1981 లో తిరుపతి వెళ్ళి స్వామివారి దర్శనం చేసుకున్నాను. అప్పటినుండి అడపాదడపా చికాకులున్నా, శ్రీ వేంకటేశ్వరునిమీద భక్తి మటుకు అలానే ఉన్నది. డెహరాడూన్‌కి దగ్గరలోని ఋషీకేష్ ఆంధ్ర ఆశ్రమంలో (తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వారి) వేంకటేశ్వరుని మందిరానికి తరచు వెళుతుండేవాడిని. ఆస్వామి వారి దయవలనే 85 నవంబరు చివర, హైదరాబాద్ ట్రాన్స్‌ఫర్ అయింది. కుటుంబ సభ్యులతో ఇప్పుడు ఇక్కడ సంతోషంగా కాలం గడుపుతున్నాను.

ఎంత చదువుకొన్నా, కొన్ని దౌర్భల్య పరిస్థితులలో దైవంమీద భక్తి సన్నగిల్లి తిరస్కార భావమేర్పడినా, విశాల హృదయుడు, లోకమందలి సకల జనుల యోగక్షేమాలను విచారించే శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు మనలను దయార్ద్రుక్కులతో కటాక్షిస్తాడనే భావనకు నా అనుభవం ఒక చిన్న ఉదాహరణ మాత్రమే.

సంకట పరిస్థితుల్లో కూడ స్వామివారి మీద విశ్వాసం కోల్పోక వున్నట్లయితే అదే మనకు శ్రీరామరక్ష!

☆☆☆☆☆

(10వ పేజీ తరువాయి)

హిందోళ వసంతరాగంలోని మొట్ట మొదటి చౌకకాలవర్ణం :-

అపురూపరాగమైన హిందోళవసంతరాగంలో రూపకతాళంలో మొట్టమొదటి చౌక కాలవర్ణం రచించిన ఖ్యాతి కూడా రామస్వామి దీక్షితులకే దక్కుతుంది.

వలచి వచ్చునానుర వడిగా నన్నె యేలరా
వెలయు శ్రీపురవాసా వీరవసంత త్యాగేశ.

ఈ వర్ణం యొక్క సాహిత్యం వల్ల 'త్యాగేశ' అనే ముద్రలో కూడా రామస్వామి దీక్షితులు రచనలు చేసినట్టు దృఢమౌతున్నది.

హిందోళ రాగంలోని

ప్రాచీన అటతాళవర్ణం

హిందోళ రాగంలో మొట్టమొదటి అట తాళవర్ణాన్ని ముక్తాయిస్వరం, ఎత్తుగడస్వరాలకు సాహిత్యం లేకుండా రచించారు రామస్వామిదీక్షితులు.

రమ్మనవే త్యాగరాజ సామి నేడు
కొమ్మా మనవి చేకోవే
కోరినదిచ్చేనే - మనసు తెలిసినవాడే.

పై సాహిత్యాన్ని బట్టి రామస్వామి దీక్షితులు 'త్యాగరాజ' ముద్రలో కూడా కొన్ని రచనలు చేసినట్లు తెలుస్తున్నది.

అరుదైన సామూహిక రచన

'సామినిన్నే' అనే శ్రీరంజని రాగ ఆది తాళ వర్ణంలో ఉత్తరాంగంలోని నాలుగు ఎత్తుగడ స్వరాలూ వరుసగా రామస్వామి దీక్షితులు, శ్యామాశాస్త్రి; చిన్నస్వామి దీక్షితులు, ముత్తుస్వామి దీక్షితులచే ఒక్కొక్కటి చొప్పున రచింపబడడం చాలా అపురూపమైన సంఘటనగా చెప్పకోవచ్చును.

సామి నిన్నే కోరి చాల మరులు కొన్నదిరా
కామితార్థములొసగి దేవర
కమలానగర విహార
తామసమిక సేయకు మ్రొక్కేర
త్యాగరాజ దయాసాగరశ్రీ.
విశాకరుండిదె కిరణాలను
మరివిరోధముగ బానుప
మనోజవేదనలన్ విరాలికొని
బలిమిన్సదా కలయన్ దలచి.

చిట్టస్వరాలు

1. సారెకు రామామణికి సరియిమ్ మహిమ్నను. --రామస్వామిదీక్షితులు

2. ఓర్పుగల నేర్పరులలో నను మేలు మేలనగ నెరతనముగల. --శ్యామాశాస్త్రి

3. స్వాంతమున భ్రాంతి గొనౌకాంత నిను కాంతుడనన్ యెలమిన్ వలచె.--చిన్నస్వామి దీక్షితులు

4. నీ స్వభావ సాదరముల్ యోగ్యమౌ ననుచున్ సదా, నిదానములు చాల వినోద ములుగాక మానిని బూని.

-- ఇందులో త్యాగరాజముద్ర వాడినట్లు తెలుస్తోంది.

అందమైన ప్రాసలతో రచనలు

వాశివా శివా శివా యనుచును
వర్ణింప రారా జనులార.
ఈశు సకల జగదీశు జ్ఞానాంబి
కేశు కాళహస్తీశు నామములే

హరహర పురహర శంకర గంగా
ధర శశిశేఖర సాంబసదా శివ
కరి చర్మాంబర ధర పరమేశ్వర
చిరతర మూర్త్యగు శివనామములే.

ఫాలవిలోచన పార్వతి రమణా
కాలకాలపంకే రుహ చరణత్రి-
శూలధర దేవ కాశి విభూషణ
బాలత్రిపురాంబికేశు నామములే.

పంచాక్షరమై పంచలింగమై
పంచపాపముల తొలగించి మనో-
వాంఛలిచ్చు వెంకటకృష్ణ దేవుని
వర సఖుడనతగు శివనామములే.

'వా శివా శివా శివాయనుచు' అనే పై శహనరాగ ఆదితాళకృతి అందమైన ప్రాసలతో కూర్చబడింది. దీనిని రామస్వామి దీక్షితులు శ్రీ కాళహస్తీశుని స్తుతిగా రచించారు.

'శంభో జగదీశ పాహిమాం' అనే శంకరాభరణం రాగంలోని ఆదితాళకృతి కూడ ఇటువంటిదే.

'సవ్య - అపసవ్య' పద్ధతిలో (వికటక విలా) ఒకే విధంగా ధ్వనించే కృతి :-

ఈ కృతిలో ప్రతి ఆవర్తంలో స్వరం సాహిత్యం రెండువైపులనుండీ ఒకేలా ధ్వనిస్తాయి. ఇది 'సంగీత రచన చరిత్ర' లోనే విశేషమైన విషయం.

'సారస నయన సరసా' అనే కృతి గంగా తరంగిణి రాగం త్రిశ ఏకతాళంలో ఈ ప్రక్రియ కనబడుతుంది.

తిరువీధుల మంగళవాద్య 'ఉత్సవపద్ధతి' :- తిరువారూరులో దేవాలయ ఊరేగింపులో వాయించవలసిన రాగాల వర్ణాల వరుసక్రమపద్ధతిని తన ఆగమశాస్త్ర పరిజ్ఞానంతో రామస్వామిదీక్షితులు ప్రవేశపెట్టారు. ఈ వరుసక్రమమే నేటికీ అమలులో ఉంది.

దేవీ ఉపాసన -- తరతరాల సంప్రదాయం :-

రామస్వామి దీక్షితుల పూర్వీకులంతా దేవీ ఉపాసన సంప్రదాయంగా కలిగినవారు. యజ్ఞయాగాదులు నిర్వహించినవారు. రామస్వామి దీక్షితుల వారి తరువాత తరాలవారు కూడా దేవీ ఉపాసననూ, అమ్మవారిపరంగా ఎన్నో సంగీత రచనలనూ చేసినవారే.

శ్యామాశాస్త్రులవారూ రామస్వామి దీక్షితులవారూ, కూడా అమ్మవారిని 'సహోదరి'గా స్తుతించిన కీర్తనను గమనిద్దాం.

ఆనందభైరవి రాగం

అంబా నీ శరణము జొచ్చితి
ఆదరింపవమ్మా
శంబరవైరిని బ్రతికించిన శివశాంభవీ
త్రిపురసుందరీ ఓ జగ.
సకలలోక జననీ నీ పది
సదా నిన్ను నే కోరితిని
ప్రకటమైన నీ మహిమలు వింటిని
పరంజ్యోతిని నిను పాడగంటిని.
॥జగదంబా॥
చక్కని బంగారు బొమ్మా నీ-
చరణములే నమ్మితినమ్మా
గ్రక్కున మనవులు గైకొమ్మా
గంగాధరు కొమ్మా మా యమ్మా.
॥జగదంబా॥

రచయిత(త్రు)లకు విజ్ఞప్తి

సప్తగిరి మాసపత్రికకు తమ రచనలు పంపే రచయిత(త్రు)లు
ఈ క్రింది నియమాలు పాటించ వలసిందిగా మనవి చేస్తున్నాం!!

- రచనలు కాగితానికి ఒక వైపునే వ్రాయాలి
- సాధ్యమైనంత వరకు స్పష్టంగా అర్థమయ్యేలా వ్రాయాలి.
- రచనతో పాటు ఆ రచన తమ స్వంతమే అనీ మరే పత్రికకు పంపలేదనీ హామీపత్రం జతపరచాలి.
- కలంపేరు వాడినప్పటికి రచయిత(త్రు)లు విధిగా తమ అసలు పేరు అడ్రసు తెలియపరచాలి.
- రచనలను తాము ఏ శీర్షికకు పంపుతున్నారో ఆ శీర్షికపేరు రచన మీద కవరు మీద వ్రాయాలి.
- రచనల పరిశీలనకు రెండు మూడు మాసాలు పట్టవచ్చు– ఈ లోపల ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు వ్రాయటం వలన ఉపయోగం వుండదు.
- రచన ప్రచురణకు అంగీకరిస్తే ఆ విషయం మేమే తెలియజేస్తాము.
- మన దేవాలయాలు శీర్షికకు రచనలు పంపేవారు తప్పని సరిగా నలుపు, తెలుపు ఫొటోలు జత చేయవలసి ఉంటుంది. ఈ శీర్షికలో ఫొటోలు లేని రచనలను ప్రచురించటానికి సాధ్యపడదు.
- సంక్రాంతి, దీపావళి లాంటి పండగల సంచికలకు రచనలు పంపేవారు. కనీసం రెండు నెలలకు ముందుగా వారి రచనలు పంపవలసి ఉంటుంది.
- ప్రచురణార్థం కాని రచనలు త్రిప్పిపంపుటకు వారే తగిన స్టాంపులు అంటించిన స్వంత చిరునామాగల కవరు జత చేయవలసి ఉంటుంది.
- ప్రచురణకు చిత్రాలు, స్కెచ్‌లు పంపేవారు డ్రాయింగు, పేపరు మీద, ఇండియన్ ఇంక్‌తో వేసి పంపాలి.

సంపాదకులు
సప్తగిరి
తి.తి. దేవస్థానములు
తిరుపతి - 517 507

రచయితలకు గమనిక

'సప్తగిరి'లో సమీక్ష చేయుటకు రచయితలు
తమ గ్రంథాల్ని రెండు ప్రతులుగా పంపవలెను.
లేనిచో సమీక్ష చేయబడవు

'సంపాదకులు'

వేరె దైవములను యిలను
వేమరు వేడగ లేను
వీరశక్తియై వెలసియున్నావు
వెంకటకృష్ణ సహోదరి యనుచును.

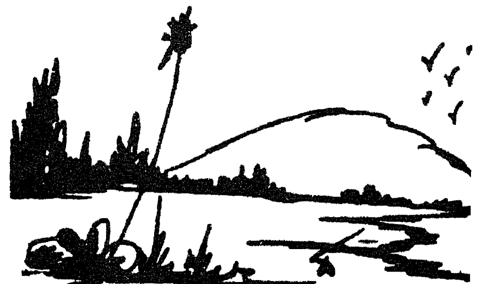
।జగదంబా।

సంగీతపరంగా 'పపానినిస' అనే ప్రయోగం ఆనందభైరవి రాగంలో ప్రప్రథమంగా ఈ రచనలోనే కనబడడం విశేషంగా చెప్పుకొనవచ్చును.

ముద్ర :

రామస్వామి దీక్షితులు 'వెంకటకృష్ణ', 'త్యాగేశ', 'త్యాగరాజ' ముద్రలతో రచనలు చేశారు.

ఎన్నో విశిష్టమైన రచనలద్వారా సంగీత లోకంలో మంచి వాగ్గేయకారునిగా గుర్తింపుపొందిన రామస్వామి దీక్షితులు తన కుమారులకు కూడా సంగీతసంపదను వారసత్వంగా పంచి ఇచ్చిన భాగ్యశాలి. ఈయనకు తన కుమారుల తరంలోనే కాక, తరువాతి తరమైన తన మనుమలతరంలో కూడా సంగీత సేవ చేసుకునే అదృష్టం కలిగింది. 'సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని' వంటి అమూల్యమైన గ్రంథాన్ని రచించి, ఎన్నో సంగీత విషయాలను, సంగీతజ్ఞుల, లక్షణకారుల జీవిత విశేషాలను, వాగ్గేయకారుల రచనలనూ భావితరాలవారికోసం భద్రపరచి, అందించిన శ్రీ సుబ్బరామ దీక్షితులు వీరి మనుమడే. మహాశివరాత్రి పర్వదినాన క్రీ.శ. 1835వ సంవత్సరంలో భగవదైక్యం పొందిన ధన్యజీవి రామస్వామి దీక్షితులు. ఆయన సంగీత ప్రపంచంలో భారతజాతి సంస్కృతీ చరిత్రలో కూడా చిరస్మరణీయుడు.

ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగములు

శ్రీ శివశ్రీ శంకరప్రియ

జ్యోతిర్లింగములు -- స్వయంభూ లింగములు!

అవి-- పరమ శివుడు స్వయముగా ప్రతిష్ఠించిన ఆత్మలింగములు! భారత జాతిలోని ఏకాత్మతకు ప్రతీకలు!

ఆసేతు హిమాచల పర్యంతమైన భారత దేశము-- సువిశాలమైనది. ఈ మనదేశము నలుమూలలా ద్వాదశ (12) జ్యోతిర్లింగములు ఆవిర్భవించాయి.

శ్రీ శివమహాపురాణము, కోటి రుద్ర సంహితలో మన "భారతము"లోని ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగములు గూర్చి, వాటి క్షేత్రములు గూర్చి పేర్కొనబడెను.

సౌరాష్ట్రే సోమనాథం చ
శ్రీశైలే మల్లికార్జునమ్,
ఉజ్జయిన్యాం మహాకాలం
ఓంకారే పరమేశ్వరమ్.

కేదారం హిమవత్పృష్ఠే
డాకిన్యాం భీమశంకరమ్,
వారాణస్యాం చ విశ్వేశం
త్ర్యంబకం గౌతమీతటే.

వైద్యనాథం చితాభూమౌ
నాగేశం దారుకావనే,
సేతుబంధేతు రామేశం
ఘుశ్మేశం చ శివాలయే.

ద్వాదశైతాని నామాని
ప్రాతరుత్థాయ యః పఠేత్,
సర్వపాప వినిర్ముక్తః
సర్వసిద్ధిఫలం లభేత్.

సౌరాష్ట్రమున సోమనాథుడు, శ్రీశైలమున మల్లికార్జునుడు, ఉజ్జయినిలో మహాకాలుడు, ఓంకారమున పరమేశ్వరుడు, హిమాచలమున కేదారనాథుడు, డాకినిలో భీమశంకరుడు, వారణాసిన విశ్వేశ్వరుడు, గౌతమీ తీరమున త్ర్యంబకేశ్వరుడు, చితాభూమిని వైద్యనాథుడు, దారుకావనమున నాగేశ్వరుడు, సేతుబంధమున రామేశ్వరుడు, శివాలయమున ఘుశ్మేశ్వరుడు-- ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగ మూర్తులు.

పంద్రెండు జ్యోతిర్లింగములయొక్క నామధేయములను, ప్రాతఃకాలమున పఠించిన వారికి, సకల పాపములు నశించును. సమస్త సిద్ధుల లభించును. వారికి శివానుగ్రహము కలుగును.

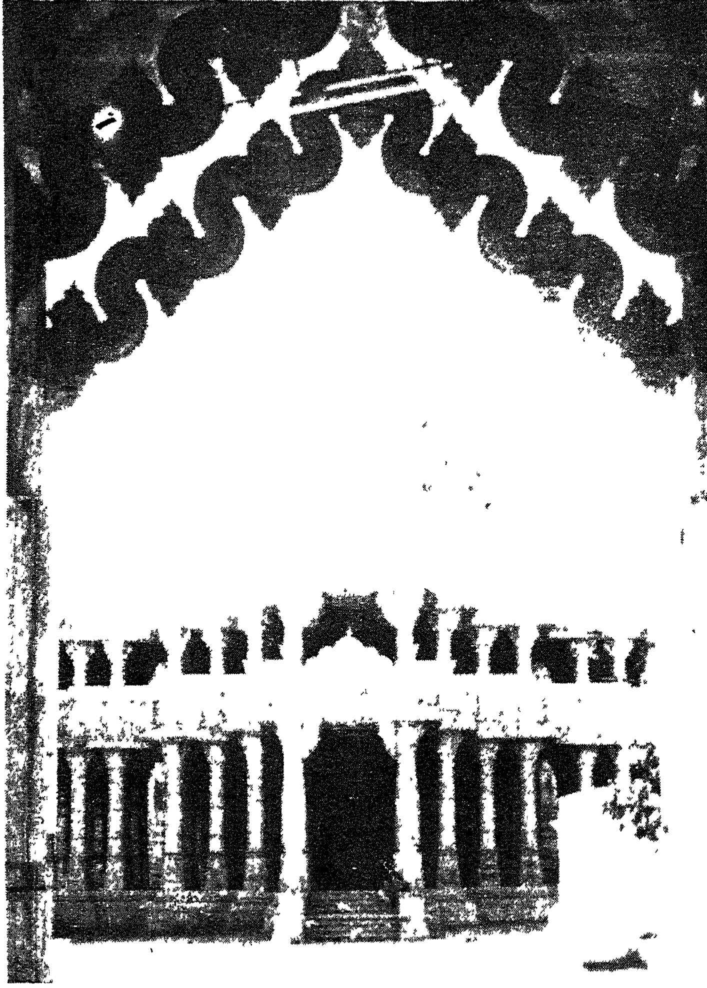
ఈ బ్రహ్మాండమంతయు ఒక్క మహాశివలింగమే.

శివుడు-- చరాచర జీవులలో అంతర్యామిగ, సూక్ష్మజ్యోతిర్లింగ స్వరూపమున విరాజిల్లు చుండును. అట్లె మన భారతములో ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగ క్షేత్రములలో, శివుడు-- ఆత్మలింగ స్వరూపమున దర్శనమిచ్చుచుండెను.

1. ప్రథమ జ్యోతిర్లింగము

శ్రీ సోమనాథ లింగము-- ప్రథమ జ్యోతిర్లింగము. అది గుజరాత్, జునాఘడ్

జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

శ్రీ సోమనాథాలయం

దగ్గర, ప్రభాసపట్టన్‌లో వెలసిన శివలింగము.

శీతాంశుం దలదాల్చి, చల్లని సుధల్
చిందించుచున్, సజ్జన
వ్రాతంబున్, కరుణింప వింపయిన
సౌరాష్ట్ర ప్రదేశమ్మునన్
చేతోమోదముతో వెలుంగుదువటే
శ్రీ 'సోమనాథుండ'వై
జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

2. ద్వితీయ జ్యోతిర్లింగము

శ్రీ మల్లికార్జునలింగము-- ద్వితీయ జ్యోతిర్లింగము. అది మనరాష్ట్రమైన ఆంధ్రప్రదేశ్, కర్నూలుజిల్లా శ్రీశైలములో వెలసిన శివలింగము.

చేతుల్ మోడ్చి, యమర్త్యులెల్లరు సమ
ర్చింపన్, మహైశ్వర్యముల్
చేతంబూని తులాద్రితుంగమగునా
శ్రీశైల శృంగాన సం
ప్రీతిన్ నిల్చు భవాబ్ధి సేతువవు, స్వా
మీ! నీవు 'మల్లీశ్వరా!'
జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

3. తృతీయ జ్యోతిర్లింగము

శ్రీ మహాకాలలింగము-- తృతీయ జ్యోతిర్లింగము. అది మధ్యప్రదేశ్, ఉజ్జయిని దగ్గర, మహాకాళేశ్వర్‌లో వెలసిన శివలింగము.

ప్రాతర్భానుమయూఖ మాలికలు, పై
పై బ్రాక, శిప్రానదీ
వాతంబుల్ మెయిసోక, మృత్యువుమ ద్రో
వన్ భృత్యులం బ్రోవ, వి
ఖ్యాతింగంటి వవంతికాస్థలి "మహా
కాళేశ్వర" స్వామివై
జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

4. చతుర్థ జ్యోతిర్లింగము

శ్రీ పరమేశ్వరలింగము-- చతుర్థ జ్యోతిర్లింగము. అది మధ్యప్రదేశ్, తూర్పు నిమార్‌జిల్లా, ఇండోర్ దగ్గర, ఓంకారేశ్వర్‌లో వెలసిన శివలింగము. ఈ జ్యోతిర్లింగము రెందు మూర్తులలో విరాజిల్లుచుండెను.

(1) ఓంకారేశ్వరలింగము-- నర్మదా నదీ మధ్యమమున, మాంధాత ద్వీపములో వెలసిన శివలింగము. (2) అమరేశ్వర లింగము-- నర్మదానదికి దక్షిణ తీరము నందు అమరేశ్వర్‌లో వెలసిన శివలింగము.

ఖ్యాతంబై పరిపూతమౌ ప్రవిలస
త్కావేరికా నర్మదా
ద్వైత ప్రాంగణ సన్నివేశమగు మాం
ధాతృ ప్రదేశంబు నం
దో తండ్రీ! వెలుగొందుచుందువటె నీ
'యోంకారనాథుండవై'
జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

5. పంచమ జ్యోతిర్లింగము

శ్రీ కేదారనాథ లింగము-- పంచమ జ్యోతిర్లింగము. అది-- హిమాచలప్రదేశ్, హరిద్వారంవద్ద, కేదారనాథ్‌లో వెలసిన శివలింగము.

శీతాహార్య తటాంచలమ్ముల పయిన్, సి
ద్ధుల్ మునుల్ దేవతల్
దైతేయుల్ భజియింప, శైలతను జా
తం గూడి, గంధర్వ సం
గీతంబుల్ విను విన్ కనుంగొనుదు శ్రీ
"కేదారనాథేశ్వరా"
జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

6. షష్ఠమ జ్యోతిర్లింగము

శ్రీ భీమశంకర లింగము-- షష్ఠమ జ్యోతిర్లింగము. మహారాష్ట్ర పూనాదగ్గర, భీమశంకర్‌లో వెలసిన శివలింగము.

భూతప్రేత పిశాచదైత్య నివహం
బుల్ శాకినీ డాకినీ,
వ్రాతంబుల్ తలల్గొగ్గ, భక్తజనర
క్షా దక్ష దీక్షన్ జగ
ద్భీతింబాపెదు "భీమశంకరుడవై"
భీమాతటోద్భాసివౌ
జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

7. సప్తమ జ్యోతిర్లింగము

శ్రీ విశ్వేశ్వరలింగము-- సప్తమజ్యోతిర్లింగము. అది, ఉత్తరప్రదేశ్, వారణాసిలో వెలసిన శివలింగము.

శీతక్ష్మాధర రాజపుత్రి కరముం
జేపేత గీలించి, వి
ఖ్యాతానందవనీ విహారముల నా
హ్లాదించు స్వామివ్! నుతుల్
పేతున్, విన్ను నవాథ వాథు, శివు, కా
శీ "విశ్వనాథేశ్వరున్"
జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

8. అష్టమ జ్యోతిర్లింగము

శ్రీ త్ర్యంబకేశ్వరలింగము-- అష్టమ జ్యోతిర్లింగము. అది మహారాష్ట్ర, నాసిక్‌వద్ద, త్రయంబకేశ్వరలో వెలసిన శివలింగము.

చైతన్యోజ్జ్వల నిత్యనిర్మల మహో
సహ్యాద్రిపై గౌతమీ
స్రోతః పూత తటావ, విన్ కనిన వి
ఖ్యాతంబుతా పాతక
వ్రాతంబుల్, మురిపించు ముక్తిరమ;
దేవా "త్ర్యంబకేశాహ్వయా!"
జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

9. నవమ జ్యోతిర్లింగము

శ్రీ వైద్యనాథలింగము-- నవమ జ్యోతిర్లింగము. అది రెండు స్థానములలో విరాజిల్లుచున్నది.

ఒకటి-- బీహార్, చిత్తరంజన్ దగ్గర, దేవఘర్‌లో వెలసిన శివలింగము.

మరియొకటి-- మహారాష్ట్ర, ఔరంగాబాదుదగ్గర, పర్లివైద్యనాథ్‌లో వెలసిన శివలింగము. ఇది "పరల్యాం వైద్యనాథంచ!" అను పురాణ వచనము ప్రకారము-- వైద్యనాథలింగము, జ్యోతిర్లింగముగ వ్యవహరింపబడుచున్నది.

పూతప్రజ్వలికాభిధాన పరణం
బూర్వోత్తరన్, దేవతా
దైతేయార్చిత పాదపద్మముల నా
స్థాపించి, శర్వాణి వా
క్చాతుర్యంబుల కిచ్చ మెచ్చెదవు, వి
చ్చల్ "వైద్యనాథాహ్వయా!"
జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

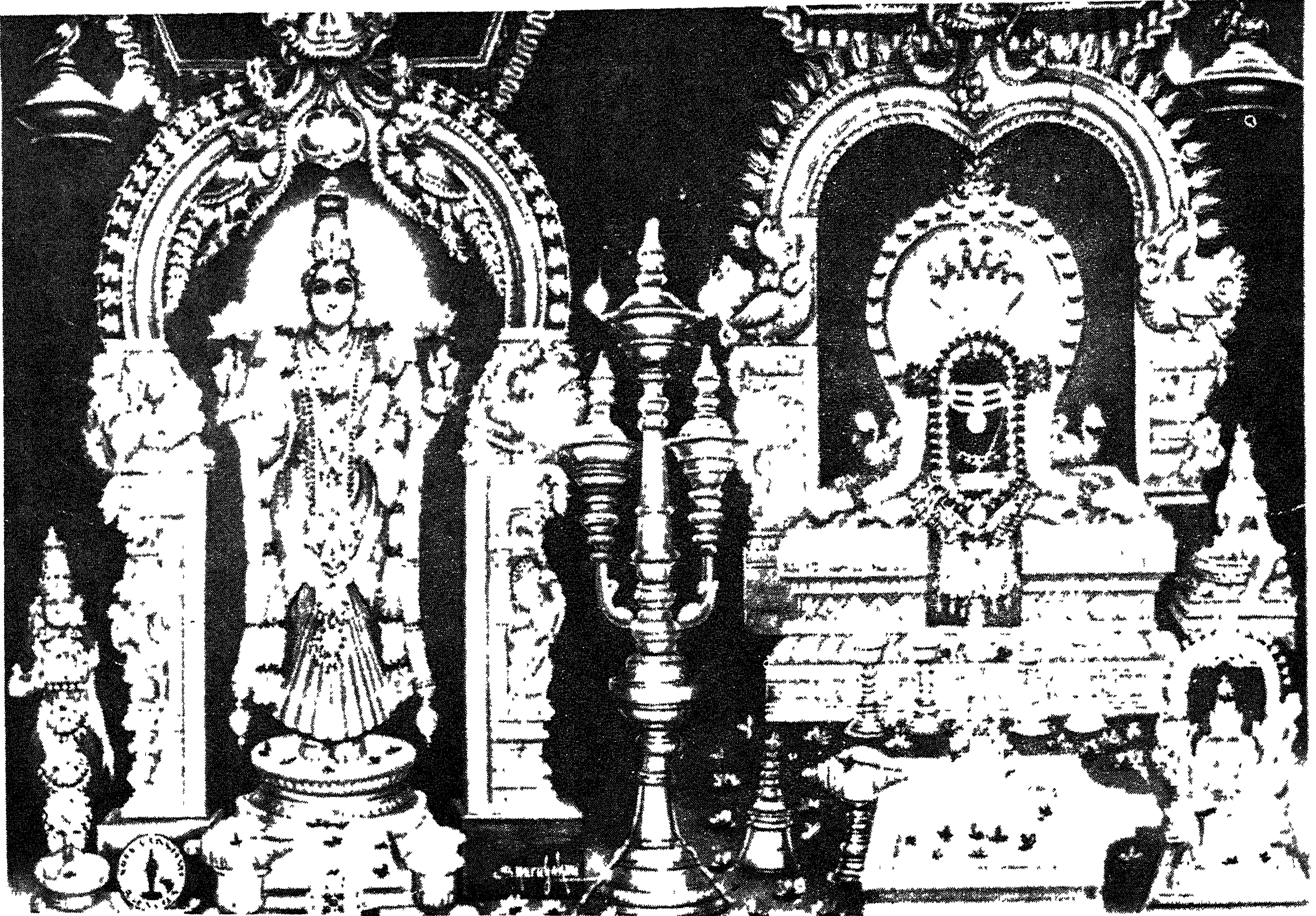
10. దశమ జ్యోతిర్లింగము

శ్రీ నాగేశ్వరలింగము-- దశమజ్యోతిర్లింగము. అది-- గుజరాత్, ద్వారక వద్ద, దారుకావన్‌లో వెలసిన శివలింగము.

ఏతల్లోకము లేలు పెన్నిధివి, నీ
వే ద్వారకా సన్నిధిన్
జ్యోతిష్మన్మణి భోగి భోగములు, సం
శోభించు, వెమ్మేనితో

శ్రీశైలం మల్లికార్జునాలయ ప్రవేశద్వారం

శ్రీ రామేశ్వరస్వామి

చేతః ప్రీతిగ భుక్తిముక్తులిడవా
శ్రీ "నాగనాథాహ్వయా!"
జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

11. ఏకాదశ జ్యోతిర్లింగము

శ్రీ రామేశ్వరలింగము-- ఏకాదశ జ్యోతిర్లింగము. అది-- తమిళనాడు, కన్యాకుమారి వద్ద, రామేశ్వరములో వెలసిన శివలింగము.

శౌతాఘవ్రజ తామ్ర పర్ణిపతి పా
దాలంటుచోటన్, మహా
సేతూత్తంసముగట్టి, బాణతతి నా
జిన్ రావణున్ ద్రుంచునా
సీతావల్లభుచే సమర్చితుడవౌ
శ్రీ "రామలింగేశ్వరా!"
జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

12. ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగము

శ్రీ ఘుశ్మేశ్వర లింగము-- ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగము. అది-- మహారాష్ట్ర, ఎల్లోరా వద్ద, ఘుశ్మేశ్వర్‌లో వెలసిన శివలింగము.

ఓత ప్రోతమ్ములౌ శుభమ్ములకు చే
యూతై, పరావాక్కులో
లోతై, సర్వజగద్విధాతవయి, ఎ
ల్లోరా పురిన్ ముక్తికిన్
దాతృత్వమ్ము వహించి మించితివి, గా
దా. స్వామి "ఘుశ్మేశ్వరా!"
జ్యోతిర్లింగమయా! దయార్ద్రహృదయా!
జోహారు మృత్యుంజయా!

జగద్గురు శంకరభగవత్పాదుల వారు-- ద్వాదశ (పన్రెండు) జ్యోతిర్లింగములను దర్శించారు. వాటిని, భక్తితో అర్చించి, ప్రస్తుతించారు. ఆచార్యులవారు-- భక్తమహాశయులు నిత్యము పఠించుటకుగాను సంస్కృతంలో "ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగ స్తోత్రము"ను రచించారు.

ఈ స్తోత్రము-- పరమ పవిత్రమైనది. దీనిని, భక్తితో చదివిన వారికి, భారతదేశములోని "ద్వాదశజ్యోతిర్లింగము"ల యొక్క క్షేత్రములను దర్శించుటచేత కలుగు మహాఫలితము ప్రాప్తించుననడంలో సందేహము లేదు. అందరూ ఈ స్తవమును భక్తిశ్రద్ధలతో చదవండి. స్వామి కరుణకు పాత్రులు కండి.

ఐతిహ్యం, బనురక్త శంకర, ముదాత్తా
లోక, మీ ద్వాదశ
జ్యోతిర్లింగ మహామహేశ్వర, వర
స్తోత్రం బెవండేనియున్
ప్రాతః సంధ్యలయందు, దీని చదువన్
ప్రాప్తించు తద్ద్వాదశ
జ్యోతిర్మూర్తుల గన్న పుణ్యము, లభిం
చున్ స్వామి కారుణ్యమున్.

❊❊❊❊

తి.తి. దేవస్థానములకు నూతన పౌరసంబంధాధికారి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల నూతన పౌరసంబంధాధికారిగా శ్రీ టి. శివాజి 93 డిసెంబరు 31న పదవీ ప్రమాణ స్వీకారం చేశారు.

వీరు 1953లో జన్మించారు. నాలుగు సంవత్సరాలపాటు చిత్తూరులో న్యాయవాదిగా పనిచేశారు. 1987లో ఎండోమెంటు డిపార్టుమెంటులో అసిస్టెంటు కమీషనరుగా నియమితులయ్యారు. 6 సంవత్సరాలపాటు వివిధ ప్రాంతాలలో పనిచేసి డెప్యూటి కమీషనర్‌గా ప్రమోషను పొందారు.

తిరుమలలో గవర్నరు

రాష్ట్ర గవర్నరు శ్రీ కృష్ణకాంత్ ఫిబ్రవరి 23 బుధవారం నాడు తిరుమలలో శ్రీవారిని దర్శించారు. వారి వెంట వారి శ్రీమతి కూడ ఉన్నారు.

గవర్నరు శ్రీ కృష్ణకాంత్‌కు తి.తి.దే. సంయుక్త కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ జె. వెంకట్రామయ్య, పౌరసంబంధాధికారి శ్రీ టి. శివాజి తదితర అధికార ప్రముఖులు స్వాగతం పలికారు. ఫిబ్రవరి 24 శుక్రవారం నాడు గవర్నరు దంపతులు శ్రీవారి అభిషేక సేవలో పాల్గొన్నారు.

శరద్ పవార్

మహారాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి శ్రీ శరద్ పవార్ జనవరి 19 బుధవారం ఉదయం తిరుమలలో శ్రీవారిని దర్శించారు. బొంబాయి నుంచి ప్రత్యేక విమానంలో వచ్చిన ఆయన తమ కుటుంబ సభ్యులతో సహా శ్రీవారిని దర్శించారు. వారికి తి.తి.దే. కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ డి.వి.ఎల్.ఎన్. మూర్తి, సంయుక్త కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ జె. వెంకట్రామయ్య తదితర అధికార ప్రముఖులు స్వాగతం పలికారు.

ధర్మకర్తలమండలి నిర్ణయాలు

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ధర్మకర్తల మండలి సమావేశం జనవరి 26, 27 తేదీలలో జరిగింది. ఆ సమావేశ వివరాలను అధ్యక్షులు శ్రీ ఎ. చెంగల్ రెడ్డి తిరుపతి పద్మావతి అతిథి గృహంలో జనవరి 28 శుక్రవారంనాడు విలేకరులకు తెలియజేశారు.

* తిరుపతి శ్రీ గోవిందరాజ స్వామివారి ఆలయంలో సహస్రనామార్చన సేవ రుసుమును రు.4-00 నుంచి రు.10-00 కి పెంచారు.
* అదే విధంగా అర్చనను రు.0-75 నుంచి రు.2-00 లకు, హారతిని రు.0-25 పైసల నుంచి రు.1-00 కి పెంచారు.
* తిరుచానూరు శ్రీ పద్మావతి అమ్మవారి ఆలయంలో హారతి రుసుమును రు.0-50 నుంచి 1-00 కి పెంచారు.

దాదాపు 30 సంవత్సరముల తర్వాత ఈ రుసుమును పెంచటం జరిగిందని, దీనివల్ల సంవత్సరానికి దాదాపు 4 లక్షలు ఆదాయం రావచ్చునని వారు తెలిపారు.

* స్విమ్స్ ఆసుపత్రికి అదనంగా రు.1.64 కోట్లు మంజూరు చేస్తున్నట్లు తీర్మానించారు.
* అన్నదాన పథకంలాగా ఆరోగ్య వర ప్రసాద పథకాన్ని ప్రారంభించాలని తీర్మానించారు.
* తిరుమలలో రు.30 లక్షల ఖర్చుతో శ్రీ పద్మావతీపరిణయ మండపాన్ని నిర్మించాలని తీర్మానించారు.

వార్తాలహరి

మెట్ల ఉత్సవం

తిరుపతి శ్రీ గోవిందరాజస్వామి వారి గుడిలో ఫిబ్రవరి 15 మంగళవారం నాడు మెట్ల ఉత్సవాన్ని తి.తి.దే. కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ డి.వి.ఎల్.ఎన్. మూర్తి ప్రారంభించారు.

అక్కడ నుంచి భజన మండలలు భజనలు చేస్తూ ఊరేగింపుగా స్థానిక అన్నమాచార్య కళామందిరానికి చేరుకున్నారు. అక్కడ జరిగిన బహిరంగ సభలో అన్నమాచార్య కళామందిరం డైరక్టరు శ్రీ మేడసాని మోహన్, కేంద్ర గ్రంథాలయ సలహాదారుడు డా॥ రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి, దాస సాహిత్య ప్రాజెక్టు డైరక్టర్ శ్రీ అప్పణ్ణాచార్య ప్రసంగించారు. అనంతరం శ్రీమతి గోపికాప్రసాద్ భజన మండలులకు తాళములను వితరణ చేశారు.

ఫిబ్రవరి 16 బుధవారంనాడు అలిపిరిలో మెట్ల ఉత్సవం ప్రారంభమైంది. ఈ కార్యక్రమంలో తి.తి.దే. కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ డి.వి.ఎల్.ఎన్. మూర్తి పాల్గొన్నారు. కర్నాటక రాష్ట్రానికి చెందిన వివిధ జిల్లాలనుంచి వచ్చిన భజన మండలులు భజనలు చేస్తూ శ్రీవారి దర్శనం చేసుకున్నారు. ✯

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల

శ్రీ వేంకటేశ్వర వనాభివృద్ధి పథకం

"వృక్షో రక్షతి రక్షితః".

వృక్షాలను రక్షించేవారిని భగవంతుడు రక్షిస్తాడు.
వృక్షాలను పెంచి పోషించేవారిని భగవంతుడు ప్రేమిస్తాడు.

పవిత్రమైన తిరుమలలోని అడవులు మానవాళికి శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ఇచ్చిన వరం. ఆ అడవుల్ని రక్షించడానికి, వాతావరణ సమతౌల్యాన్ని సాధించడానికి **శ్రీ వేంకటేశ్వర వనాభివృద్ధి పథకం** పేరుతో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములవారు అద్భుతమైన పథకాలను ప్రవేశపెట్టారు. తి.తి. దేవస్థానముల అడవుల విభాగం వారి సహాయంతో అధిక సంఖ్యలో వృక్షసంతతి అభివృద్ధి చేసేందుకు ప్రజలందరూ ఈ పథకంలో భాగస్వాములు కావచ్చు.

శ్రీ వేంకటేశ్వర వనాభివృద్ధి పథకంలోని ముఖ్యాంశాలు.

వృక్ష సంవర్ధనం

ఈ పథకం క్రింద దాదాపు ఒక ఎకరా భూమిలో వృక్ష సంపద అభివృద్ధి చేయబడుతుంది.

సౌకర్యాలు :

* వృక్షసంపదకు దాతపేరును లేదా దాత సూచించిన వారి పేరును పెడతారు.
* మామూలు రోజుల్లో సంవత్సరానికి 2 రోజులు చొప్పున 10 సంవత్సరాలపాటు తిరుమలలో ఉచిత వసతి.
* 10 సంవత్సరాలపాటు, సంవత్సరానికి ఒకసారి 5 గురికి ప్రత్యేక ప్రవేశంద్వారా శ్రీవారి దర్శనం.

విరాళం : రు.15,000/-.

వృక్ష ప్రసాదం

ప్రతి సంవత్సరం 100 ఫల పుష్ప మొక్కలను పెంచటానికి నిర్దేశించిన పథకం.

సౌకర్యాలు :

* దాతపేరుతో ప్రతి సంవత్సరం 100 ఫల పుష్ప మొక్కలను వితరణ చేస్తారు.
* మామూలు రోజుల్లో సంవత్సరానికి 2 రోజులు చొప్పున 10 సంవత్సరాలపాటు తిరుమలలో ఉచిత వసతి.
* 10 సంవత్సరాలపాటు, సంవత్సరానికి ఒకసారి 5 గురికి ప్రత్యేక ప్రవేశంద్వారా శ్రీవారి దర్శనం.

విరాళం : రు.10,000/-.

స్మారక వనాలు

ఈ పథకంక్రింద 10 సస్యజాతి మొక్కలు నాటి వాటిని 5 సంవత్సరాలపాటు పెంచి పోషిస్తారు.

సౌకర్యాలు :

* ఈ పొదకు దాత పేరును పెడతారు.
* 5 సంవత్సరాలపాటు, సంవత్సరానికి ఒకసారి 5 గురికి ప్రత్యేక ప్రవేశంద్వారా శ్రీవారి దర్శనం.

విరాళం : రు.2,000/-.

వన సంరక్షణ భాగస్వామ్యం

ఈ పథకంక్రింద తిరుమల కొండపై వున్న సహజారణ్యాలను రక్షించి, అభివృద్ధి చేస్తారు.

సౌకర్యాలు :

* దాత పేరును ప్రదర్శిస్తారు.
* 5 సంవత్సరాలపాటు, సంవత్సరానికి ఒకసారి 5 గురికి ప్రత్యేక ప్రవేశంద్వారా శ్రీవారి దర్శనం.

విరాళం : రు.1,000/-.

అభయారణ్య వనాలు

ఈ పథకంక్రింద తిరుమల ఉద్యానవనంలో రకరకాల సస్యజాతి మొక్కల పెంపకం, అభివృద్ధి చేపడతారు.

సౌకర్యాలు :

* మొక్కవద్ద దాత పేరును ప్రదర్శిస్తారు.

విరాళం : రు.500/-.

వృక్ష దత్తత

ఈ పథకంక్రింద తిరుమలలోను, ఘాట్ రోడ్డులోను వృక్షాలను దత్తత తీసుకోవడం, నాటటం చేస్తారు.

సౌకర్యాలు :

* దాత పేరును వృక్షం వద్ద ప్రదర్శిస్తారు.

విరాళం : రు.250/-.

శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి నిలయమైన తిరుమలకొండలపై వున్న అమూల్యమైన వన సంపదను రక్షించేందుకు భక్తులు, దాతలు విరివిగా విరాళాలు ఇవ్వవలసిందిగా విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాం.

మీ విరాళాలు డిమాండుడ్రాఫ్టుద్వారా ఈ క్రింది వారికి పంపండి.

కార్యనిర్వహణాధికారి,
తి.తి. దేవస్థానములు, తిరుపతి.

కార్యనిర్వహణాధికారి

(4 వ పేజీ తరువాయి)

దృషద్విచిత్రతల్పయో ర్భుజంగ మౌక్తికస్రజో-
ర్గరిష్ఠరత్నలోష్టయోః సుహృద్విపక్షపక్షయోః,
తృణారవిందచక్షుషోః ప్రజామహీమహేంద్రయోః
సమప్రవృత్తికః కదా సదాశివం భజామ్యహమ్.

కదా నిలింపనిర్ఝరీ నికుంజకోటరే వసన్
విముక్త దుర్మతిః సదా శిరస్థమంజలిం వహన్,
విలోల లోలలోచనో లలామభాల లగ్నకః
శివేతి మంత్ర ముచ్చరన్ కదా సుఖీ భవామ్యహమ్.

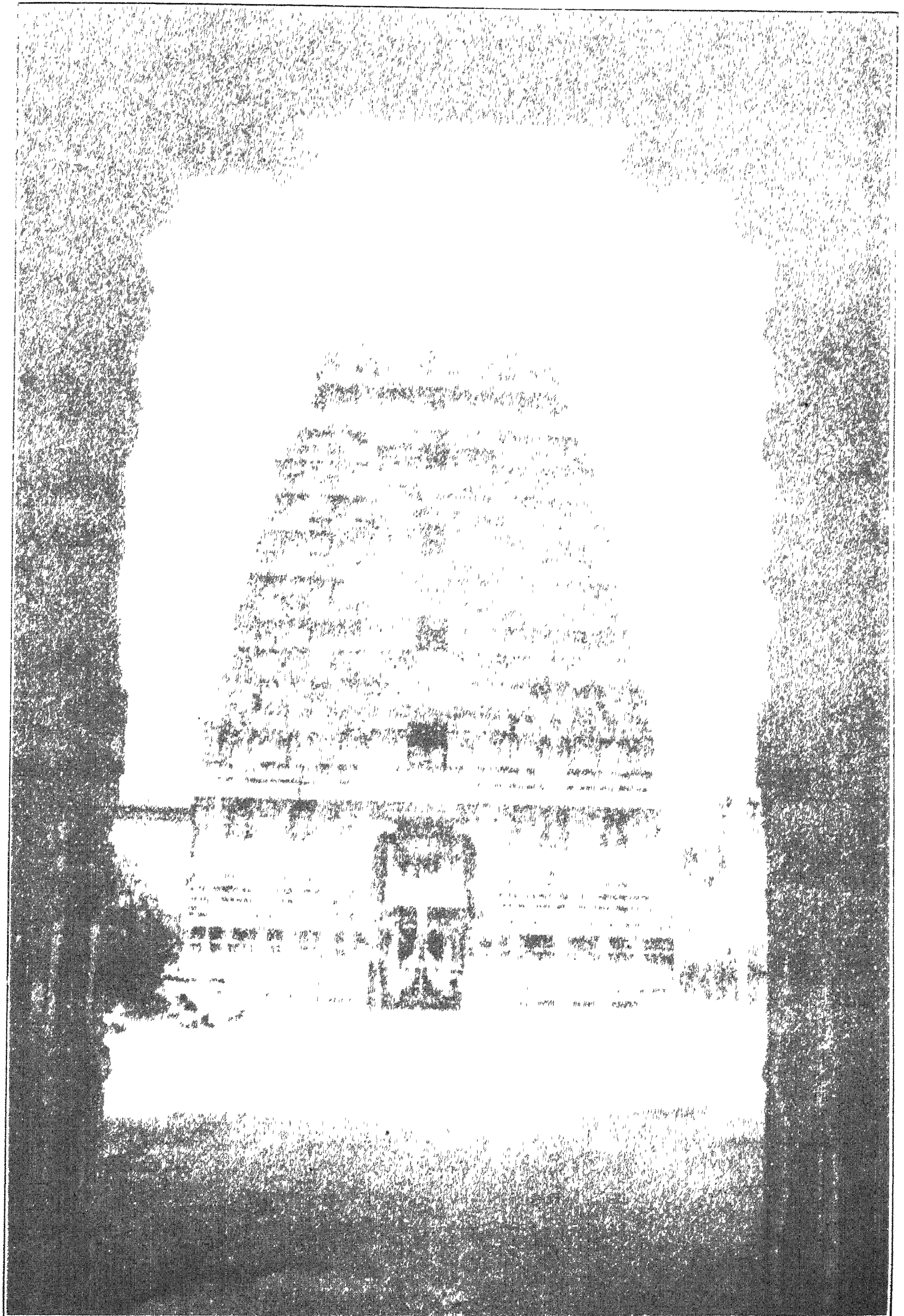
రావణబ్రహ్మ దృష్టిలో శతసహస్ర ఓంకారాలతో శివుణ్ణే తాండవమాడించిన మహాద్భుత శబ్ద నృత్య నృత్త భావ భక్తి తరంగాల విన్యాసానికి విరూపాక్షరూపం ఈ శ్లోక సముచ్చయం. మరి ఇంతటి ఉదాత్త భావుకులు లోక కంటకులవటానికి మూల కారణం-- వంత పాడినట్లు తప్ప, పంతాలు తగ్గించే దృష్టితో బోధ చేసే గురువులు దొరక్క పోవడమే.

మనిషన్నవాడు ఈ రాక్షస మనీషులనుంచి నేర్చుకోతగ్గ గుణాలు ఎన్నో వున్నాయి. వాళ్ల ఒప్పుల్ని వరించి, తప్పులనుంచి తప్పుకోగలిగితే ఆ కైలాసమైనా, వైకుంఠమైనా మన చేతుల్లోవే, చేతల్లోవే.

అసలీ పై వాళ్లందరు ఎక్కడో ఉన్నారనుకోవటమే పొరపాటేమో. రాముడైనా, రావణుడైనా, కృష్ణుడైనా, కంసుడైనా మన బుద్ధి భేద ప్రతిరూపాలే. రాముడిలా ఉండాలన్నా, రావణుడిలా మండాలన్నా వాడి రాతా మన చేతా కొంత కొంత.

ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం
విశ్వరూపాయ వై నమో నమః.
ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

Edited and published on behalf of T.T. Devasthanams by K. Subba Rao, M.A., and Printed at T.T.D. Press by M. Vijayakumar Reddy, Manager, T.T.D. Press. Tirupati - 517 507

Regd. No. H/TRP/13.

సంవత్సర చందా : 24-00

